

Soubor prarodinných opatření - Prarodinný balíček

Obsah

Obsah	2
Část A – Východiska	3
i. Platná právní úprava v oblasti opatření ke sladění pracovního a rodinného života	5
Platná právní úprava v oblasti péče o děti předškolního věku	5
Platná právní úprava v oblasti daňového zvýhodnění pro zaměstnavatele poskytující nebo zajišťující svým zaměstnancům péči o děti	10
Platná právní úprava práce na zkrácený úvazek (částečné úvazky)	13
Platná právní úprava pojistného na sociální zabezpečení	13
ii. Platná právní úprava v oblasti péče o dítě otcem v průběhu mateřské, resp. rodičovské dovolené a finanční zabezpečení po dobu péče	15
iii. Platná právní úprava v oblasti financování výkonu pěstounské péče v zařízeních pro výkon pěstounské péče	17
iv. Důvody navrhovaných opatření	21
Demografický vývoj a dostupnost služeb péče o děti	21
Služby péče o děti fungující v zahraničí	31
Situace zaměstnavatelů při realizaci opatření ke sladění profesního a rodinného života	32
Zavedení otcovské dávky	34
Pěstounská péče	36
Část B – Návrhy opatření	39
I. Evidovaný poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci	39
II. Podpora služeb péče o děti v oblasti živnostenského podnikání	63
III. Poskytování služeb péče o děti na nekomerčním základě – „Miniškolka“	72
IV. Zavedení daňových výhod pro zaměstnavatele poskytující nebo zajišťující svým zaměstnancům péči o děti	83
V. Poskytování slevy na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti	85
VI. Otcovské	92
VII. Změny ve způsobu financování pěstounské péče vykonávané v zařízeních pro výkon pěstounské péče	106

Část A – Východiska

Vládní programové prohlášení označuje rodinnou politiku za jednu z priorit. Následující prorodinné kroky, které budou v rámci této politiky prováděny, mají směřovat k podpoře vytváření socioekonomických podmínek příznivých rodině a zaměřují se na oblast finančního zajištění rodiny, slučitelnost práce a rodiny, služby péče o děti, podporu zkvalitňování rodinných vztahů a posilování rodičovských kompetencí a dále na oblast podpory rodin se specifickými potřebami a podpory zapojení krajů a obcí do realizace rodinné politiky.

Z důvodu stabilizace veřejných rozpočtů bylo nutné přijmout restriktivní opatření i v sociální oblasti. Po vyhodnocení jejich dopadů na jednotlivé skupiny obyvatel a s ohledem na vývoj veřejných financí může nyní vláda přistoupit k plnění úkolů stanovených v programovém prohlášení vlády v oblasti podpory rodin s dětmi. Vláda chce zdůraznit a ocenit vnímání každého jedince nejen jako pracovní síly, která se aktuálně podílí na tvorbě ekonomického blahobytu společnosti, ale rovněž jako rodiče, který investuje čas, energii a finanční prostředky do péče a výchovy dětí, tedy do budoucího lidského kapitálu.

Cílem přitom není pasivní podpora rodiny, ale vytváření podmínek a odstraňování překážek ztěžujících rodičům snadnější skloubení pracovního a rodinného života. Za účelem zvýšení autonomie rodiny je při přípravě legislativních a koordinačních kroků v oblasti slučitelnosti pracovního a rodinného života navrhováno přijetí následujících opatření:

- zavedení a podpora inovativních služeb péče o dítě zejména předškolního věku v prostředí co nejvíce se blížícímu rodině, tj:
 - zavedení institutu vzájemné rodičovské výpomoci;
 - podpora služeb péče o děti v oblasti živnostenského podnikání prostřednictvím revize hygienických a kvalifikačních požadavků na provoz živností;
 - zavedení služby péče o děti poskytované na nekomerčním základě - institut miniškolky;
- zavedení daňových výhod pro zaměstnavatele poskytující nebo zajišťující svým zaměstnancům péči o děti;

- zavedení slevy na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanost.

Pro podporu fungující rodiny, rodičovství a rodičovských kompetencí je důležité zapojení otce do péče o dítě. Péče otce má velký význam pro funkčnost rodinných vztahů. Za účelem podpory aktivního otcovství je navrhováno:

- zavedení otcovské dávky (v podstatě vytvoření stavu odpovídajícího zavedení otcovské dovolené, která funguje v řadě evropských zemí).

Rovněž je třeba řešit problémy vznikající při zabezpečení náhradní péče o děti vyrůstající mimo vlastní rodinu. Obecně platí, že finanční prostředky plynoucí do oblasti náhradní péče o děti je třeba směřovat do oblasti rodinné náhradní péče s postupným odklonem od navyšování finančních prostředků vynakládaných na ostatní formy náhradní péče o děti (ústavní péče, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc). Za účelem podpory náhradní péče o děti rodinného typu je navrhováno přiznat pěstounům vykonávajícím pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče nárok na odměnu pěstouna jako dávku pěstounské péče za podmínek upravených zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní sociální podpoře“).

i. Platná právní úprava v oblasti opatření ke sladění pracovního a rodinného života

Platná právní úprava v oblasti péče o děti předškolního věku

a) Zdravotnická zařízení – jesle

Jesle jsou zdravotnická zařízení (nejde tedy o školu ani školská zařízení podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „školský zákon“), a věcně spadají pod resort Ministerstva zdravotnictví.

Právní úprava jeslí je v současné době obsažena v ust. § 11 odst. 3 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o péči o zdraví lidu“), které stanoví, že zaopatření v jeslích je poskytováno za plnou nebo částečnou finanční úhradu. Dále jde o ust. § 38 téhož zákona, které jesle vedle kojeneckých ústavů a dětských domovů zařazuje mezi zvláštní dětská zařízení léčebně preventivní péče, která pečují o všestranný rozvoj dětí ve věku do tří let. O jeslích se zmiňuje i zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně veřejného zdraví“), konkrétně jeho ust. § 50 a § 98, která stanoví, že jesle mohou přijmout pouze dítě, které se podrobilo stanoveným pravidelným očkováním, má doklad, že je proti nákaze imunní nebo se nemůže očkování podrobit pro trvalou kontraindikaci a že povinnosti uložené podle tohoto zákona jeslím, jakož i dalším organizačním složkám státu, kraje nebo obce, pokud nejsou právníckými osobami, plní jejich zřizovatel. Významnější je ještě ust. § 15 odst. 11 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o veřejném zdravotním pojištění“), které stanoví, že zdravotní péče poskytovaná v jeslích se hradí z rozpočtu zřizovatele. Jediné konkrétnější ustanovení o jeslích je obsaženo ve vyhlášce Ministerstva zdravotnictví ČR č. 242/1991 Sb., o soustavě zdravotnických zařízení zřizovaných okresními úřady a obcemi, ve znění pozdějších předpisů, v ust. § 21 odst. 1 až 3, které stanoví, že: „V jeslích se poskytuje péče o všestranný rozvoj dětí zpravidla ve věku do tří let. Péče v jeslích navazuje na péči o děti v rodině. Jesle mohou být zřízeny jako územní nebo závodní (družstevní) nebo společné. Podle doby provozu se zřizují jesle s denním, výjimečně týdenním provozem.“ Odstavec 4 potom odkazuje na dnes již neplatnou vyhlášku Ministerstva školství České socialistické

republiky č. 87/1980 Sb., o mateřských školách a společných zařízeních jeslí a mateřských škol ve společných budovách, ve znění pozdějších předpisů.

Hygienické požadavky na prostory a provoz jeslí nejsou v současné době upraveny závazným právním předpisem, neboť vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška o hygienických požadavcích“) se na fungování jeslí nevztahuje.

Závazným právním předpisem nejsou upraveny ani požadavky na kvalifikaci a počet personálu pečujícího o děti, ani obsah péče o děti v jeslích. V praxi však dochází k analogické aplikaci požadavků zakotvených ve vyhlášce o hygienických požadavcích a pokud jde o požadavky na personál pečující o děti, konkrétně počet pečovatелů/ek na dítě a jejich kvalifikaci, vychází se jednak z platných metodických pokynů Ministerstva zdravotnictví pro tuto oblast a rovněž je analogicky aplikován požadavek na vzdělání podnikatele provozujícího vázanou živnost „Péče o dítě do tří let v denním režimu“ dle přílohy č. 2 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o živnostenském podnikání“).

b) Mateřské školy

Právní úprava mateřských škol, resp. předškolního vzdělávání, je obsažena především v ust. § 33 až 35 školského zákona, která upravují cíle a organizaci předškolního vzdělávání. Ust. § 34 odst. 1 školského zákona stanoví, že: „Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti let.“ Ust. § 161 téhož zákona upravuje financování mateřských škol zřizovaných územně samosprávnými celky. A konečně ust. § 179 odst. 2 upravuje povinnost obcí zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky pro děti s místem trvalého pobytu na jejím území a pro děti umístěné na jejím území v dětském domově.

Dle ust. § 8 školského zákona mohou být mateřské školy zřízeny jako školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace krajem, obcí a dobrovolným svazkem obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství, dále Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy, Ministerstvem obrany, vnitra a spravedlnosti a zahraničních věcí při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu České republiky jako součást těchto úřadů.

Mateřské školy mohou dále zřizovat registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, ostatní právnické nebo fyzické osoby zřizují školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo jako právnické osoby podle zvláštních právních předpisů, jejichž předmětem činnosti je poskytování vzdělávání nebo školských služeb podle tohoto zákona.

Dotace soukromým školám upravuje zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením.

Podrobnosti o provozu a organizaci mateřské školy jsou upraveny vyhláškou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Podmínky stravování jsou upraveny vyhláškou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v dohodě s Ministerstvem zdravotnictví č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů.

Hygienické požadavky na prostory a provoz zařízení mateřských škol jsou stanoveny vyhláškou o hygienických požadavcích.

Obdobné podmínky platí pro zaměstnavatele, který zřizuje mateřskou školu pro děti svých zaměstnanců. Pokud má takto zřízená mateřská škola dostávat dotace ze státního rozpočtu na provoz a mzdy pracovníků, musí být zapsána v tzv. rejstříku škol, vedeném Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Mateřské školy, které v registru nejsou zapsány, si prostředky na svůj provoz musejí opatřit samy a tedy vystačit si s příjmy ze školného. K zápisu do školního rejstříku musí žadatel mimo jiné přiložit kladné závazné stanovisko orgánu ochrany veřejného zdraví a stavebního úřadu dle ust. § 147 odst. písm. h) školského zákona, ze kterých vyplývá, že příslušné prostory lze užívat pro navrhovaný účel, včetně údaje o nejvyšším počtu osob, které lze v těchto prostorách vzdělávat nebo jim poskytovat školské služby.

c) Družiny

V souvislosti se zájmovým vzděláváním jsou zmíněny v ust. § 111 školského zákona, které je řadí mezi školská zařízení pro zájmové vzdělávání.¹

¹ V tomto materiálu jim není věnováno více prostoru, neboť službami péče o děti, kterým se věnuje tento materiál, jsou služby pro děti zejména předškolního věku.

d) Živnosti péče o děti dle zákona o živnostenském podnikání

Dle zákona o živnostenském podnikání může být péče o děti uskutečňována v režimu:

- I. vázané živnosti „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“;
- II. volné živnosti, oboru činnosti č. 72 „Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“ dle přílohy č. 4 citovaného zákona;
- III. volné živnosti, oboru činnosti č. 79 „Poskytování služeb pro rodinu a domácnost“ dle přílohy č. 4 citovaného zákona.

Ad I. Dle nařízení vlády č. 278/2008 Sb., kterým se stanoví obsahové náplně jednotlivých živností, je obsahem této živnosti individuální výchovná péči o svěřené děti do tří let věku v denním nebo v celotýdenním režimu zaměřená na rozvoj rozumových a řečových schopností, pohybových, pracovních, hudebních, výtvarných schopností a kulturně hygienických návyků přiměřených věku dítěte. Zajišťování bezpečnosti a zdraví dětí, jejich pobytu na čerstvém vzduchu, spánku v odpovídajícím hygienickém prostředí a osobní hygieny dětí, včetně poskytování první pomoci.

Podnikatel, resp. jeho odpovědný zástupce, musí kromě všeobecných podmínek provozování živnosti uvedených v ust. § 6 zákona o živnostenském podnikání dále splňovat zvláštní podmínky uvedené v ust. § 7 citovaného zákona, a to odbornou způsobilost. Odborná způsobilost pro tuto živnost je uvedena v příloze č. 2 zákona o živnostenském podnikání a je jí odborná způsobilost k výkonu povolání všeobecné zdravotní sestry, zdravotnického asistenta nebo ošetřovatele nebo porodní asistentky nebo záchranáře a také odborná způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka nebo pracovníka v sociálních službách.

Požadavky na odborné kvalifikace jsou upraveny v zákoně č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o nelékařských zdravotnických povoláních“) a v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách“), pokud jde o odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka a pracovníka

v sociálních službách dle ust. § 110 a § 116 citovaného zákona. S účinností k 1. 7. 2008 bylo zákonem č. 130/2008 Sb., kterým se mění zákon o živnostenském podnikání ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen „novela zákona o živnostenském podnikání“), umožněno, aby nejnižším vzděláním nutným k získání odborné způsobilosti pro výkon živnosti bylo absolvování akreditovaného kvalifikačního kurzu, a to pokud jde o získání odborné způsobilosti k výkonu povolání ošetřovatele a sanitáře dle ust. § 36 a § 42 zákona o nelékařských zdravotnických povoláních.

Hygienické požadavky na prostory a provoz v případě, že je výše uvedená živnost provozována v provozovně, jsou upraveny vyhláškou o hygienických požadavcích. Citovaná vyhláška řeší detailně požadavky na plochu, osvětlení, pozemek, mikroklimatické podmínky, zásobování vodou atd.

Ad II. Dle nařízení vlády, kterým se stanoví obsahové náplně jednotlivých živností, je obsahem tohoto oboru činnosti výchova dětí nad 3 roky věku v předškolních zařízeních, v soukromých školách a zařízeních sloužících odbornému vzdělávání v zařízeních nezařazených do sítě škol, školských a předškolních zařízení. Jiná mimoškolní výchova a vzdělávání, doučování, výchovně vzdělávací činnost na dětských táborech a jiných zotavovacích akcích, zejména vedení těchto akcí, zajišťování výchovných, relaxačních a vzdělávacích programů pro účastníky těchto akcí, dohled nad dětmi v rodinách a podobně a dále pořádání kurzů, školení a seminářů, výuka jazyků a předmětů z nejrůznějších oblastí. Obsahem živnosti nejsou rekreačně-vzdělávací činnosti realizované v rámci výchovy a vzdělávání ve školách, předškolních zařízeních zařazených do sítě škol.

Hygienické požadavky na prostory a provoz v případě, že výše uvedená živnost je provozována v provozovně, jsou rovněž upraveny vyhláškou o hygienických požadavcích.

Ad III. Dle nařízení vlády, kterým se stanoví obsahové náplně jednotlivých živností je obsahem této živnosti poskytování služeb pro rodinu a domácnost, zejména zajišťování chodu domácnosti, individuální péče o děti nad tři roky věku v rodinách, příležitostné krátkodobé hlídání dětí (včetně dětí do tří let věku), péče o osoby vyžadující zvýšenou péči, obstarávání nákupů a jiných záležitostí souvisejících s chodem domácnosti a jiná obstaravatelská činnost. Obsahem živnosti

mimo jiné není péče o děti do tří let věku v denním režimu a další činnosti související s chodem domácnosti, jež jsou předmětem živností řemeslných, vázaných a koncesovaných.

Současný právní řád nezná jiné služby péče o dítě předškolního věku a je-li péče o děti zajišťována v zařízeních označených jako „dětské koutky, rodinná, rodičovská a mateřská centra, není ošetřena právním řádem ČR s výjimkou možné aplikace ust. § 12 zákona o ochraně veřejného zdraví, které stanoví, že: „Při organizovaném pobytu dětí v počtu menším nebo po dobu kratší, než stanoví § 8 odst. 1², s výjimkou akcí pořádaných pro děti v poměru rodinném a obdobném, musí osoba, která akci pořádá, zajistit hygienicky nezávadný stav zařízení, zásobování akce pitnou vodou v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem pro zotavovací akce³ a účast pouze fyzických osob, které splňují podmínky stanovené v § 10 odst. 1 a 3.⁴

Dále se na prostory, v nichž jsou všechny výše uvedené služby poskytovány, vztahují obecné požadavky zákona č. 183/2006 Sb., stavebního zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „stavební zákon“) a prováděcích předpisů k tomuto zákonu.

Platná právní úprava v oblasti daňového zvýhodnění pro zaměstnavatele poskytující nebo zajišťující svým zaměstnancům péči o děti

Řídí se zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění (dále jen „ZDP“)

1) Výdaje zaměstnavatele vynaložené na péči o předškolní děti zaměstnanců:

Zařízení určená pro péči o předškolní děti je nutné z hlediska daňové uznatelnosti příslušných výdajů (nákladů) u zaměstnavatele rozdělit

- na mateřské školy zřízené podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (tj. na školy), na které je pohlíženo pro daňové účely jako na vzdělávací zařízení, a

² Zotavovací akcí je organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než 5 dnů, jehož účelem je posílit zdraví dětí, zvýšit jejich tělesnou zdatnost, popřípadě i získat specifické znalosti nebo dovednosti.

³ Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 252/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kterou se stanoví hygienické požadavky na pitnou a teplou vodu a četnost a rozsah kontroly pitné vody.

⁴ Tj. zdravotní způsobilost osob a požadavky stanovené pro výkon činností epidemiologicky závažných pro fyzické osoby činné při stravování.

- na předškolní zařízení, zřízená podle jiných právních norem, než podle školského zákona.

Daňový režim vlastních mateřských škol a vlastních předškolních zařízení zřízených zaměstnavatelem:

Výdaje (náklady) vynaložené na provoz vlastních mateřských škol zřizovaných podnikatelskými subjekty v souladu se školským zákonem jsou daňově uznatelné podle § 24 odst. 2 písm. j) bod 3 ZDP, a proto se v tomto případě nepostupuje podle § 25 odst. 1 písm. h) bodu 2 ZDP. Zaměstnavatel má však právo se rozhodnout jinak a provoz těchto mateřských škol hradit z nedaňových výdajů (nákladů), což má zásadní význam z hlediska daňového režimu na straně zaměstnance – (viz. níže).

Výdaje (náklady) na provoz vlastních předškolních zařízení, tj. zřízených podle jiných právních norem než podle školského zákona a tedy nepovažovaných pro účely ZDP za vzdělávací zařízení, jsou s odvoláním na ustanovení § 25 odst. 1 písm. h) bod 2 ZDP u zaměstnavatele daňově neuznatelné.

Daňový režim mateřských škol zřízených podle školského zákona nebo předškolních zařízení, které provozují jiné subjekty:

Výdaje (náklady) za pobyt dítěte zaměstnance v mateřské škole zřízené podle školského zákona a nebo v předškolním zařízení, které jsou provozované jinými subjekty než zaměstnavatelem (např. ve formě úhrady faktury za poskytnutou službu), jsou podle § 25 odst. 1 písm. h) bod 2 ZDP daňově neuznatelné, protože se jedná o nepeněžní plnění zaměstnanci.

Peněžní plnění vedle mzdy nebo platu poskytnuté zaměstnancům na úhradu výdajů spojených s pobytem jejich dětí v mateřských školách a nebo předškolních zařízeních, které jsou provozované jinými subjekty než zaměstnavatelem, jsou daňově uznatelné pouze v režimu § 24 odst. 2 písm. j) bod 5 ZDP, tj. za předpokladu, že toto právo zaměstnanců je zakotveno v kolektivní smlouvě, vnitřním předpisu, pracovní nebo jiné smlouvě.

2) Daňový režim nepeněžních a peněžních plnění poskytnutých zaměstnavatelem za účelem péče o předškolní děti zaměstnanců:

Zaměstnanecké výhody spočívající ve formě možnosti používat mateřské školy (jako vzdělávací zařízení) a předškolní zařízení je z hlediska daňového posouzení u zaměstnanců nutné rozdělit:

- na nepeněžní a peněžní, a dále
- v případě mateřských škol na vlastní (firemní) a provozované jinými subjekty.

Nepeněžní plnění vynaložená na výše uvedené účely (tj. na mateřské školy a předškolní zařízení) jsou u zaměstnanců osvobozena od daně z příjmů ze závislé činnosti podle § 6 odst. 9 písm. d) ZDP jen za podmínky, že je zaměstnavatel poskytuje (financuje) z fondu kulturních a sociálních potřeb, ze sociálního fondu, ze zisku (příjmu) po jeho zdanění anebo na vrub výdajů (nákladů), které nejsou výdaji (náklady) na dosažení, zajištění a udržení příjmů.

Tzn., že pokud zaměstnavatel pro děti svých zaměstnanců např. provozuje vlastní mateřskou školu nebo zajišťuje smluvně mateřskou školu provozovanou jiným subjektem a výdaje (náklady) s tím spojené hradí ze sociálního fondu nebo z jiných finančních prostředků uvedených v § 6 odst. 9 písm. d) ZDP, je nepeněžní plnění spočívající ve formě možnosti použití této mateřské školy (jako vzdělávacího resp. předškolního zařízení) u zaměstnanců od daně z příjmů osvobozeno.

Jiná situace ale nastává, jestliže zaměstnavatel péči o děti svých zaměstnanců zajišťuje ve vlastní (firemní) mateřské škole zřízené podle školského zákona a provoz tohoto vzdělávacího zařízení hradí z daňově uznatelných výdajů (nákladů) v souladu s ust. § 24 odst. 2 písm. j) bod 3 ZDP. V případě poskytnutí takové služby zdarma nebo za zvýhodněnou cenu, se u zaměstnanců zmíněné nepeněžní plnění posoudí jako jejich zdanitelný příjem podle § 6 odst. 1 písm. d) ZDP, protože zaměstnavatel nefinancuje tuto službu z prostředků vymezených v § 6 odst. 9 písm. d) ZDP. Při ocenění této zaměstnanecké výhody bude vycházet zaměstnavatel v souladu s ust. § 3 odst. 3 a 6 odst. 3 ZDP z tzv. ceny obvyklé (zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku), nebo příp. z ceny, jakou účtuje za poskytnutou službu (pobyt dítěte ve firemní mateřské školce) v téže době jiným osobám. Tento zdanitelný příjem vstupuje také do vyměřovacích základů pro pojistné na veřejnoprávní pojištění.

Peněžní plnění poskytnutá zaměstnavatelem na úhradu výdajů spojených s pobytem dítěte v předškolním zařízení nebo v mateřské škole (ve vzdělávacím zařízení), např. vyplacené zaměstnanci vedle mzdy (platu) a nebo poskytnuté formou proplacení náhrady výdajů (účtenky, paragonu apod.), které učinil zaměstnanec jako soukromá osoba, se posoudí vždy jako zdanitelný příjem ze závislé činnosti. Pro tyto účely není rozhodující, zda taková peněžní plnění budou poskytnuta zaměstnavatelem z daňově uznatelných výdajů (nákladů) za podmínek stanovených v § 24 odst. 2 písm. j) bod 5 ZDP, a nebo poskytnuta zaměstnanci např. ze sociálního fondu, apod. Tento zdanitelný příjem ze závislé činnosti vstupuje také do vyměřovacích základů pro pojistné na veřejnoprávní pojištění.

Platná právní úprava práce na zkrácený úvazek (částečné úvazky)

Ust. § 241 odst. 1 a zejména odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“), stanoví, že: „Zaměstnavatel je povinen přihlížet při zařazování zaměstnanců do směn též k potřebám zaměstnankyň a zaměstnanců pečujících o děti. Požádá-li zaměstnankyně nebo zaměstnanec pečující o dítě mladší než 15 let, těhotná zaměstnankyně nebo zaměstnanec, který prokáže, že převážně sám dlouhodobě pečuje o osobu, která se podle zvláštního právního předpisu považuje za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo stupni IV (úplná závislost) 77a), o kratší pracovní dobu nebo jinou vhodnou úpravu stanovené týdenní pracovní doby, je zaměstnavatel povinen vyhovět žádosti, nebrání-li tomu vážné provozní důvody.“

Ust. § 80 zákoníku práce potom stanoví, že zaměstnanci, s kterým byla sjednána kratší pracovní doba, přísluší mu mzda nebo plat, které odpovídají této kratší pracovní době.

Platná právní úprava pojistného na sociální zabezpečení

Pojistné na sociální zabezpečení zahrnuje pojistné na důchodové pojištění, pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a slouží k financování výdajů na zabezpečení pojištěnců v době tzv. krátkodobých sociálních událostí (např. v případě nemoci nebo mateřství), nebo tzv. dlouhodobých sociálních událostí (např. stáří, invalidita). Pojistné na sociální zabezpečení

a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je příjmem státního rozpočtu, přičemž pojistné na důchodové pojištění je vedeno na samostatném účtu státního rozpočtu. Odvod pojistného na sociální zabezpečení upravuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Uvedený zákon upravuje zejména okruh poplatníků pojistného na sociální zabezpečení, vyměřovací základ, z něhož se pojistné platí, rozhodné období, z něhož se vyměřovací základ zjišťuje, sazby pojistného, placení pojistného.

Zaměstnanci sami pojistné neodvádějí, nýbrž pojistné, které jsou povinni platit, jim sráží a za ně odvádí jejich zaměstnavatel. Zaměstnavatel je povinen vypočítat výši pojistného, kterou platí jeho jednotliví zaměstnanci, a výši pojistného, kterou platí sám. Pojistné na sociální zabezpečení platí zaměstnavatel jednou částkou na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení za sebe a za své zaměstnance ve stanovené lhůtě. Veškerou odpovědnost za stanovení správné výše pojistného, které má platit zaměstnanec, a za jeho včasný odvod nese zaměstnavatel. Jestliže zaměstnavatel nesplní svou povinnost a nezaplatí pojistné ve stanovené lhůtě anebo ho zaplatí v nižší částce, než ve které mělo být zapláceno, nemá tato skutečnost vliv na nároky zaměstnance z jeho nemocenského a důchodového pojištění.

Právní úprava v oblasti pojistného na sociální zabezpečení je dosud jednotná, nebylo přistoupeno k žádnému zavedení systému slev na pojistném. Podpora zaměstnanosti určitých skupin obtížně zaměstnatelných osob, a to formou „dotací“ pojistného na sociální zabezpečení, které je povinen za sebe platit zaměstnavatel, který tyto osoby zaměstnává, však existuje, a to v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

ii. Platná právní úprava v oblasti péče o dítě otcem v průběhu mateřské, resp. rodičovské dovolené a finanční zabezpečení po dobu péče

Podle ust. § 196 a násl. zákoníku práce může otec dítěte čerpat od narození dítěte rodičovskou dovolenou v rozsahu, o jaký požádá, ne však déle než do doby, kdy dítě dosáhne věku 3 let. Matka může čerpat rodičovskou dovolenou po skončení mateřské dovolené.

Nárok na rodičovskou dovolenou má též zaměstnankyně nebo zaměstnanec, kteří převzali dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Rodičovská dovolená se takto poskytuje ode dne převzetí dítěte až do dne, kdy dítě dosáhne věku 3 let. Mateřskou a rodičovskou dovolenou jsou zaměstnankyně a zaměstnanec oprávněni čerpat současně.

Finanční zabezpečení po dobu čerpání mateřské a rodičovské dovolené je upraveno od 1. 1. 2009 zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o nemocenském pojištění“) a zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní sociální podpoře“).

Peněžitá pomoc v mateřství se poskytuje při splnění podmínek nároku na dávku:

- matce dítěte v období 6 až 8 týdnů před očekávaným dnem porodu a aspoň 6 týdnů po porodu, ne však po kratší dobu než 14 týdnů, přičemž poskytování této dávky nemůže skončit dříve než po uplynutí 6 týdnů od porodu;
- i před uplynutím 6 týdnů po porodu manželovi ženy, která dítě porodila, nebo otci dítěte, který o dítě pečuje, pokud matka dítěte nemůže nebo nesmí o dítě pečovat pro závažné dlouhodobé onemocnění, pro které byla uznána dočasně práce neschopnou, a nemá nárok na výplatu peněžité pomoci v mateřství;
- po uplynutí 6 týdnů po porodu se matka dítěte může v péči o dítě střídat s manželem nebo otcem dítěte; jen ten, kdo o dítě pečuje, má nárok na peněžitou pomoc v mateřství, splňuje-li podmínky pro poskytování této dávky;

- i v případě střídání se v péči o dítě se peněžitá pomoc v mateřství poskytuje všem oprávněným dohromady celkem po dobu 28 týdnů a při vícedětném porodu 37 týdnů;
- pojištěnci, který převzal dítě do 7 let věku do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu nebo pečuje o dítě, jehož matka zemřela. Při převzetí dítěte do společné péče oběma adoptivními rodiči náleží peněžitá pomoc v mateřství jednomu z nich podle jejich dohody.

Výše peněžité pomoci v mateřství za kalendářní den činí 70 % denního vyměřovacího základu.

Po dobu čerpání rodičovské dovolené je rodič obvykle zabezpečen dávkou státní sociální podpory – rodičovským příspěvkem podle ust. § 30 a násl. zákona o státní sociální podpoře, který však může být čerpán až do 4 let věku dítěte v případě podmínek ust. § 30 odst. 1 písm. d) nebo do 7 let věku dítěte v případě podmínek téhož ustanovení písm. e).

Z hlediska pobírání peněžité pomoci v mateřství matkou a čerpání rodičovské dovolené otcem (resp. pobírání rodičovského příspěvku) současně nebo čerpání rodičovské dovolené (resp. pobírání rodičovského příspěvku) matkou i otcem současně je aplikováno ust. § 30b odst. 4 zákona o státní sociální podpoře, které stanoví, že v případě, kdy má v rodině jeden z rodičů v kalendářním měsíci nárok na peněžitou pomoc v mateřství, nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem, rodičovský příspěvek náleží, jen je-li vyšší, a to ve výši rozdílu mezi rodičovským příspěvkem a těmito dávkami nemocenského pojištění, a dále ust. § 30a odst. 5 zákona o státní sociální podpoře, které stanoví, že: „Při péči o totéž dítě zakládající nárok na rodičovský příspěvek náleží rodičovský příspěvek jen jednou, a to rodiči určenému na základě dohody rodičů. Nedohodnou-li se rodiče, určí úřad státní sociální podpory, který o rodičovském příspěvku rozhoduje, kterému z rodičů se rodičovský příspěvek přizná.“

iii. Platná právní úprava v oblasti financování výkonu pěstounské péče v zařízeních pro výkon pěstounské péče

Podmínky pro výkon pěstounské péče v zařízeních pro výkon pěstounské péče, včetně finančního zabezpečení, jsou obsaženy v ustanovení § 44 a násl. zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Pěstounská péče v zařízeních pro výkon pěstounské péče je vykonávána na základě dohody uzavřené mezi pěstounem a zřizovatelem zařízení, kterým může být buď kraj nebo obec v samostatné působnosti, anebo fyzická či právnická osoba pověřená k výkonu sociálně-právní ochrany dětí.

Pokud jde o odměnu pěstouna za výkon pěstounské péče v zařízení pro výkon pěstounské péče, je v ustanovení § 45 odst. 2 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí zakotveno, že odměnu za výkon pěstounské péče a za práce spojené s péčí o svěřené děti v zařízení je povinen poskytovat pěstounovi zřizovatel zařízení. Výše odměny pěstouna je v § 46 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí upravena tak, že při péči o jedno až tři děti svěřené do pěstounské péče náleží pěstounovi odměna ve výši 5,50násobku životního minima jednotlivce podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. Za každé další svěřené dítě se odměna zvyšuje o 0,50násobek částky životního minima jednotlivce a při péči o zdravotně postižené dítě nebo o dítě, které vyžaduje mimořádnou individuální péči, se odměna zvyšuje o 0,26násobek uvedené částky na každé dítě. Pro účely stanovení výše odměny se za dítě svěřené do pěstounské péče považuje rovněž dítě, které bylo pěstounovi rozhodnutím příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřeno do předpěstounské péče, dítě, o které pěstoun osobně pečuje jako soudem ustanovený poručník, a rovněž nezaopatřené zletilé dítě, které i po dosažení zletilosti žije s bývalým pěstounem ve společné domácnosti v zařízení a má nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte v souladu s § 38 zákona o státní sociální podpoře nebo nemá nárok na tento příspěvek jen proto, že požívá důchod z důchodového pojištění (§ 47 odst. 3, 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

Odměna pěstouna vyplácená zřizovatelem zařízení pro výkon pěstounské péče se pro účely zvláštních právních předpisů (zejména pro účely zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů) posuzuje jako plat a je z ní odváděna daň z příjmů, veřejné zdravotní pojištění, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Vykonávají-li pěstounskou péči

v zařízení společně manželé, náleží každému z nich odměna ve výši jedné poloviny, pokud se nedohodnou o podílu jinak. Odměna za výkon pěstounské péče v zařízení se vyplácí měsíčně pozadu v termínech stanovených zřizovatelem zařízení a náleží pěstounovi i po dobu dočasné pracovní neschopnosti pěstouna, nejdéle však po dobu jednoho měsíce.

Zákonem o státní sociální podpoře je vyloučen souběh mezi odměnou pěstouna, kterou pěstounovi vyplácí zřizovatel zařízení pro výkon pěstounské péče podle § 46 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, a odměnou pěstouna poskytovanou ze systému dávek státní sociální podpory. V § 40b odst. 1 zákona o státní sociální podpoře je výslovně stanoveno, že vykonává-li pěstoun pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče a je mu proto poskytována odměna za výkon pěstounské péče podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, nenáleží pěstounovi odměna pěstouna podle § 40 zákona o státní sociální podpoře ani odměna pěstouna ve zvláštních případech podle § 40a zákona o státní sociální podpoře. Z důvodu ochrany pěstouna vykonávajícího pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče však § 46 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí zakotvuje, že výše odměny vyplácená zřizovatelem zařízení pro výkon pěstounské péče nesmí po odpočtu daně z příjmů, veřejného zdravotního pojištění, pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti činit méně než částku odměny pěstouna, na kterou by pěstoun měl nárok podle zákona o státní sociální podpoře, pokud by pěstounskou péči vykonával mimo zařízení pro výkon pěstounské péče. To znamená, že čistá výše odměny pěstouna v zařízení pro výkon pěstounské péče nesmí být nižší než výše odměny pěstouna vyplácené ze systému dávek státní sociální podpory. Výše odměny pěstouna v zařízení pro výkon pěstounské péče podle § 46 zákona o sociálně-právní ochraně dětí je přitom stanovena na úrovni srovnatelné s výší odměny pěstouna ve zvláštních případech podle § 40a zákona o státní sociální podpoře.

Nárok na ostatní dávky pěstounské péče podle zákona o státní sociální podpoře zůstává zachován v plném rozsahu i při výkonu pěstounské péče v zařízení pro výkon pěstounské péče. To znamená, že dětem, u kterých je pěstounská péče realizována v zařízení, náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte podle § 37 a násl. zákona o státní sociální podpoře, který je až do zletilosti dítěte vyplácen k rukám pěstouna. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte nenáleží po dobu, po kterou dítě není

v péči pěstouna, ale nachází se v plném přímém zaopatření ústavu či jiného zařízení pro péči o děti nebo mládež nebo je v péči jiné osoby na základě rozhodnutí příslušného orgánu o svěřením dítěte do péče nahrazující péči rodičů. Pěstounovi náleží z dalších dávek pěstounské péče jednorázový příspěvek při převzetí dítěte podle § 41 zákona o státní sociální podpoře, případně též jednorázový příspěvek na zakoupení nebo celkovou opravu motorového vozidla podle § 42 zákona o státní sociální podpoře.

Výkonem pěstounské péče v zařízení pro výkon pěstounské péče není rovněž nijak dotčen nárok dítěte a pěstouna na jiné dávky státní sociální podpory vedle dávek pěstounské péče, zejména nárok na přídavek na dítě a na rodičovský příspěvek. Pro účely zákona o státní sociální podpoře se rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče považuje za rozhodnutí příslušného orgánu o svěřením dítěte do péče nahrazující péči rodičů. V § 31 odst. 2 zákona o státní sociální podpoře se pak výslovně stanoví, že rodičem se pro potřeby nároku na rodičovský příspěvek rozumí též osoba, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů, tj. rovněž pěstoun, včetně pěstouna vykonávajícího pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče.

V souladu s § 45 odst. 1 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí je pěstoun povinen používat příjmy svěřeného dítěte (příspěvek na úhradu potřeb dítěte, přídavek na dítě) pro jeho potřeby a k úhradě jedné desetiny poměrné části nákladů na domácnost, která připadá na dítě svěřené do pěstounské péče.

Na základě § 45 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí jsou zřizovatelé zařízení pro výkon pěstounské péče povinni hradit ze svých prostředků následující náklady spojené s provozem zařízení:

- odměna pěstouna za výkon pěstounské péče (viz výše),
- 90 % poměrné části nákladů na domácnost, která připadá na děti svěřené do pěstounské péče (zejména náklady na elektřinu, vodu, plyn, odvoz odpadu atd.),
- náklady spojené s opravami a údržbou objektu zařízení a jeho vybavení, pokud v jednotlivém případě přesahují 100 Kč,
- náhrada jízdních výdajů pěstouna a dětí v pěstounské péči, a to v rozsahu určeném v dohodě mezi pěstounem a zřizovatelem zařízení,

- náklady na poskytování výpomoci pěstounovi s péčí o děti, pokud pěstoun pečuje o čtyři nebo více dětí nebo alespoň o jedno dítě vyžadující mimořádnou péči,
- náklady spojené s poskytováním součinnosti pěstounovi při doplňování odborných znalostí a dovedností.

Zřizovatelé zařízení pro výkon pěstounské péče nemají podle platné úpravy žádný zákonný nárok na příspěvek od státu určený na úhradu nákladů spojených s provozem zařízení.

iv. Důvody navrhovaných opatření:

Demografický vývoj a dostupnost služeb péče o děti

V České republice vzniká situace, kdy při porodnosti přes 100 tisíc dětí ročně v posledních letech roste tlak na kapacitu předškolních zařízení, který potrvá několik let.⁵ Současně nelze předpokládat, že se porodnost vrátí na úroveň roku 1999⁶, tudíž kapacita služeb péče o děti bude nedostatečná, pokud nebudou přijata adekvátní opatření.

Nabídka dostupných služeb péče o děti do tří let věku, kterou v ČR zajišťovala převážně zdravotnická zařízení – jesle, je naprosto nedostatečná. Nicméně podle názoru předních dětských psychologů není pro dítě ani nejvhodnější⁷. O skutečnosti, že nabídka služeb pro tuto věkovou kategorii dětí neodpovídá poptávce ze strany

⁵ Počet **živě narozených** dětí byl letos ve srovnání s prvním pololetím roku 2006 o téměř 3,7 tisíce dětí vyšší. V průběhu ledna až června 2007 se živě narodilo 56,0 tisíc dětí, tolik narozených bylo naposledy zaznamenáno v prvním pololetí roku 1994. Hodnota ukazatele úhrnné plodnosti dosahovala 1,4 dítěte na 1 ženu v reprodukčním věku. Průměrný věk matek vzrostl o jednu desetinu na 29,0 let, průměrný věk matky při narození prvního dítěte setrval na 26,9 roku. Nejvíce dětí se rodilo matkám narozeným v letech 1976-1978, první děti se nejvíce rodily ročníku 1979. Pokračoval růst podílu nemanželsky narozených dětí: ve sledovaném období se mimo manželství narodilo 34,1 % všech živě narozených. U živě narozených dětí prvního pořadí dosáhl podíl narozených mimo manželství hodnoty 44,1 %. Zdroj: ČSÚ, *Rychlá informace, Růst počtu obyvatel v ČR pokračuje, Pohyb obyvatelstva v 1. pololetí 2007*.

Ve třetím čtvrtletí roku 2007 došlo k dalšímu nárůstu počtu narozených dětí. V letošním roce významně přibýlo **živě narozených** dětí, ve srovnání s lednem až zářím roku 2006 byl jejich počet o 6,3 tisíce vyšší a dosáhl počtu 86,4 tisíce. Hodnota ukazatele úhrnné plodnosti zatím letos dosahuje 1,42 dítěte na 1 ženu v reprodukčním věku, téměř o desetinu více než v loňském roce. Nárůst intenzity plodnosti se zrychluje, avšak oživení plodnosti nebude pravděpodobně trvat dlouho; během pěti let, až odrodí silné ročníky žen sedmdesátých let, začne počet narozených opět klesat. Průměrný věk matek vzrostl oproti roku 2006 o dvě desetiny na 29,1 let, průměrný věk matky při narození prvního dítěte na 27,1 roku. Zdroj: ČSÚ, *Rychlá informace, Přirozený přírůstek počtu obyvatelstva v ČR se zrychluje, Pohyb obyvatelstva v 1.- 3. čtvrtletí 2007*.

V prvním čtvrtletí roku 2008 se zvýšil počet obyvatel České republiky o 22,0 tisíce, přičemž většina přírůstku byla důsledkem aktivního salda zahraniční migrace ve výši 20,0 tisíce. Díky dále rostoucí plodnosti a nízké úrovni úmrtnosti se populace ČR zvýšila také přirozeným pohybem, a to o 2,0 tisíce osob. Celkový počet obyvatel tak přesáhl hranici 10,4 milionu. V průběhu ledna až března roku 2008 se **živě narodilo** 28,5 tisíce dětí, tedy o 1,5 tisíce více než ve stejném období roku 2007, meziroční změna však nebyla tak výrazná jako na počátku roku 2007. Úhrnná plodnost prvního čtvrtletí očištěná od kalendářních a sezónních vlivů činí **1,48** živě narozených dětí na jednu ženu v reprodukčním věku. Úroveň plodnosti tak dále stoupá. Nadále pokračuje také růst průměrného věku matek. Během prvního čtvrtletí roku 2008 stoupl o 0,1 roku na 29,2 let celkem a na 27,2 let při narození prvního dítěte. Maximem plodnosti nyní procházejí ženy narozené v roce 1977, první dítě se nejčastěji rodí matkám narozeným v roce 1979, děti druhého pořadí ženám z ročníku 1976. Zdroj: ČSÚ, *Rychlá informace, Počet narozených nadále mírně roste, Pohyb obyvatelstva v 1. čtvrtletí 2008*.

⁶ Dle ČSÚ v roce 1999 bylo zaznamenáno historické minimum, kdy počet narozených dětí nedosáhl ani devadesátitisícové hranice (89 471 živě narozených dětí).

⁷ Zdroj: Matějček Z., Pokorná M., Karger P., *Rodičům na nejhezčí cestu*, „Vezmeme-li v úvahu vývojovou úroveň dítěte, můžeme říct, že jeho umístění v jeslích je předčasné a tedy psychologicky náročné...Přinášejí dítěti zvýšené nároky a jeho organismus fyzicky a především psychicky zvýšeně zatěžují.“

rodičů, svědčí, údaj že mateřské školy (tedy zařízení péče o děti zpravidla starší tři let) navštěvuje 26 % dětí mladších tří let.

Územní rozložení jeslí je velmi nerovnoměrné, zařízení jsou soustředěna především ve větších městech. Poplatky se velmi liší podle zřizovatele; zpravidla se pohybují ve výši 800 – 5.000 Kč za měsíc.

Ke snižování počtu míst v jeslích začalo docházet již v osmdesátých letech za účelem zkvalitnění péče o děti do tří let prostřednictvím zmenšování počtu míst v dětském kolektivu. Od konce osmdesátých let však počet zařízení tohoto typu klesal rapidně. Důvodem klesajícího počtu dětí navštěvujících jesle byla změna hodnotové orientace rodičů, pokles porodnosti, prodloužení délky rodičovské dovolené na tři roky a doby nároku na rodičovský příspěvek na 4 roky a důraz na individuální péči o dítě, zejména v rodině.⁸

Ministerstvo zdravotnictví v současné době nepovažuje za nezbytné, aby péče o všestranný rozvoj zdravých dětí do tří let věku byla dále poskytována v režimu zdravotnického zařízení, neboť není důvod, aby zdravé děti, které nepotřebují zdravotní péči, pobývaly ve zdravotnickém zařízení. V připravovaném zákoně o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování proto není s jeslemi jako se zdravotnickým zařízením počítáno.

Vývoj počtu jeslí a počtu míst v jeslích v letech 1990 – 2006

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Počet zařízení	1 043	486	381	247	235	207	151	101
Počet míst v jeslích	39 829	-	13 196	9 265	8 565	7 574	5 551	2 965

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Počet zařízení	79	67	65	59	58	60	58	52	46
Počet míst v jeslích	2 191	1 913	1 867	1 717	1 674	1 770	1 708	1 671	1 445*

Zdroj: ÚZIS, Roční výkaz o činnosti zdravotnických zařízení. Stav k 31.12. příslušného roku.

* přijato 1558 dětí

⁸ Zdroj: SVOBODOVÁ, V., KUCHAROVÁ, K. Síť zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR. VÚPSV, 2007.

Počet jeslí a počet míst v jeslích v roce 2005 – podle krajů

	počet zařízení	počet míst v jeslích
Hlavní město Praha	9	351
Středočeský kraj	3	96
Jihočeský kraj	2	90
Plzeňský kraj	4	73
Karlovarský kraj	0	0
Ústecký kraj	10	263
Liberecký kraj	1	50
Královéhradecký kraj	4	139
Pardubický kraj	1	18
Vysočina	3	65
Jihomoravský kraj	3	110
Olomoucký kraj	3	100
Zlínský kraj	7	177
Moravskoslezský kraj	4	139
Česká republika	54	1 671

Pozn.: Stav k 31.12.2005.

Zdroj: ÚZIS, Síť zdravotnických zařízení 2005.

Navzdory tradičně dobré síti kvalitních, místně i finančně dostupných mateřských škol, praxe posledních let ukazuje, že umístit dítě ve věku tří let do mateřské školy se v České republice v současné době stává problematickým, a to zejména v některých oblastech, typicky v okrajových částech velkých měst.

Mezi lety 1989/90 a 2005/06 poklesl počet mateřských škol o 2 618, tj. o 36 %, počet tříd se snížil o 3 650, tj. o 23 %, počet učitelek o 10 161, tj. o 32 % a počet dětí v mateřských školách poklesl o 116 702, tj. o 30 %. Jednalo se o rapidní pokles, ale vyrovnaný v jednotlivých ukazatelích, s výjimkou počtu škol, takže z hlediska kvality (počet dětí a učitelek na jednu třídu) se mnoho nezměnilo. Pokles počtu mateřských škol měl i organizační příčiny. Celkový pokles nemůže být vnímán negativně, jako redukování počtu míst ve školkách na úkor počtu zapsaných dětí, neboť v důsledku prudce se snižující úrovně porodnosti⁹ výrazně poklesl od roku 1989 počet dětí ve věku 3-6 let v populaci, a to o více jak 33 %. Vývoj stavu mateřských škol byl tedy zejména reakcí na demografický vývoj v České republice započatý již v první polovině devadesátých let.

⁹ Po roce 1990 došlo k již zmíněnému prudkému snižování úhrnné plodnosti z hodnoty 1,89 dětí připadajících na jednu ženu až na minimum v roce 1999, kdy úhrnná plodnost dosahovala hodnoty pouze 1,13 dětí. Do roku 2006 došlo k mírnému nárůstu na 1,33, což je ovšem stále velmi nízká úroveň plodnosti. (Úhrnná plodnost nyní, viz výše.)

Mateřské školy ve školním roce 1989/1990 až 2005/2006 – podle zřizovatele

	1989/90	1990/91	1991/92	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96	1996/97
Veřejné	7 328	7 335	6 906	6 801	6 536	6 405	6 338	6 213
Soukromé	-	-	61	18	48	105	121	114
Církevní	-	-	5	8	16	16	16	17
Celkem (MŠ běžné)	7 328	7 335	6 972	6 827	6 600	6 526	6 475	6 344
Meziroční pokles počtu běžných MŠ v %	-	+ 0,1	- 4,9	- 2,1	- 3,3	- 1,1	- 0,8	- 2,0

	1997/98	1998/99	99/2000	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Veřejné	6 050	5 933	5 816	5 900	5 774	5 697	4 967	4 895	4 741
Soukromé	83	77	69	87	81	80	74	75	72
Církevní	19	18	16	20	20	21	20	20	21
Celkem*	-	-	-	6 007	5 875	5 798	5 061	4 990	4 834
Z celku MŠ běžné	6 152	6 028	5 901	5 776	5 642	5 558	4 840	4 776	4 710
Meziroční pokles počtu běžných MŠ v %	- 3,0	- 2,0	- 2,0	-	- 2,0	- 1,0	- 12,9	- 1,1	- 1,0

Zdroj: Databáze ÚIV

* Od roku 2000/2001 změněna metodika: počty jsou uváděny včetně MŠ speciálních a MŠ při zařízeních pro ústavní a ochrannou výchovu.

Děti v mateřských školách ve školním roce 1989/1990 až 2005/2006 – podle zřizovatele

	1989/90	1990/91	1991/92	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96	1996/97
Veřejné	395 164	352 139	321 654	325 015	328 890	331 985	326 356	310 466
Soukromé	-	-	1 459	438	2 043	5 371	6 333	5 903
Církevní	-	-	157	282	576	763	744	790
Celkem (MŠ běžné)	395 164	352 139	323 270	325 735	331 509	338 119	333 433	317 159

	1997/98	1998/99	99/2000	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Veřejné	302 126	297 971	286 196	281 843	278 499	280 825	282 233	282 152	278 176
Soukromé	4 497	4 108	3 253	3 485	3 368	3 340	3 310	3 303	3 238
Církevní	885	777	743	757	719	739	721	740	769
Celkem*	-	-	-	286 085	282 586	284 904	286 264	286 195	282 183
Z celku MŠ běžné	307 508	302 856	290 192	279 838	276 438	278 859	280 491	280 487	278 462

Zdroj: Databáze ÚIV

* Od roku 2000/2001 změněna metodika: počty jsou uváděny včetně MŠ speciálních a MŠ při zařízeních pro ústavní a ochrannou výchovu.

Do mateřských škol se daří umístit stále méně dětí, jejichž rodiče o to požádají. Nejlepší šance na umístění do MŠ za posledních šestnáct let byly na počátku tohoto období, v roce 1991/92, kdy zůstalo neuspokojeno 1 570 žádostí.

V roce 2006 dosáhl počet nevyřízených žádostí o umístění dítěte v mateřské škole počtu 9 570. Je to sice méně než v „rekordním“ školním roce 1994/95, kdy jich bylo 21 892, ale je to více než čtyřnásobek proti roku 2000.¹⁰ **Kapacita mateřských škol tak neodpovídá současnému demografickému vývoji.**

Některé mateřské školy navíc podmiňují přijetí dítěte pracovní aktivitou rodiče, nejčastěji matky. Zaměstnavatelé naopak přijetí rodiče do pracovního poměru podmiňují přijetím dítěte do péče předškolního zařízení. Rodič se tak často ocitá v bezvýchodné situaci.

Nedostatek zařízení péče o děti může zvyšovat riziko nezaměstnanosti po ukončení rodičovské dovolené,¹¹ a to s ohledem na skutečnost, že průměrný věk dítěte v měsících v době nástupu zpět do zaměstnání těch matek, které nepokračovaly v péči o dítě formou mateřské dovolené s dalším dítětem a které se vrátily až když bylo dítěti více než 3 roky, je dle dat z tohoto výzkumu 48,23 (průměr za děti 1. i 2. pořadí), tedy téměř přesně 4 roky.¹² Rodičovská dovolená, tudíž i ochrana udržení pracovního místa, která je ženě po dobu péče o dítě v rámci rodičovské dovolené garantována, je však 3 roky.

¹⁰ Zdroj: SVOBODOVÁ, V., KUCHAROVÁ, K. *Sít zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR*. VÚPSV, 2007.

¹¹ Pro polovinu žen, jež nastupovaly do zaměstnání po ukončení rodičovské dovolené před nebo při dosažení 3 let věku svého dítěte, byla totiž velmi důležitá okolnost (tj. byla hlavním nebo vedlejším důvodem), že se rodině podařilo zajistit pro dítě místo v mateřské škole (případně jeslích). Na druhou stranu, pro 40 % žen, jež nastoupily do zaměstnání až v době, kdy byly jejich prvnímu dítěti více než 3 roky nebo nenastoupily vůbec (a pro 34 % žen hovořících o situaci týkající se 2. dítěte), byla hlavním nebo vedlejším důvodem naopak okolnost, že se jim místo v mateřské škole nebo jeslích zajistit nepodařilo. Zjištění výzkumu prokázala, že **dostupnost a možnost využití služeb mateřských škol sehrává při nástupu žen do zaměstnání po rodičovské dovolené významnou roli**. Zdroj: V., KUCHAROVÁ, K. SVOBODOVÁ, S. ETTLEROVÁ, O. NEŠPOROVÁ: *Sít zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR*. VÚPSV, 2006.

To, že nedostatečné služby jeslí a mateřských škol mohou představovat pro některé ženy při návratu do zaměstnání po rodičovské (případně mateřské) dovolené problém, potvrzují odpovědi respondentek na otázku, co pociťovaly jako největší problém při návratu do zaměstnání po poslední rodičovské (příp. mateřské) dovolené z hlediska nutnosti skloubit povinnosti vůči zaměstnavateli a rodině. Variantu „služby jeslí, mateřské školy, jiného zařízení“ totiž zvolilo 17 % žen, jichž se otázka týkala a odpověděly na ni, přičemž tato varianta byla druhou nejčastěji volenou odpovědí (hned po odpovědi „nemožnost nastoupit na zkrácenou/flexibilní pracovní dobu“, kterou zvolilo 21 % respondentek). Zdroj: V., KUCHAROVÁ, K. SVOBODOVÁ, S. ETTLEROVÁ, O. NEŠPOROVÁ: *Sít zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR*. VÚPSV, 2006.

¹² Zdroj: V., KUCHAROVÁ, K. SVOBODOVÁ, S. ETTLEROVÁ, O. NEŠPOROVÁ: *Sít zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR*. VÚPSV, 2006.

Průměrný věk dítěte v měsících v době nástupu do zaměstnání po RD těch matek, které nepokračovaly v péči o děti formou MD s dalším dítětem

ukazatel	pořadí sledovaného dítěte			průměr
	1.	2.	3.*	
N	474	136	6	616
Průměr	39,28	39,96	32,50	39,36
Medián	36,0	38,5	36,0	-
Modus	36	36	36	36
<u>průměry podle časování nástupu do zaměstnání</u>				
nástup před dosažením 3 let věku dítěte	26,99 (112)	27,28 (25)	-	27,04
nástup když bylo dítěti více než 3 roky	48,55 (231)	47,29 (78)	-	48,23
rozmezí udávaného věku podle časování nástupu do zaměstnání (minimum – maximum)				
nástup před dosažením 3 let věku dítěte	10 – 35 (112)	10 – 35 (25)	18-26 (2)	10-35
nástup když bylo dítěti více než 3 roky	37 – 102 (231)	37 – 77 (78)	37 – 42 (2)	37-102

Pozn.: čísla v závorce = N (počet odpovědí); * nejčastěji dítě 4. a 5. v pořadí

Zdroj: E-deti05

Důvody nízké kapacity mateřských škol jsou následující:

- **obce jako zřizovatelé v 90. letech vzhledem k populačnímu vývoji významně snížily počet míst v mateřských školách,**
- **porodnost již třetí rok za sebou překročila 100 tisíc dětí ročně,**
 - **poslední rok předškolního vzdělávání je zdarma a velký počet dětí s odkladem školské docházky vede k vysokému počtu 7letých dětí, které zůstávají v mateřské škole**
 - **až čtvrtina dětí mezi druhým a třetím rokem věku navštěvuje mateřské školy, přestože se do mateřské školy přijímají děti zpravidla od tří let věku**

Počty dětí v mateřských školách ve školním roce 1996/1997 až 2005/2006 – podle věku

Věk	1996/97	1997/98	1998/99	99/2000	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
mladší než 3 roky	12 935	10 475	12 826	15 238	18 712	20 043	21 996	22 661	24 321	23 849
3leté	66 810	61 822	58 285	59 829	63 172	65 057	68 461	70 477	69 654	69 519
4leté	98 127	99 917	95 360	84 986	82 242	81 865	81 884	81 815	82 811	82 369
5leté	115 839	110 324	111 126	104 240	91 393	87 020	85 590	84 385	83 608	85 883
starší než 5 let	23 448	24 970	25 259	25 899	24 319	22 453	20 928	21 153	20 093	20 563
celkem	317 159	307 508	302 856	290 192	279 838	276 438	278 859	280 491	280 487	282 183

Zdroj: Databáze ÚIV

Podíl dětí v mateřských školách v jednotlivých věkových kategoriích populace ve školním roce 1996/1997 až 2005/2006

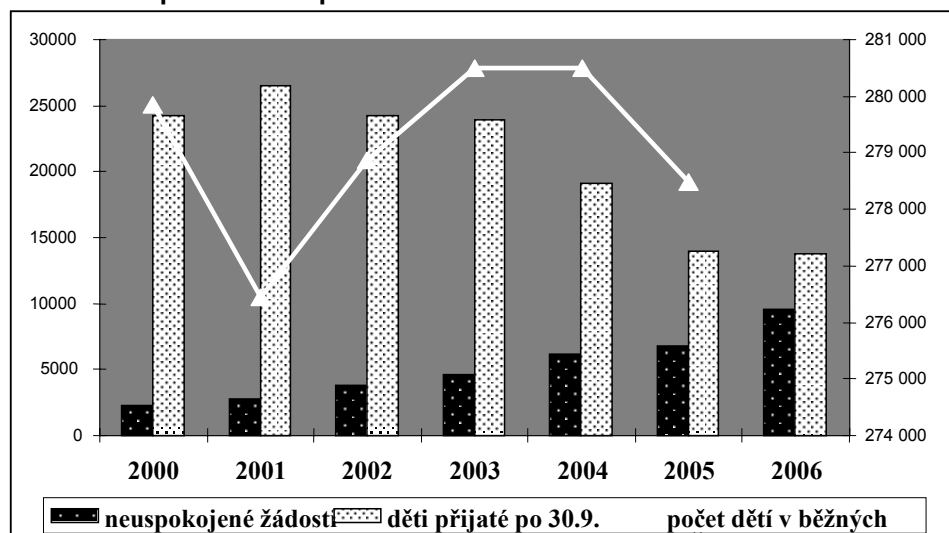
Věk	1996/97	1997/98	1998/99	99/2000	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
mladší než 3 roky	12,2%	11,0%	14,3%	16,9%	21,3%	22,9%	25,0%	25,3%	26,8%	25,5%
3leté	55,7%	58,4%	61,0%	66,5%	71,4%	73,2%	77,6%	80,1%	78,3%	75,0%
4leté	81,3%	83,2%	90,0%	89,0%	93,0%	92,4%	92,4%	94,4%	95,0%	90,4%
5leté	90,2%	91,4%	92,5%	98,4%	97,4%	95,6%	96,7%	96,2%	95,9%	96,3%
starší než 5 let	18,4%	19,4%	20,9%	21,5%	24,3%	23,8%	24,0%	25,0%	23,8%	23,3%

Ukazatele dostatečnosti kapacity mateřských škol

rok	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
počet dětí v MŠ celkem *	287 511	284 053	286 139	288 164	287 789	283 624	-
podíl dětí v MŠ na populaci dětí 3-5 let	98,6%	103,0%	106,3%	108,0%	106,8%	103,9%	-
počet dětí v běžných MŠ	279 838	276 438	278 859	280 491	280 487	278 480	-
počet neuspokojených žádostí	2 289	2 770	3 813	4 673	6 128	6 810	9 570
poměr neumístěných k počtu dětí v MŠ	0,8	1	1,4	1,7	2,2	2,4	-

Zdroj: Databáze ÚIV, ČSÚ

Vývoj počtu neuspokojených žádostí a počtu nástupů do MŠ během školního roku v letech 2000-2006 v porovnání s počtem dětí v MŠ

* Děti, které nebyly uvedeny ve statistickém výkaze za uplynulý školní rok.

Zdroj: Databáze ÚIV

Kromě mateřských škol přitom v České republice víceméně neexistuje nabídka jiných služeb péče o děti, čímž se situace liší od řady zemí západní Evropy, které nabízejí, resp. vytvářejí podmínky pro fungování různých typů služeb péče o dítě tak, aby byly uspokojeny různé potřeby a preference rodin s dětmi.

Péče o děti může být v České republice samozřejmě poskytována rovněž v režimu živností dle živnostenského zákona, data o rozšířenosti těchto služeb jsou však k dispozici v omezeném rozsahu. Lze nicméně předpokládat, že rozšíření těchto služeb není celorepublikově příliš vysoké¹³, a to zejména s ohledem na finanční nákladnost těchto služeb pro řadu rodin, kdy péče o dítě poskytovaná v rámci tzv. baby-sittingu, tj. péče o dítě v jeho domácnosti, se pohybuje od přibližně 150 Kč za hodinu.¹⁴

Lze předpokládat, že cenu péče poskytované v rámci vázané živnosti „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“ zvyšují požadavky na zajištění péče vysoce kvalifikovaným personálem¹⁵ a dále vysoké hygienické a provozní požadavky v případě, kdy je výše uvedená živnost a dále volná živnost „Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“ provozována v provozovně.

Navzdory garanci kvality péče poskytované v režimu výše uvedené vázané živnosti lze konstatovat jistý rozpor mezi požadovanou obsahovou náplní živnosti¹⁶ dle nařízení vlády, kterým se stanoví obsahové náplně jednotlivých živností, a okruhem osob, které musí mít dle přílohy č. 2 zákona o živnostenském podnikání, odbornou kvalifikaci pro výkon této živnosti, a to včetně „původní“ (rozuměj před nabytím účinnosti novely zákona o živnostenském podnikání č. 130/2008 Sb.) odborné kvalifikace pro výkon povolání všeobecné zdravotní sestry. V zásadě lze konstatovat, že v České republice v současné době chybí odborná kvalifikace odpovídající specifické činnosti, jakou péče o dítě do tří let věku je.¹⁷

Mateřská centra, rodinná centra a kluby maminek, která jsou někdy v souvislosti s poskytováním péče o dítě zmiňována, poskytují tuto péči obvykle jen jako

¹³ Dle údajů Ministerstva průmyslu a obchodu bylo ke dni 30.6.2008 evidováno celkem 182 živnostenských oprávnění pro vázanou živnost „Péče o děti do tří let v denním režimu“.

¹⁴ Dle aktuálních údajů hlídacích agentur; převzato z internetu.

¹⁵ Situace se může změnit k 1. 7. 2008, kdy vstoupila v účinnost novela zákona o živnostenském podnikání č. 130/2008 Sb.

¹⁶ Obsahem této živnosti je individuální výchovná péče o svěřené děti do tří let věku v denním nebo v celotýdenním režimu zaměřená na rozvoj rozumových a řečových schopností, pohybových, pracovních, hudebních, výtvarných schopností a kulturně hygienických návyků přiměřených věku dítěte; zajišťování bezpečnosti a zdraví dětí, jejich pobytu na čerstvém vzduchu, spánku v odpovídajícím hygienickém prostředí a osobní hygieny dětí, včetně poskytování první pomoci.

¹⁷ V zásadě lze rovněž konstatovat, že tato kvalifikace chybí i pokud jde o zajištění péče o dítě nad tři roky, neboť živnost „Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“ je volnou živností a z povahy věci tedy není pro osoby, které ji provozují, stanoven speciální požadavek na odbornou kvalifikaci.

doplňkovou činnost, tj. zajišťují péči např. po dobu, kdy matka navštěvuje speciální kurz provozovaný centrem.

Pokud je péče poskytována mimo režim zákona o živnostenském podnikání a mimo mateřské školy, případně jesle¹⁸, nevztahují se na ni žádné předpisy upravující podmínky, za kterých je poskytována. Nelze tedy jakkoliv garantovat kvalitu této péče.

Ačkoliv lze vzhledem k demografickému vývoji očekávat, že současný trend zvýšené úhrnné míry plodnosti má omezené trvání¹⁹, nebudou se pravděpodobně opakovat nízké hodnoty roku 2001. **Lze předpokládat, že poptávka po nabídce různých typů péče o dítě bude nadále vysoká, a to zejména s ohledem na:**

- **zavedení tří-rychlostního modelu pobírání rodičovského příspěvku** (v délce 2, 3, 4 roky), kdy důvodem jeho zavedení byla právě snaha nabídnout rodičům možnosti zvolit si z různých strategií harmonizace pracovního a rodinného života;
- **potřeby rodičů i zaměstnavatelů, kdy v zájmu udržení profesního růstu a nabytých profesních kvalit a zkušeností** je nutné rodiči umožnit, aby si v průběhu péče o malé dítě udržel kontakt se zaměstnáním a mohl se dál profesně rozvíjet. Zaměstnanci, kteří si udrží profesní kvalifikaci i po dobu péče o dítě, případně si ji zvýší, nebudou pro zaměstnavatele představovat riziko „neefektivní investice“. Poptávka se bude zvyšovat zejména u vysokoškolsky vzdělaných žen, které často nechtějí nebo si z nejrůznějších důvodů nemohou dovolit absolutní přerušování pracovní kariéry po dobu 3 – 4 nebo v případě opakovaných porodů i 6 a více let;
- **snahu rodičů zlepšit finanční zabezpečení rodiny** výdělečnou aktivitou např. v situaci splácení hypotečního úvěru.

¹⁸Navzdory fakticky neexistujícím závazným předpisům upravujícím kvalitu péče v zařízeních, která jsou evidována jako jesle, splňují tyto obvykle požadavky vyhlášky o hygienických požadavcích a rovněž požadavky živnostenského zákona na odbornou kvalifikaci osob provozujících vázanou živnost „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“.

¹⁹ Neboť je významně ovlivněn zejména realizací odkládaných porodů žen ze silných populačních ročníků.

V zásadě existují následující možnosti řešení daného stavu:

a) **Zvýšit počet míst v mateřských školách, a to významně.** Tato cesta má dva základní problémy:

- zřizovateli školek jsou obce, vláda nemá možnost jim cokoliiv nařídít, obce jsou velmi opatrné, neví, zda se nejedná jen o dočasnou populační vlnu (což je pravděpodobné),
- tato cesta by vedla k eskalaci veřejných výdajů a ke zvýšení tlaku na státní finance.

b) **Naleznout alternativní neinstitucionální řešení zapojující spíše soukromé zdroje a minimalizující požadavky na veřejné rozpočty.**

Řešením je aplikace vládního programového prohlášení, tedy rozšíření spektra možností péče o děti tzv. nerodičovskou osobou. Vláda se již touto cestou částečně vydala prostřednictvím novel živnostenského zákona. U vázané živnosti péče o děti do tří let došlo k liberalizaci kvalifikačních požadavků. To však nestačí, protože tento systém je velmi drahý a přístupný jen lidem s vyššími příjmy.

Alternativním řešením je zapojení rodičů do péče i o cizí děti, což se dnes již v praxi děje a jednalo by se o faktickou legalizaci této aktivity v případě, že probíhá za úplatu. Celý systém má být co nejjednodušší, odbyrokratizovaný, levný, snadno aplikovatelný, nenáročný.

Při posuzování návrhu je důležité si uvědomit, že není vymyšleno nic nového, co by mělo charakter experimentu, neboť většina navrhovaných opatření funguje na obdobném principu v řadě evropských zemí.

Dalším řešením je zapojení soukromého a neziskového sektoru do rozšíření nabídky služeb péče o děti prostřednictvím nastavení jasných pravidel poskytování této péče, stanovením minimálních nutných hygienických a kvalifikačních požadavků na provozování péče a v neposlední řadě, pokud jde o aktivizaci zaměstnavatelů, prostřednictvím zavedení daňových úlev.

Výhodou návrhů opatření je, že umožní širší zapojení rodičů, především matek, do trhu práce, což povede k vyššímu počtu plátců daní a pojistného a bilance pro veřejné rozpočty bude plusová.

Při posuzování návrhů je důležité vycházet z faktu, že rodiče jako primární pečovatelé mají právo zvolit typ služby péče o své dítě, který je v souladu

s jejich potřebami a potřebami jejich dítěte, a proto je třeba jim nabídnout širší spektrum služeb péče o děti.²⁰

Služby péče o děti fungující v zahraničí

Francie

Péče o děti do 3 let věku:

O 18 % dětí do 3 let věku je pečováno prostřednictvím licencovaných (registrovaných) pečovatelek, které o tyto děti pečují ve své domácnosti s podporou státu. Těchto pečovatelek je ve Francii 500 tis. (údaj za rok 2006 z www.tagesfamilien.ch). O cca 2 % takto starých dětí je pečováno s podporou státu nelicencovanými pečovatelkami – au-pair v domácnosti dítěte.

(zdroj: F. Leprince, 2003)

Péče o děti od 3 do 6 let věku:

Téměř 100 % dětí (2 360 tis.) navštěvuje mateřskou školu, 240 tis. dětí využívá péči licencované pečovatelky a 49 tis. dětí služby au-pair.

(zdroj: OECD, 2002)

Velká Británie

Péče o děti v předškolním věku je realizována nejčastěji na soukromé bázi. Oficiálními institucemi odpovědnými za péči se považují pouze zvolené certifikované instituce místní správou (školky, jesle, družiny, kluby, profesionální pečovatelky). Náklady na jejich služby je možné finančně zohlednit formou dávek či odpočtů z daní.

Oblíbené jsou zde tzv. childminders – jde o péči dětí v domácím prostředí, v převážné většině v domácnosti poskytovatele/lky. Pro provozování této služby je podmínkou řádná registrace, jež rovněž zajišťuje pravidelné kontroly kvalitní řádné péče o svěřené dítě. Realizátorka poskytuje péči o děti a nabízí rozmanité služby tak, aby co nejvíce vyhověla potřebám rodičů.

Péče je poskytována dětem předškolního a školního věku do 8 let, maximální počet hlídaných dětí je 6 (maximálně třem může být méně jak dva roky). Dětem,

²⁰ Na závěr dotazníku měly respondenty říci, zda by jejich rodině pomohlo rozšíření nových forem péče o předškolní děti (mimo jesle a MŠ) a zřizování jeslí a mateřských škol zaměstnavatelskými organizacemi. Rozšíření nových forem péče by velmi nebo za určitých okolností pomohlo 63 % respondentek (26 % velmi a 37 % za určitých okolností) a zřizování předškolních zařízení zaměstnavatelskými organizacemi by pomohlo 56 % z nich (27 % velmi a 29 % za určitých okolností). Zdroj: V., KUCHAROVÁ, K. SVOBODOVÁ, S. ETLEROVÁ, O. NEŠPOROVÁ: *Sít' zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR*. VÚPSV, 2006.

kterým je více než 8 let může být služba poskytnuta také, nesmí být ale narušena kvalita péče o děti mladších 8 let. Pečovatelky se speciální akreditací mohou poskytovat i předškolní vzdělání. V Anglii jich je 70 000.

(Národní centrum pro rodinu, 2005)

Velmi rozšířená je „vzájemná rodičovská výpomoc“ také v Německu, Rakousku a Švýcarsku (tzv. Tagesmuetter nebo Tagesvaeter). Poskytovatelé této péče se sdružují do různých spolků/organizací a to buď na regionální, nadregionální nebo národní úrovni. V těchto zemích je tento typ péče postupně rozvíjen již od 70. let 20. století. V posledních 15 letech je již značně rozvinut, využíván je zejména pro péči o děti do 3 let věku, nejvíce pak mezi 2. a 3. rokem věku dítěte. (Od 3 do 6 let podobně jako ve Francii, také např. v Německu má dítě ze zákona nárok na místo ve školce.) Konkrétní podmínky této denní péče jsou upraveny v příslušných zákonech, často se liší i podle spolkových zemí nebo regionů. V Německu i v Rakousku může být hlídáno max. 5 dětí, výdělek je omezen.

(Zdroj pro Německo: Spolkové ministerstvo pro rodinu, starší občany, ženy a mládež – Příručka k péči o děti)

Rakousko – Vídeň

Služba Tagesmutter (obdoba vzájemné rodičovské výpomoci) byla v Rakousku zavedena před více než 30 lety. Denní matky jsou ženy, které se ve své domácnosti pravidelně a za úplatu celoročně věnují dětem od věku nemluvnat až do konce povinné školní docházky (ve Vídni je počet dětí omezen maximálně na 5 u jedné matky). Musí se řídit zásadami péče o mládež (upravenými spolkovým ústavním zákonem), ale jejich činnost je jinak upravena příslušnými prováděcími předpisy jednotlivých spolkových zemí. Proto v Rakousku bohužel neexistují jednotné požadavky na vzdělání ani podmínky finanční podpory.

Ve Vídni se stará celkem asi 268 denních matek o přibližně 1 000 denních dětí. Z toho je asi 130 žen v pracovním poměru na plný úvazek. Ve Vídni je 51 % míst, kde se o děti pečuje, v soukromých rukou a město Vídeň jim finančně přispívá.

(Zdroj: SCHÖGGL, L. *Malé dítě v péči denní matky – sice ne u sebe doma, ale přece doma*. Příspěvek ke konferenci o rodině/MPSV „Raná péče mezi rodinou a státem“ 22. 11. 2007.)

Situace zaměstnavatelů při realizaci opatření ke sladování profesního a rodinného života

V rámci sladování profesního a rodinného života je třeba podporovat zaměstnavatele, aby umožnili svým zaměstnancům využívat takové formy práce, které jim lépe umožní harmonizovat pracovní a rodinné povinnosti. K nim patří částečné úvazky, sdílená pracovní místa, homeworking (teleworking), pružná pracovní doba.

V České republice je míra využívání práce na částečný úvazek ve srovnání s většinou členských států EU z řady důvodů velmi nízká, a to navzdory úpravě obsažené v Zákoníku práce, která ji umožňuje, a deklarovanému zájmu rodičů o tuto formu úpravy pracovní doby.

V souvislosti s částečnými úvazky je nutné si uvědomit, že kromě nesporných výhod mají i své nevýhody, např. nižší příjem, vyšší závislost na příjmu manžela (partnera) nebo na sociálních dávkách, omezenou možnost postupu do vyšších pozic.

Částečné úvazky jsou tak dobrou alternativou tam, kde se rozhoduje mezi nezaměstnaností nebo alespoň částečným zapojením do pracovního procesu.

Vývoj počtu částečných pracovních úvazků v ČR (% z celkové zaměstnanosti)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Total	5.7	5.6	5.3	4.9	4.9	5.0	4.9	4.9	5.0
Muži	2.6	2.4	2.2	2.2	2.2	2.3	2.3	2.1	2.2
Ženy	9.9	9.9	9.3	8.5	8.3	8.5	8.3	8.6	8.7

Zdroj: Eurostat

Péče o děti na pracovišti se v České republice vyskytuje zatím jen ojediněle. Funguje zhruba na 2 % českých pracovištích, v 8 % případů je možné je zavést, v 83 % zavedení tohoto opatření nepřipadá dle vyjádření zaměstnavatelů v úvahu²¹. Nejčastěji deklarovaným důvodem jsou zejména velmi vysoké a nákladné požadavky na provoz zařízení péče o děti.

²¹ Zdroj: CVVM, výzkum Naše společnost 2004, šetření 04–03; [http://www.cvvm.cas.cz/upl/nase_spolecnost/100036s_horakova-prace.pdf]

V poslední době se zvyšuje zájem firem o možnosti poskytovat služby péče o děti svých zaměstnanců, zejména z důvodu dřívějšího návratu kvalifikovaného personálu z mateřské dovolené, možnosti udržení si nadaných a zkušených zaměstnankyň, snížení nákladů na zaškolování nových pracovníků, zvýšení prestiže firmy a zároveň motivace a loajality pracovníků.

Poskytování služby péče o děti vlastních zaměstnanců má řadu výhod i pro zaměstnance a děti samotné. Především jde o jistotu udržení pracovní pozice, zlepšení finanční situace rodiny v době mateřské/rodičovské dovolené, péče o dítě přímo v místě výkonu zaměstnání, resp. v jeho blízkosti a v zajištění péče o dítě po dobu časově kompatibilní s pracovní dobou.

Zajišťovat firemní péči o děti vlastních zaměstnanců je nákladné. Bez možnosti uznat náklady na zřízení a provoz služby péče o dítě jako daňově uznatelného výdaje, je pro firmy zřizování a podpora těchto služeb neperspektivní.

Slevy na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti se zavádí pro zaměstnavatele. Jde o snížení pojistného, které je povinen odvést zaměstnavatel (za sebe) příslušné OSSZ. Účelem zavedení slevy na pojistném je motivovat zaměstnavatele k zaměstnávání osob, které jsou obtížně „zaměstnavatelé“ na trhu práce.

Cílem opatření navrhovaných v tomto materiálu je aktivně podporovat zaměstnavatele v poskytování částečných úvazků. Kromě navrhovaných opatření se Ministerstvo práce a sociálních věcí zaměří na zvyšování povědomí o nástrojích přispívajících k vytváření prorodinného prostředí na pracovišti, a to zejména prostřednictvím projektů podporovaných v rámci Operačního programu lidské zdroje a zaměstnanost pro období 2007 – 2013 v oblasti podpory 3.4. Podpora rovných příležitostí žen a mužů a sladění pracovního a rodinného života.

Zavedení otcovské dávky

Cílem zavedení institutu otcovské dávky v době relativně krátké po narození dítěte je podpora většího zapojení otců do péče o děti a podpora stabilizace rodinných vztahů.

I když má otec dítěte již ode dne narození dítěte podle § 196 zákoníku práce právo čerpat rodičovskou dovolenou, není v této době finančně zabezpečen. Zákon

o nemocenském pojištění sice s účinností od 1. 1. 2009 umožňuje manželce matky, která dítě porodila, či otci dítěte, vystřídat se v nároku na peněžitou pomoc v mateřství s matkou dítěte, toto střídání je však možné až po uplynutí šesti týdnů ode dne porodu. Vytvoření pozitivní vazby mezi otcem dítěte a dítětem již v raném věku života dítěte je nepochybně velmi žádoucí; vyššímu počtu případů čerpání rodičovské dovolené otci v těchto případech však v řadě případů mohou bránit i otázky finanční; např. v typicky dříve dvouvýdělečném manželství dochází v řadě případů k poklesu příjmů v důsledku nástupu ženy na mateřskou dovolenou (peněžitá pomoc v mateřství nenahrazuje ucházející příjem v plné výši) a v době zvýšených výdajů souvisejících s narozením dítěte a počátky péče o ně (buď i částečně saturovaných dávkami státní sociální podpory) může být pro takovou rodinu sociálně neúnosné, aby otec dítěte zůstal (buď i po přechodnou dobu) na rodičovské dovolené, což by znamenalo další výpadek příjmů rodiny. Obdobně jako v případě péče o dítě z důvodu porodu navrhuje se poskytovat otcovské i z důvodu převzetí dítěte do péče nahrazující péči rodičů. Přitom se vychází z toho, že i v tomto případě (či spíše naopak právě v tomto případě), je nutno podpořit vytvoření vazby mezi dítětem převzatým do péče a jeho náhradním rodičem. I v tomto případě se však navrhuje, aby dávka byla čerpána pouze v poměrně krátké době po převzetí dítěte, kdy je vytváření příslušných vazeb sice nejintenzivnější, současně však též pro obě strany nejnáročnější.

Zavedením otcovské dávky do právního řádu ČR se prakticky vytváří stav odpovídající zavedení otcovské dovolené, která funguje v řadě evropských zemí. Typické pro otcovskou dovolenou je její poskytování v raném věku dítěte po dobu od několika dnů do přibližně dvou, max. tří týdnů. Dávka poskytovaná po dobu čerpání otcovské dovolené je obvykle odvozena ze mzdy/platu, a to obvykle v rozmezí od 60 – 100 % její/jeho výše.

ZEMĚ	OTCOVSKÁ DOVOLENÁ (2005)		
	délka čerpání	Příspěvek	flexibilita čerpání
Belgie	10 dní	100 % mzdy první 3 dny, dále 82 % mzdy	lze čerpat během prvního měsíce života dítěte, s výjimkou prvních 3 dní možno rozvrhnout do celého měsíce

Dánsko	2 týdny	100 % mzdy se stropem 86 eur denně před zdaněním / 431 eur týdně	není
Finsko	18 pracovních dní dohromady před a po narození dítěte + 12 dní jako bonus pro ty, kteří zůstanou poslední 2 týdny na rodičovské dovolené	66 % průměrné mzdy, nezaměstnaní pobírají 15,20 eur denně	1 – 18 dní lze rozdělit do čtyř úseků, 12 bonusových dní se čerpá najednou
Francie	2 týdny	100 % mzdy se stropem 2432 Eur měsíčně (2003)	není
Maďarsko	není	X	x
Německo	není	X	x
Norsko	2 týdny kolem narození dítěte ("daddy days") + 4 týdny během prvního roku věku dítěte = tzv. otcovská kvóta (patří do rodičovské dovolené, během které 4 týdny náleží výhradně otci)	"daddy days" státem neplacené (příspěvek dle kolektivní dohody), 4 týdny - otcovská kvóta z rodičovské dovolené: 100 % příjmu se stropem 42 500 Eur ročně	pro "daddy days" není, otcovskou kvótu možno čerpat během prvního roku života dítěte
Rakousko	ne (dle dohody 1 až 2 dny)	100 % platu	čerpano při příležitosti narození dítěte
Švédsko	10 dní + 60 dní tzv. otcovská kvóta (patří do rodičovské dovolené, během které 60 dní náleží výhradně otci)	80 % mzdy se stropem 32 800 eur ročně	10 dní během 60 dnů od doby, kdy je dítě propuštěno z porodnice, otcovskou kvótu možno čerpat až do 8 let věku dítěte
Velká Británie	2 týdny	145 eur týdně	možno čerpat během prvních 8 týdnů života dítěte

Zdroj: DEVEN, F. – MOSS, P. *Leave Policies and Research. Reviews and Country Notes.* Brusel: CBGS, 2005.

Pěstounská péče

Současná zákonná úprava podmínek provozování zařízení pro výkon pěstounské péče stanoví vysoké nároky na financování provozu zařízení z prostředků zřizovatele zařízení. Pěstounům vykonávajícím pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče nenáleží odměna ze systému dávek státní sociální podpory, ale je jim poskytována odměna zřizovatelem zařízení. Vedle odměny pěstouna je zřizovatel zařízení ze zákona povinen dále hradit rovněž 90% poměrné části nákladů na domácnost připadající na děti svěřené do pěstounské péče, náklady na vybavení zařízení a na jeho opravy a údržbu, náhradu jízdních výdajů pěstouna a dětí v pěstounské péči a náklady na poskytování výpomoci pěstounovi s péčí o děti.

Finanční nároky na zřizovatele zařízení pro výkon pěstounské péče se v posledním období průběžně zvyšují. Podíváme-li se například na úpravu výše

odměny pěstouna v zařízení pro výkon pěstounské péče, lze konstatovat, že od roku 2006 se základní výměra odměny pěstouna ztrojnásobila v důsledku novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí provedené zákonem č. 134/2006 Sb. s účinností od 1. 6. 2006 a v důsledku nové zákonné úpravy životního a existenčního minima účinné od 1. 1. 2007. Rovněž náklady na domácnost hrazené zřizovatelem zařízení za děti svěřené do pěstounské péče se stále zvyšují s ohledem na rostoucí ceny za energie a ostatní služby. Zákon přitom zřizovatelům zařízení pro výkon pěstounské péče nepřiznává podle platné úpravy žádný zákonný nárok na příspěvek od státu určený na úhradu nákladů spojených s provozem zařízení.

Srovnání změn v úpravě výše odměny pěstouna v zařízení pro výkon pěstounské péče podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (příklady):

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna Kč/měsíčně od 1. 1. 2006	Výše odměny pěstouna Kč/měsíčně od 1. 6. 2006	Výše odměny pěstouna Kč/měsíčně od 1. 1. 2007
1 až 3 děti	5 760	15 600	17 193
4 děti	7 200	17 040	18 756
5 dětí	8 640	18 480	20 319
1 těžce zdravotně postižené dítě	6 480	16 320	18 006
2 těžce zdravotně postižené děti	7 200	17 040	18 819
2 děti, z toho 1 těžce zdravotně postižené	6 480	16 320	18 006
4 děti, z toho 1 těžce zdravotně postižené	7 920	17 760	19 569

Způsob financování zařízení pro výkon pěstounské péče je v současnosti nastaven tak, že soukromí zřizovatelé získávají na provoz zařízení nenárokové dotace od MPSV a krajů, které však nepokrývají náklady na provoz zařízení v plné výši. Provozovateli naprosté většiny zařízení pro výkon pěstounské péče jsou kraje v samostatné působnosti, na které přešly zřizovatelské funkce v roce 2003 ze zrušených okresních úřadů (to znamená, že do roku 2003 stát prostřednictvím okresních úřadů přímo financoval provoz zařízení pro výkon pěstounské péče, jejichž zřizovateli byly okresní úřady). Kraje dostávaly ze státního rozpočtu dotaci z kapitoly Všeobecná pokladní správa na výkon zřizovatelských funkcí po zrušených okresních úřadech do roku 2004. Od roku 2005 jsou tyto prostředky součástí daňových příjmů

krajů v souvislosti s novelou zákona o rozpočtovém určení daní, která začala platit od téhož roku.

K 31. 12. 2007 bylo v České republice provozováno celkem 55 zařízení pro výkon pěstounské péče, z nichž 39 zařízení bylo provozováno kraji, 13 zařízení obcemi a 4 zařízení nestátními organizacemi. V zařízeních pro výkon pěstounské péče bylo umístěno v pěstounské péči celkem 266 dětí.

Vzhledem k uvedeným skutečnostem je žádoucí změnit zákonnou úpravu financování výkonu pěstounské péče v zařízeních pro výkon pěstounské péče tak, aby nejen nebyla ohrožena samotná existence těchto zařízení z důvodu dlouhodobě neuspokojivé úrovně jejich finančního zabezpečení, ale aby se mohla rovněž dále zvyšovat úroveň a kvalita pěstounské péče realizované v tomto specifickém typu zařízení. Za tím účelem se navrhuje přiznat pěstounům v zařízeních pro výkon pěstounské péče nárok na odměnu pěstouna ze systému dávek státní sociální podpory. Výplatu odměny pěstounovi v zařízení by tak již neprováděl zřizovatel zařízení pro výkon pěstounské péče, ale příslušný úřad státní sociální podpory z prostředků státního rozpočtu určených na dávky státní sociální podpory. Uvedené opatření povede k potřebné stabilizaci zařízení pro výkon pěstounské péče a zajistí odpovídající podmínky pro děti a pěstouny v zařízeních v souladu s cílem vlády podporovat rozvoj všech forem náhradní rodinné péče.

Část B – Návrhy opatření

I. Evidovaný poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci

Za účelem rozšíření nabídky neformálních služeb péče o děti na individuálním základě se navrhuje jasně definovat podmínky (základní rámec fungování), za nichž může být v souladu s právním řádem poskytována po část dne a pravidelně individuální péče o ne-vlastní dítě (děti) do 7 let věku evidovanou fyzickou osobou za limitovanou úplatu ve vlastní domácnosti fyzické osoby. Služba je činností dle ust. § 3 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů a souvisejících předpisů (dále jen o „zákon o živnostenském podnikání“) a není tedy živností (tj. vázanou živností „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“, ani volnou živností, oboru činnosti „Poskytování služeb pro rodinu a domácnost“ a oboru činnosti „Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“). Je provozována mimo režim zákona o živnostenském podnikání.

Cílem opatření je rozšířit škálu služeb péče o předškolní děti o jiné možnosti než jsou mateřské školy. Pozitivní dopad bude mít následující opatření i na samotného/nou poskytovatele/ku, který/á díky realizaci služby vzájemné rodičovské výpomoci bude moci pečovat o své dítě ve vlastní domácnosti, zvýší svůj příjem i svou profesionalitu a nebude nucen/a z finančních důvodů předčasně odejít do zaměstnání. Pro děti, o které je pečováno, poskytovatel/ka vytváří prostředí podobné rodinnému s nápodobou sourozenecké skupiny.

Návrh opatření vychází z praxe určité části rodičů, kteří řeší nedostatek služeb péče o předškolní děti vzájemnou svépomocí, když si navzájem po různě dlouhou dobu, dle dohodnutých podmínek zajišťují péči o děti. V případě, že je tato péče poskytována za úplatu, lze tuto aktivitu hodnotit jako neoprávněné podnikání fungující v rámci „šedé ekonomiky“. Rodiče jsou v zásadě nuceni poskytovat tuto péči skrytě, aby se vyhnuli případnému sankčnímu postihu, což brání jejímu většímu využívání a rozšíření.

Filozofií daného návrhu je vytvořit předpoklady pro legální poskytování péče o ne-vlastní dítě za úplatu a tedy aktivovat potenciální poskytovatele navrhované neformální služby péče o děti.

Navrhované opatření respektuje reálný, silně neformální charakter služby, když stanoví minimální nutné požadavky, které musí poskytovatel splnit, aby byla jeho aktivita realizována na zákonném základě a předpokládá silnou kontrolu ze strany rodičů, kteří svěří své dítě do péče poskytovatele.

Návrh opatření vychází z předpokladu, že konkrétní podmínky poskytování péče budou stanoveny na základě dohody smluvních stran prostřednictvím soukromoprávního aktu (viz smlouva o poskytování vzájemné rodičovské výpomoci dle zásady č. 7) a z předpokladu, že rodiče zvažující využití služby budou mít na evidenčním místě k dispozici informační leták (manuál), ve kterém budou informováni o charakteru poskytované služby, o svých právech a povinnostech, o odpovědnostních vztazích vyplývajících z poskytování služby a budou upozorněni na další skutečnosti, které je třeba vzít v potaz při rozhodování o svěření dítěte do péče poskytovatele.

Zásada č. 1 – Základní pojmy:

- a) **vzájemnou rodičovskou výpomocí** se rozumí poskytování péče o nevládní dítě (děti) evidovaným poskytovatelem v jeho domácnosti za limitovanou úplatu. Jde o péči rodinného typu poskytovanou na individuálním základě a v úzké spolupráci se zákonnými zástupci dítěte (děti) nebo jinými osobami, kterým bylo dítě svěřeno do trvalé péče nahrazující péči rodičů;
- b) **evidovaným poskytovatelem vzájemné rodičovské výpomoci** (dále jen „poskytovatel“) se rozumí fyzická osoba zapsaná v evidenci poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci vedené evidenčními místy, která má osobní a další předpoklady pro zajištění řádné péče o svěřené dítě (děti) a která způsobem svého života zaručuje, že bude péči schopna vykonávat ku prospěchu svěřeného dítěte (děti);
- c) **vlastním dítětem** se rozumí dítě poskytovatele, jeho osvojenec či dítě svěřené do trvalé péče poskytovatele nahrazující péči rodičů a dále rovněž dítě manžela nebo druha poskytovatele za předpokladu, že s ním poskytovatel žije ve společné domácnosti;
- d) **svěřeným dítětem** se rozumí dítě do 7 let věku, které není vlastním dítětem poskytovatele, jeho osvojenec, ani mu není svěřeno do trvalé péče nahrazující péči rodičů;

- e) **péčí v rámci vzájemné rodičovské výpomoci** se rozumí cílená péče o svěřené dítě (děti) odpovídající jeho (jejich) věkovým a individuálním potřebám, která se co nejvíce přibližuje životu dítěte v rodině a v rámci níž je zajišťována bezpečnost svěřeného dítěte (děti) a jeho (jejich) zdraví, případně pobyt na čerstvém vzduchu, osobní hygiena, spánek a stravování, jakož i další požadavky dle smlouvy o poskytování vzájemné rodičovské výpomoci (viz zásada č. 7) uzavřené mezi poskytovatelem a zákonným zástupcem svěřeného dítěte (děti) nebo jinými osobami, kterým bylo dítě svěřeno do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Výchovná praxe poskytovatele bez použití psychického a fyzického násilí je podmínkou;
- f) **současnou péčí** se rozumí péče o vlastní a svěřené dítě (děti) do 7 let věku poskytovaná poskytovatelem vzájemné rodičovské výpomoci v jednom časovém okamžiku;
- g) **evidenčním místem** se rozumí obec místně příslušná podle místa trvalého pobytu nebo hlášeného pobytu poskytovatele. Obce mohou uzavřít veřejnoprávní smlouvu o společném výkonu činností evidenčního místa podle § 159 a násl. zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „správní řád“);
- h) **za bezúhonného** se považuje ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen pro trestný čin, který směřoval proti životu, zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte, nebo pro jiný úmyslný trestný čin.

Odůvodnění:

Pojetí institutu vzájemné rodičovské výpomoci vychází z předpokladu, že zkušenost vlastního rodičovství je obvykle dostatečnou kvalifikací pro poskytování péče o svěřené dítě a dále z předpokladu, že rodiče jsou s ohledem na práva a povinnosti vyplývající z realizace rodičovské role těmi, kteří jsou primárně oprávněni a schopni rozhodovat o podmínkách svěřením dítěte do péče cizí osoby.

Poskytování legální péče o svěřené dítě za úplatu vyžaduje splnění minimálních nutných podmínek, na základě nichž bude fyzická osoba zapsána do evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci a bude jí přiznán statut evidovaného poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci. Vedení evidence plní zároveň

informační a zprostředkující funkci ve vztahu k potenciálním zájemcům o využití služby, neboť jim umožní vyhledat vhodné poskytovatele služby.

Předpokladem pro poskytování řádné péče jsou osobní a další předpoklady poskytovatele. Fyzická osoba žádající o zápis do evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci potvrdí existenci těchto předpokladů čestným prohlášením, které bude předkládat evidenčnímu místu spolu s návrhem na evidenci. Osobními předpoklady budou z logiky věci zejména takové charakteristiky osoby poskytovatele, které zaručí, že poskytovatel bude schopen vykonávat péči za podmínek dle zásady č. 1 písm. e) a zásady č. 2. Z povahy věci tak půjde např. o osobní zkušenosti získané při výchově vlastních dětí, ochotu komunikovat a řešit konflikty, schopnost spolupracovat se zákonnými zástupci svěřených dětí, radost ze soužití, práce a her s dětmi apod. Dalšími předpoklady bude zejména bezúhonnost a souhlas manžela, druha, partnera nebo jiných zletilých osob s poskytováním vzájemné rodičovské výpomoci v případě, že péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci bude poskytována v místnostech, které s nimi osoba poskytovatele společně obývá (viz zásada č. 2 a č. 3 opatření).

V případě, že poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci nebude splňovat požadavky kladené na jeho osobu dle návrhu opatření, bude postihnut vyřazením z evidence dle zásady č. 9 a pokutou ve smyslu zásady č. 10. Na změnu požadavků kladených na osobu poskytovatele se vztahuje oznamovací povinnost dle zásady č. 8. Způsob formulace požadavků na osobu poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci reflektuje stěžejní východisko návrhu institutu vzájemné rodičovské výpomoci, tj. vymezit „jen“ základní právní rámec fungování, který ponechává dostatečný prostor pro posouzení konkrétních podmínek poskytování péče na zákonných zástupcích svěřeného dítěte.

Návrh opatření rozlišuje mezi „svěřeným dítětem“ a „vlastním dítětem“ poskytovatele. Jasně oddělení těchto pojmů je stěžejní z hlediska posouzení dodržení podmínek, za kterých může být poskytována péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci, zejména pokud jde o stanovení okruhu osob, které mohou být evidovanými poskytovateli vzájemné rodičovské výpomoci, stanovení limitu na počet dětí, které mohou být v současné péči poskytovatele, a pokud jde o stanovení maximální výše úplaty za tuto péči.

Zásada č. 1 písm. e) blíže specifikuje náplň péče poskytované v rámci vzájemné rodičovské výpomoci tím, že definuje její dílčí cíle a podává demonstrativní výčet

činností, které jsou v rámci ní zajišťovány. Specifikace péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci respektuje smluvní volnost rodičů, když obsahuje odkaz na ujednání obsažená ve smlouvě o poskytování vzájemné rodičovské výpomoci. Specifikace péče obsahuje v souladu s požadavky Úmluvy o právech dítěte ustanovení o nepřijatelnosti použití fyzického a psychického násilí při jejím poskytování.

Vzhledem k tomu, že podmínkou poskytování péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci je nejen rodičovství poskytovatele ve vztahu k vlastnímu dítěti do 7 let věku (nebo dítěti do 7 let věku převzatému do trvalé péče nahrazující péči rodičů), ale i přítomnost tohoto dítěte při péči o svěřené dítě, obsahuje zásada č. 1 písm. f) definici tzv. současné péče. „Současná péče“ je důležitou podmínkou poskytování péče v rámci institutu vzájemné rodičovské výpomoci s ohledem na stanovení maximálního počtu dětí, o které může být pečováno v jednom časovém okamžiku (viz zásada č. 4).

S ohledem na ustanovení § 35 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obcích“), které stanoví, že: „Obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu dále pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Jde především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku,“ je plnění úkolů evidenčního místa svěřeno do samostatné působnosti obcí. Poskytování vzájemné rodičovské výpomoci vychází z potřeb občanů obce a obec vedením evidence poskytovatelů a zprostředkováním informací o poskytovatelích vzájemné rodičovské výpomoci bude uspokojovat potřeby svých občanů v oblasti zabezpečení péče o děti. Zřízení evidenčního místa je možností, nikoliv povinností obce. Základní zásady úpravy institutu vzájemné rodičovské výpomoci v Prorodinném balíčku proto přirozeně předpokládají, že výkon této agendy bude svěřen do samostatné působnosti obcí.

Vzájemná rodičovská výpomoc zůstane primárně soukromoprávním vztahem mezi rodičem a poskytovatelem VRV, přičemž obec bude do tohoto vztahu vstupovat pouze ověřením podmínek pro zápis poskytovatele do evidence a případnou následnou kontrolou dodržování povinností uložených zákonem ze strany poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci. Je třeba zdůraznit, že v případě

agendy vzájemné rodičovské výpomoci se nejedná o potřebu státu, aby pro něj obec svými orgány zabezpečila výkon určitého úseku státní správy. Není proto odůvodněné, aby agenda vzájemné rodičovské výpomoci byla zabezpečována v přenesené působnosti obcí.

Do samostatné působnosti se tato agenda svěřuje rovněž vzhledem k tomu, že poskytování VRV se netýká působnosti obcí v oblasti agendy sociálně-právní ochrany dětí, kterou obce vykonávají jako státní správu v přenesené působnosti a čerpají na ni nárokovou dotaci ze státního rozpočtu.

Obce budou mít možnost uzavřít mezi sebou veřejnoprávní smlouvu o společném plnění úkolů evidenčního místa v souladu s § 160 odst. 6 správního řádu, podle kterého mohou územní samosprávné celky vzájemně uzavírat veřejnoprávní smlouvy týkající se plnění úkolů vyplývajících z jejich samostatné působnosti při výkonu veřejné moci, stanoví-li tak zvláštní zákon. Určení místní příslušnosti evidenčního místa podle místa trvalého pobytu dle ust. § 10 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, nebo místa přechodného pobytu hlášeného dle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, odpovídá potřebě reflektovat místní podmínky poskytování služby.

Definice bezúhonnosti, která je základním požadavkem na osobu poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci a za podmínek zásady č. 2 a zásady č. 4 i dalších vymezených osob, byla v upravené podobě převzata z ust. § 27 odst. 1 písm. e) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálně-právní ochraně dětí“), které vymezuje podmínky bezúhonnosti u žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče, to z toho důvodu, aby bylo co nejvíce vyhověno požadavkům na zajištění bezpečí a zdraví svěřených dětí a na kvalitu osoby poskytovatele vzhledem k charakteru jím vykonávané činnosti. Rozdíl oproti vymezení bezúhonnosti v případě žadatelů o náhradní rodinnou péči spočívá v tom, že u poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci nebudou vedle pachatelů trestných činů směřujících proti dětem považovány za bezúhonné osoby, které se dopustily jakéhokoli úmyslného trestného činu. Tím pádem odpadne posuzování případného dopadu trestné činnosti fyzické osoby na její výchovnou způsobilost ve vztahu k dětem.

Zásada č. 2 – Evidovaný poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci

Poskytovatelem vzájemné rodičovské výpomoci může být osoba, která celodenně a řádně pečuje alespoň o jedno dítě do 7 let věku.

Za takovouto osobu se považuje vždy pouze jedna osoba, a to buď otec nebo matka dítěte, manžel/ka, druh/družka rodiče dítěte, pokud s dítětem žije v domácnosti, nebo osoba, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů, pokud nemá příjmy ze zaměstnání nebo ze samostatné výdělečné činnosti. Poskytovatel musí být způsobilý k právním úkonům v plném rozsahu.

Podmínka celodenní péče se považuje za splněnou i tehdy, je-li dítě předškolního věku umístěno v jeslích, mateřské škole, popřípadě v obdobném zařízení na dobu, která nepřevyšuje 5 dní v kalendářním měsíci, jde-li o dítě, které nedosáhlo 3 let věku, nebo 4 hodiny denně nebo 5 kalendářních dnů v kalendářním měsíci, jde-li o dítě, které dosáhlo 3 let věku, nebo po dobu návštěvy školy, s výjimkou umístění v zařízení s týdenním či celoročním pobytem, jde-li o dítě plnící povinnou školní docházku.

Poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci musí být bezúhonný, nesmí být zbaven nebo omezen v rodičovské zodpovědnosti k některému z vlastních dětí ani mu nesmí být pozastaven výkon rodičovské zodpovědnosti, musí mít osobní a další předpoklady pro zajištění řádné péče o svěřené dítě (dětí) a způsobem svého života zaručovat, že bude péči schopen vykonávat ku prospěchu svěřeného dítěte (dětí). Osobními předpoklady jsou zejména zdravotní stav umožňující péči o svěřené dítě (dětí) a takové morální vlastnosti osoby poskytovatele, které vytvářejí předpoklad pro poskytování péče dle zásady č. 1 písm. e). Dalšími předpoklady jsou zejména bezúhonnost a souhlas manžela, druha, partnera nebo jiných zletilých osob s poskytováním vzájemné rodičovské výpomoci v případě, že péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci bude poskytována v místnostech, které s nimi osoba poskytovatele společně obývá a dále takový způsob života výše uvedených osob, který zaručuje, že péče bude vykonávána ku prospěchu svěřeného dítěte (dětí) (viz podmínky poskytování vzájemné rodičovské výpomoci dle zásady č. 4).

Odůvodnění:

Osoba poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci je definována s ohledem a v souladu s právní úpravou obsaženou v ust. § 7 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb.,

o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o veřejném zdravotním pojištění“), které osobu celodenně a řádně pečující alespoň o jedno dítě do 7 let věku řadí mezi osoby, za něž je plátcem pojistného na zdravotní pojištění stát. Toto vymezení odpovídá filozofii návrhu opatření institutu vzájemné rodičovské výpomoci, kdy cílem je využít potenciál osob, které z důvodu péče o vlastní dítě (nebo dítě, které převzaly do péče nahrazující trvalou péči rodičů) nejsou výdělečně činné, k rozšíření, resp. vytvoření nabídky služeb neformální, individuální péče o dítě rodinného typu. Kvalifikací osoby poskytovatele je přitom vlastní rodičovská zkušenost s výchovou dítěte.

Pro účely vymezení okruhu osob, které se mohou stát evidovanými poskytovateli vzájemné rodičovské výpomoci je použito ustanovení § 7 odst. 1 citovaného zákona, které obsahuje právní fikci ohledně splnění podmínky celodenní péče o dítě v případě, kdy toto dítě po omezenou dobu navštěvuje zařízení péče o děti. Z hlediska vlastních požadavků na poskytování péče o svěřené děti nicméně platí podmínka zásady č. 4, tj. současná přítomnost vlastního dítěte (nebo dítěte převzatého do trvalé péče nahrazující péči rodičů).

Pokud jde o účast poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci na důchodovém pojištění, platí, že se na tuto osobu vztahuje ust. § 5 odst. 1 písm. r) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého je osobou účastnící se na tomto pojištění též osoba pečující osobně o dítě do čtyř let věku. S ohledem na zmíněné ustanovení je doba péče o dítě do čtyř let věku pro účely nároků z důchodového pojištění posuzována jako náhradní doba. Nepočítá se s rozšířením doby, po kterou je osobně pečováno o dítě do 4 let věku, a která je pro účely nároků z důchodového pojištění posuzována jako doba náhradní, na 7 let.

Fyzická osoba získává statut poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci v případě splnění dvou kumulativních podmínek, tj. splňuje požadavky vyžadované pro osobu poskytovatele dle zásady č. 2 a je zapsána do evidence poskytovatelů vedené místně příslušnými evidenčními místy (viz podmínky vymezené v zásadě č. 3).

Vymezením osoby poskytovatele prostřednictvím ustanovení zákona o veřejném zdravotním pojištění vytváří institut vzájemné rodičovské výpomoci podmínky obdobné výkonu samostatně výdělečné činnosti sui generis.

Poskytovatel bude povinen splňovat obecné podmínky zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně veřejného zdraví“). Poskytovatel potvrzuje tyto předpoklady formou čestného prohlášení dle zásady č. 3, a to při podání návrhu na zápis do evidence poskytovatelů. Totéž platí i pro požadavky kladené na osoby tvořící s poskytovatelem společnou domácnost za podmínek (blíže zásada č. 3)

Doložení bezúhonnosti je navrhováno odlišně pro osobu poskytovatele (viz zásada č. 3) a pro osoby tvořící s poskytovatelem společnou domácnost, za podmínek, kdy návrh doložení jejich bezúhonnosti vyžaduje. U těchto osob je splnění podmínky bezúhonnosti osvědčováno čestným prohlášením poskytovatele (viz zásada č. 3).

Zásada č. 3 – Evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci

Fyzická osoba podává evidenčnímu místu ve dvojím vyhotovení návrh na zápis do evidence poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci.

V návrhu musí být uvedeny:

- jméno a příjmení,
- datum a místo narození,
- místo trvalého pobytu,
- údaj o místě poskytování péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci, kterým musí být domácnost poskytovatele (stručný popis místa, kde poskytovatel péči poskytuje, tj. např., že jde o vlastní byt - počet místností, rozloha, kategorie, patro nebo rodinný domek s vlastní zahradou apod.),
- kontaktní údaje.

Fyzická osoba k návrhu připojí:

- úředně ověřenou kopii rodného listu nejmladšího dítěte nebo úředně ověřenou kopii rodného listu a rozhodnutí příslušného orgánu o svěření dítěte do trvalé péče nahrazující péči rodičů v případě dítěte, které tato osoba převzala do trvalé péče nahrazující péči rodičů; evidenční místo si tyto doklady samo opatří od příslušných

orgánů, pokud o to žadatel o zápis do evidence poskytovatelů požádá;

- čestné prohlášení o tom, že je seznámena se všemi podmínkami a zásadami výkonu vzájemné rodičovské výpomoci včetně práva evidenčního místa kontrolovat tuto činnost a vyřizovat přestupky a že jí nejsou známy skutečnosti, které by byly překážkou poskytování vzájemné rodičovské výpomoci ve smyslu zásady č. 2, 4 a 5;
- výpis z evidence obdobné Rejstříku trestů vedené ve státech, ve kterých se v posledních 3 letech fyzická osoba zdržovala nepřetržitě déle než 1 rok; tento doklad nesmí být starší než 3 měsíce.
- doklad s potvrzením od lékaře, které obsahuje vyjádření lékaře o zdravotní způsobilosti poskytovatele a informaci, že se u členů domácnosti nevyskytuje přenosné onemocnění.

V případě, že je vzájemná rodičovská výpomoc poskytována v místnostech, které fyzická osoba obývá společně s manželem, druhem, partnerem nebo jinými zletilými osobami, připojí fyzická osoba k návrhu také:

- písemný souhlas výše uvedených osob s poskytováním vzájemné rodičovské výpomoci v místnostech, které fyzická osoba obývá společně s manželem, druhem, partnerem nebo jinými zletilými osobami.

Fyzická osoba může k návrhu připojit další údaje o rodinném a osobním stavu, zejména počtu a věku vlastních dětí, stupni dosaženého nejvyššího vzdělání a dále o svých zkušenostech a preferencích při poskytování péče o děti, zejména čase poskytování péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci, požadavku na věk svěřených dětí, úplatě za péči apod.

Evidenční místo zapíše fyzickou osobu uvedenou v zásadě č. 2 tohoto návrhu do evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci, pokud předloží návrh na zápis do evidence poskytovatelů s povinnými údaji a opatřený přílohami v případech, kdy je to tímto návrhem vyžadováno.

Jestliže jsou splněny všechny stanovené podmínky pro poskytování péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci a pro zápis do evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci, vzniká žadateli nárok na to, aby byl evidenčním místem do evidence zapsán. Evidenční místo zapíše žadatele do evidence poskytovatelů bezodkladně po splnění podmínek stanovených pro zápis. O zápisu žadatele do evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci je povinno evidenční místo zaslat žadateli písemné oznámení, které se doručuje do vlastních rukou.

Evidenční místo zajišťuje dostupnost informací o možnostech poskytování vzájemné rodičovské výpomoci na svém území a vede evidenci způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Evidenční místo je oprávněno zpracovávat vyžádané osobní údaje v rozsahu, který je nezbytný k plnění úkolů podle návrhu tohoto opatření. Při zpracování údajů se postupuje podle zvláštního právního předpisu²².

Evidence obsahuje:

- jméno a příjmení, datum a místo narození, místo trvalého nebo hlášeného pobytu;
- údaj o místě poskytování péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci, kterým je domácnost poskytovatele;
- úředně ověřenou kopii rodného listu nejmladšího dítěte nebo dítěte, které tato osoba převzala do trvalé péče nahrazující péči rodičů;
- úředně ověřená kopie rozhodnutí příslušného orgánu o svěření dítěte do trvalé péče nahrazující péči rodičů;
- čestné prohlášení o tom, že mu nejsou známy skutečnosti, které by byly překážkou poskytování vzájemné rodičovské výpomoci ve smyslu zásad č. 2, 4 a 5 této úpravy;
- doklad o zdravotní způsobilosti poskytovatele současně s vyjádřením lékaře o skutečnosti, že se u členů domácnosti nevyskytuje přenosné onemocnění;

²² Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

- písemný souhlas výše uvedených osob obývajících s poskytovatelem místnosti určené pro výkon vzájemné rodičovské výpomoci za podmínek, kdy je tento souhlas vyžadován návrhem tohoto opatření;
- případně další údaje o osobním a rodinném stavu.

Bezúhonnost poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci se dokládá výpisem z evidence Rejstříku trestů a dále doklady prokazujícími splnění podmínky bezúhonnosti vydanými státy, ve kterých se fyzická osoba zdržovala v posledních 3 letech nepřetržitě déle než 1 rok. Výpis z evidence Rejstříku trestů a další doklady, jimiž se dokládá bezúhonnost, nesmí být starší 3 měsíců. Za účelem doložení bezúhonnosti si evidenční místo vyžádá podle zvláštního právního předpisu výpis z evidence Rejstříku trestů podle zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů. Žádost o vydání výpisu z evidence Rejstříku trestů a výpis z evidence Rejstříku trestů se předávají v elektronické podobě, a to způsobem umožňujícím dálkový přístup. Výpis z Rejstříku trestů může evidenční místo požadovat i od dalších osob obývajících s poskytovatelem místnosti určené pro výkon vzájemné rodičovské výpomoci, na které se vztahuje požadavek bezúhonnosti.

Zapsání do evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci je zpoplatněno správním poplatkem ve výši 100 Kč. Tento poplatek je příjmem obce.

Nestanovuje-li se v návrhu tohoto opatření jinak, postupuje se v řízení o zápis do evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“).

Odůvodnění:

Fyzická osoba podávající návrh na evidenci poskytovatele v návrhu uvede ty základní osobní údaje, které jsou pro účely poskytování služby nezbytné. Jako údaj o místě poskytování péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci postačí uvedení obce, v případě statutárních měst s uvedením městského obvodu nebo městské

části. Kontaktním údajem bude zpravidla telefonické spojení nebo e-mailová adresa poskytovatele. Požadavek na připojení úředně ověřené kopie rodného listu dítěte nebo dítěte, které fyzická osoba převzala do péče nahrazující trvalou péči rodičů, je nezbytný z důvodu doložení podmínky vyžadované v zásadě č. 2, který stanoví, že poskytovatelem vzájemné rodičovské výpomoci může být jedině rodič dítěte mladšího 7 let věku. Obdobně je nutné vyžadovat i předložení rozhodnutí o svěření dítěte do náhradní rodinné péče, neboť ve smyslu zásady č. 1 písm. c) se za vlastní dítěte poskytovatele považuje rovněž dítě svěřené do trvalé péče poskytovatele nahrazující péči rodičů. V souladu se základními zásadami činnosti správních orgánů podle § 6 správního řádu však tyto doklady obstará samo evidenční místo, pokud o to žadatel o zápis do evidence poskytovatelů požádá.

V čestném prohlášení fyzická osoba osvědčí splnění podmínek pro poskytování služby tak, jak jsou požadovány v zásadě č. 2, 4 a 5. Požadavek doložení dokladu o zdravotní způsobilosti poskytovatele a vyjádření lékaře, že se u členů domácnosti nevyskytuje přenosné onemocnění, je podstatný z důvodu ochrany zdraví svěřených dětí.

Podmínkou evidence je předložení písemného souhlasu osob obývajících s poskytovatelem místnosti určené pro poskytování vzájemné rodičovské výpomoci v situaci, kdy jej návrh tohoto opatření vyžaduje.

Fakultativní údaje, které může fyzická osoba v návrhu na zápis uvést, nejsou podmínkou zápisu. V případě, že se poskytovatel rozhodne připojit dodatečné údaje, bude posílena zprostředkující role evidenčního místa v tom smyslu, že potenciální klient získá více informací, které mu usnadní rozhodnutí ohledně kontaktování konkrétního evidovaného poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci. Vzhledem k charakteru těchto „doprovodných“ údajů, bude vyžadován explicitní souhlas poskytovatele s jejich poskytnutím.

Návrh opatření předpokládá (obdobně jako je tomu v případě vzniku družení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů), že fyzická osoba získá statut poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci na základě zápisu do evidence poskytovatelů. V případě, že evidenční místo z jakéhokoliv důvodu fyzickou osobu do evidence nezapíše, může se tato osoba bránit proti nečinnosti evidenčního místa v souladu s ust. § 80 odst. 4 písm. a) správního řádu, které v rámci úpravy opatření proti nečinnosti stanoví, že nadřízený správní orgán může přikázat nečinnému správnímu orgánu, aby ve stanovené lhůtě

učinil potřebná opatření ke zjednání nápravy. Další možností, jak se bránit proti nezapsání do evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci, je obrátit se s návrhem žaloby přímo na správní soud ve smyslu ust. 4 odst. 1 písm. b) zákona č. 150/2002 Sb., o soudním řádu správním, ve znění pozdějších předpisů.

Návrh opatření vychází ze skutečnosti, že evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci je veřejným seznamem. Předpokládá se, že evidenční místo bude mít při zpracovávání údajů obsažených v evidenci práva a povinnosti dle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, tj. zejména bude mít právo tyto údaje zpracovávat na základě zákonného zmocnění. Evidenční místo bude tyto údaje zpracovávat v rozsahu nezbytném pro vedení evidence a zprostředkování informací o poskytovatelích vzájemné rodičovské výpomoci.

Předpokládá se zpoplatnění zápisu do evidence poskytovatelů poplatkem ve výši 100 Kč s tím, že podmínky výkonu jeho správy, vyměřování a vybírání se řídí zákonem č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. V souladu s vymezením evidenčního místa (viz zásada č. 1), se stanoví, že vedení evidence poskytovatelů je činností v rámci výkonu samostatné působnosti ve smyslu ust. § 35 odst. 2 zákona o obcích, návrh opatření předpokládá, že výnosy z těchto poplatků budou příjmem obcí.

Výpis z evidence Rejstříku trestů je jediným dokumentem, který jsou si pro účely posouzení podmínek pro zápis fyzické osoby do evidence poskytovatelů evidenční místa povinna sama vyžádat. V případě, že žadatel o zápis do evidence poskytovatelů pobýval po stanovenou dobu v cizině, je povinen za účelem přezkoumání podmínky bezúhonnosti doložit výpis z příslušné evidence cizího státu. Zbývající skutečnosti dokládá fyzická osoba buď rodným listem dítěte nebo čestným prohlášením (případně písemným souhlasem osob obývajících s ní místnosti pro výkon vzájemné rodičovské výpomoci). Evidenční místo si může vyžádat výpis z evidence Rejstříku trestů i od ostatních osob obývajících s poskytovatelem místnosti určené pro výkon vzájemné rodičovské výpomoci, na které se vztahuje požadavek bezúhonnosti, např. v případě pochybností o pravdivosti čestného prohlášení.

Vzhledem k principu minimální formalizace institutu vzájemné rodičovské výpomoci je bezúhonnost osob obývajících s osobou poskytovatele místnosti určené pro poskytování vzájemné rodičovské výpomoci v případě, kdy ji návrh tohoto

opatření vyžaduje, osvědčována čestným prohlášením poskytovatele, které předkládá jako povinnou přílohu k návrhu na evidenci.

Pro potřeby vedení správního řízení o zápisu do evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci se výslovně stanoví podpůrné použití správního řádu.

Zásada č. 4 – Podmínky poskytování péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci

Poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci může mít v současné péči nejvýše 4 děti do 7 let věku. Do tohoto počtu se započítávají i vlastní děti poskytovatele ve věku do 7 let věku.

Podmínkou poskytování péče o svěřené dítě (děti) je přítomnost vlastního dítěte do 7 let věku. Podmínka se považuje za splněnou i v případě, že je dítě umístěno v péči zdravotnického zařízení nebo se přechodně nachází v péči osoby blízké k dítěti, nebo je na rekreačním či jiném ozdravném pobytu po dobu kratší 1 měsíce.

Podmínkou poskytování péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci je dále bezúhonnost a souhlas manžela, druha, partnera nebo jiných zletilých osob s poskytováním vzájemné rodičovské výpomoci v případě, že tato péče je poskytována v místnostech, které s nimi osoba poskytovatele společně obývá a dále takový způsob života výše uvedených osob, který zaručuje, že péče bude vykonávána ku prospěchu svěřeného dítěte (dětí).

Poskytovatel je povinen vést záznamy o své činnosti související s poskytováním vzájemné rodičovské výpomoci a na požádání je předložit evidenčnímu místu.

Poskytovatel může začít vykonávat činnost den následující po dni, kdy mu bylo evidenčním místem oznámeno zapsání do evidence.

Poskytovatel může vykonávat vzájemnou rodičovskou výpomoc jen za podmínky, že před započítáním jejího výkonu uzavřel pojistnou smlouvu pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou poskytováním vzájemné rodičovské výpomoci nebo v přímé souvislosti s ním.

Pojistnou smlouvu musí poskytovatel uzavřít dříve, než začne prvnímu dítěti poskytovat vzájemnou rodičovskou výpomoc podle návrhu tohoto opatření. Pojištění musí trvat po celou dobu, po kterou bude poskytovatel vzájemnou rodičovskou výpomoc poskytovat, a musí se vztahovat na odpovědnost

za škodu vzniklou na zdraví a životě dítěte a na odpovědnost za škodu vzniklou na věci. Bez platně uzavřené pojistné smlouvy nesmí poskytovatel péči v rámci vzájemné rodičovské výpomoci poskytovat. Na vyžádání evidenčního místa je povinen poskytovatel prokázat, že pojištění trvá.

Odpovědnost za škodu způsobenou poskytováním vzájemné rodičovské výpomoci nebo v přímé souvislosti s ním a odpovědnost osoby poskytovatele za škodu vzniklou svěřenému dítěti při poskytování péče nebo v přímé souvislosti s ním se řídí příslušnými ustanoveními zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“).

Odůvodnění:

Horní hranice počtu dětí (svěřených i vlastních), o které poskytovatel pečuje v jednom časovém okamžiku, je stanovena s ohledem na udržení kvality a zachování individuálního charakteru péče.

Podmínka přítomnosti vlastního dítěte je jedním z klíčových požadavků poskytování vzájemné rodičovské výpomoci. Smyslem této podmínky je garance kvality poskytované péče, kdy je vlastní dítě poskytovatele vnímáno jako její „záruka“.

V případě, že je péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci poskytována v místnostech, které osoba poskytovatele obývá společně s manželem, druhem, partnerem nebo jinými zletilými osobami, je jedním z předpokladů poskytování služby bezúhonnost těchto osob. Poskytovatel potvrzuje bezúhonnost těchto osob formou čestného prohlášení dle zásady č. 4 při podání návrhu na zápis do evidence poskytovatelů. Jednou z povinných příloh, které poskytovatel přikládá k návrhu na zápis do evidence poskytovatelů, je písemný souhlas výše uvedených osob.

Způsob života výše uvedených osob, který zaručuje, že péče bude vykonávána ku prospěchu svěřeného dítěte (dětí), potvrzuje poskytovatel rovněž prostřednictvím čestného prohlášení.

(Návrh osvědčování existence podmínek pro poskytování vzájemné rodičovské výpomoci je v souladu s ust. § 53 odst. 5 správního řádu, které stanoví, že: „Předložení listiny je v případech a za podmínek stanovených zvláštním zákonem možné nahradit čestným prohlášením účastníka nebo svědeckou výpovědí“.)

Záznamy o činnosti poskytovatele budou obsahovat např. počet dětí, jejich věk, čas, po který o ně bylo pečováno apod.

Podmínka uzavření pojistné smlouvy je v upravené podobě převzata ze zákona o sociálně-právní ochraně dětí, který ji vyžaduje jako podmínku pro výkon sociálně-právní ochrany dětí pověřenými osobami. Účelem zahrnutí požadavku na uzavření pojistné smlouvy je její preventivní rozměr ve vztahu k potenciálně vzniklé škodě.

Pojistná smlouva o pojištění o odpovědnosti za škodu a podmínky pro vznik odpovědnosti za škodu způsobenou při poskytování vzájemné rodičovské výpomoci nebo v přímé souvislosti s ním se řídí obecnou úpravou občanského zákoníku. Na tuto skutečnost bude poskytovatel i rodič svěřeného dítěte (dětí) explicitně upozorněn v manuálu (informačním letáku), který bude v souvislosti se zavedením institutu vzájemné rodičovské výpomoci distribuován evidenčním místem. Ustanovení o odpovědnosti za škodu bude rovněž součástí vzorové smlouvy o poskytování péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci (viz zásada č. 7).

Zásada č. 5 – Požadavky na místnosti

Poskytovatel musí mít dlouhodobě k dispozici využitelné místnosti pro poskytování péče.

Poloha těchto místností musí být vhodná pro péči o děti. Velikost místností musí zajišťovat, že děti budou moci uspokojit své potřeby ohledně her a pohybových aktivit odpovídajících jejich věku. Musí být vytvořeny podmínky ke spánku a odpočinku.

Vybavenost místností, ve kterých bude o děti pečováno, musí být vhodná pro děti, musí odpovídat jejich věku a musí být uzpůsobena tak, aby bylo možné co nejvíce předcházet úrazům a poraněním nebo újmě na zdraví.

Všechny místnosti, ve kterých bude vykonávána péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci, musí být hygienicky nezávadné.

Odůvodnění:

Jsou stanoveny minimální nutné požadavky na vybavení místností, ve kterých bude péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci poskytována. Tyto místnosti musí být v domácnosti poskytovatele.

Vychází se ze skutečnosti, že je-li péče poskytována přímo v domácnosti poskytovatele, je domácnost uzpůsobena výchově vlastního dítěte, a proto není třeba stanovit speciální, podrobné požadavky na vybavení prostor.

Při vymezení rozsahu konkretizace prostorových požadavků se vychází z principu neformálnosti služby a stanoví tedy pouze minimální právní rámec, v němž bude služba poskytována. Předpokládá se, že případné požadavky na vybavení místností budou předmětem smlouvy o poskytování vzájemné rodičovské výpomoci dle zásady č. 7..

V souladu s vyhláškou č. 137/1998 Sb., o obecných technických požadavcích na výstavbu, ve znění pozdějších předpisů, budou prostory, v nichž bude péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci poskytována, pobytovou nebo obytnou místností ve smyslu jejího ust. § 3 písm. i) a j).

V souvislosti se stanovením požadavků na prostory, v kterých bude péče poskytována, se na poskytovatele budou vztahovat pouze obecné podmínky zákona o ochraně veřejného zdraví, zejména ust. § 12, které stanoví, že: „Při organizovaném pobytu dětí v počtu menším nebo po dobu kratší, než stanoví § 8 odst. 1 (tj. 30 a více dětí, doba delší než 5 dnů) s výjimkou akcí pořádaných pro děti v poměru rodinném a obdobném, musí osoba, která akci pořádá, zajistit hygienicky nezávadný stav zařízení, zásobování akce pitnou vodou v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem pro zotavovací akce a účast pouze fyzických osob, které splňují podmínky stanovené v § 10 odst. 1 a 3, tj. musí být zdravotně způsobilé“.

Na poskytování služby se naopak nebudou vztahovat požadavky vyhlášky č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých (vyhláška o hygienických požadavcích), ve znění pozdějších předpisů, neboť služba dle návrhu tohoto opatření není provozována v zařízení.

Zásada č. 6 – Úplata za poskytování péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci

Poskytovatel je oprávněn za poskytování vzájemné rodičovské výpomoci přijmout úplatu nejvýše do částky 15 000 Kč měsíčně, přičemž úplata za péči o jedno svěřené dítě může činit nejvýše částku 5 000 Kč měsíčně. Úplata se týká výhradně výkonu péče jako činnosti poskytovatele. Do této částky se nezahrnují vedlejší náklady např. na stravu pro dítě, na hygienické pomůcky, apod.

Úplata za poskytování vzájemné rodičovské výpomoci je osvobozena od daně z příjmů fyzických osob. Úplata za poskytování služby se započítává

jako rozhodný příjem pro posouzení nároku na dávky státní sociální podpory, dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, a nároku na dávky pomoci v hmotné nouzi podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Vzájemná rodičovská výpomoc nezakládá účast na nemocenském a důchodovém pojištění, a proto se z příjmu z této činnosti neodvádí pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Z příjmu se rovněž neplatí pojistné na veřejné zdravotní pojištění.

Odůvodnění:

Ze získání statutu evidovaného poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci vyplývají pro fyzickou osobu tři základní skutečnosti, a to:

1. příjem z poskytování vzájemné rodičovské výpomoci bude legálním příjmem získaným za podmínek upravených právním předpisem,
2. tento příjem bude osvobozen od daně z příjmů,
3. osoba nebude postižena podle zákona o živnostenském podnikání, jako osoba neoprávněně podnikající.

Dvojití stropování příjmu je odůvodněno jednak charakterem služby, která je výdělečnou činností sui generis fungující za specifických podmínek mimo režim zákona o živnostenském podnikání, a dále požadavkem na zajištění finanční dostupnosti pro zájemce o využití služby.

Opatření promítá rovněž úpravu zásady č. 4 ohledně limitu počtu dětí v současné péči (3 svěřené děti)

Ujednání o výši úplaty za poskytování péče o svěřené dítě je pojmovým znakem smlouvy o poskytování vzájemné rodičovské výpomoci.

Návrh zásady řeší rovněž vztah úplaty za poskytování vzájemné rodičovské výpomoci k posuzování rozhodného příjmu pro účely rozhodování o dávkách státní sociální podpory a o dávkách pomoci v hmotné nouzi. Pro účely posouzení nároku na dávky pomoci v hmotné nouzi bude výkon činnosti poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci pokládán za snahu o zvýšení příjmů vlastním přičiněním.

Zásada č. 7 – Smlouva o poskytování vzájemné rodičovské výpomoci

O poskytování vzájemné rodičovské výpomoci uzavírá zákonný zástupce svěřeného dítěte s poskytovatelem smlouvu, která musí být uzavřena

v písemné formě. Ve smlouvě budou současně dojednány podmínky poskytování vzájemné rodičovské výpomoci v rámci pravidel, které stanoví návrh tohoto opatření. Smlouvu bude možno uzavřít jen za předpokladu, jestliže byl poskytovatel zapsán do evidence.

Smlouva musí obsahovat údaj o výši úplaty.

Pro uzavírání smlouvy o poskytnutí vzájemné rodičovské výpomoci a právní vztahy vzniklé z této smlouvy se použijí ustanovení občanského zákoníku.

Odůvodnění:

Z důvodu právní jistoty o podmínkách právního vztahu mezi poskytovatelem vzájemné rodičovské výpomoci a zákonným zástupcem svěřeného dítěte je vyžadována podmínka písemně uzavřené smlouvy o poskytování vzájemné rodičovské výpomoci. Smlouva bude uzavírána mezi poskytovatelem a zákonným zástupcem po zapsání poskytovatele do evidence. Nedodržení požadavku na písemnou formu má za následek absolutní neplatnost smlouvy ve smyslu ust. § 40 odst. 1 občanského zákoníku. O této skutečnosti budou poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci i potenciální zájemci o využití této služby informováni ve výše citovaném informačním letáku (manuálu).

V případě, že dojde k vyřazení poskytovatele z evidence, nebudou se na smlouvu dále vztahovat požadavky návrhu tohoto opatření.

Nezbytnou náležitostí smlouvy je ujednání o výši úplaty za péči o svěřené dítě z důvodu případné kontroly. Ujednání o výši úplaty za poskytování péče o svěřené dítě je pojmovým znakem smlouvy o poskytování vzájemné rodičovské výpomoci.

Bližší ujednání o průběhu a podmínkách poskytování péče jsou ponechány na úvaze a dohodě smluvních stran s tím, že potenciální poskytovatelé VRV a klienti budou mít k dispozici vzorovou smlouvu o poskytování vzájemné rodičovské výpomoci, která bude jakýmsi „vodítkem“ při rozhodování smluvních stran o vymezení obsahu smlouvy, resp. právního vztahu.

Zásada č. 8 – Oznamovací povinnost poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci

Poskytovatel má povinnost do 15 dnů písemně oznámit evidenčnímu místu všechny změny údajů vedených v evidenci poskytovatelů vzájemné rodičovské

výpomoci, jakož i skutečností vyplývajících z dokumentů předkládaných dle zásady č. 3. Evidenční místo provede změnu v údajích evidence bez zbytečného odkladu.

Odůvodnění:

Účelem návrhu zásady je zejména požadavek na dodržování podmínek, které jsou vyžadovány pro poskytování vzájemné rodičovské výpomoci a přiznání statutu evidovaného poskytovatele s důsledky z toho vyplývajících. Změna podmínek může být důvodem pro vyřazení evidence poskytovatelů dle zásady č. 9 a za nedodržení oznamovací povinnosti může být poskytovateli uložena pokuta ve výši do 30 000 Kč dle zásady č. 10 ve spojení s aplikací ust. § 46 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“).

Zásada č. 9 – Vyřazení z evidence

Evidenční místo vyřadí poskytovatele z evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci, jestliže:

- poskytovatel přestane splňovat podmínky uvedené v zásadě č. 2, 4 a 5;
- byla mu uložena pokuta za porušení povinnosti stanovené v zásadě č. 2, 4, 5, 6 a 8;
- o to poskytovatel požádá.

Pokud byl poskytovatel vyřazen z evidence z toho důvodu, že mu byla uložena pokuta za porušení povinnosti stanovené v zásadě č. 2, 4, 5, 6 a 8, brání tato skutečnost tomu, aby byl znovu zapsán do evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci.

Odůvodnění:

Důvody, pro které může být poskytovatel vyřazen z evidence poskytovatelů jsou trojího typu:

1. Žadatel přestane splňovat podmínky podle této úpravy, za nichž může být vzájemná rodičovská výpomoc poskytována. Tyto podmínky mohou být objektivního i subjektivního charakteru (např. vlastní dítě starší 7 let, zdravotní komplikace na straně poskytovatele, odvolání souhlasu osob tvořících s poskytovatelem společnou domácnost tam, kde je to vyžadováno apod.).

2. Vyřazení z evidence je dále pojímáno jako sankce pro případ porušení těch povinností, které návrh tohoto opatření postihuje pokutou dle zásady č. 10 . Důvodem této úpravy je skutečnost, že poskytovatel v zásadě pozbyl osobní a další předpoklady pro poskytování vzájemné rodičovské výpomoci.
3. Návrh zásady rovněž předpokládá vlastní rozhodnutí poskytovatele o ukončení poskytování služby dle návrhu tohoto opatření.

Jednotlivé důvody, za kterých může být poskytovatel vyřazen z evidence poskytovatelů, se navzájem nevylučují.

Zásada č. 10 – Kontrola a přestupky

Evidenční místo je oprávněno kontrolovat dodržování podmínek poskytování služby stanovené návrhem tohoto opatření. Poskytovatel je povinen zajistit evidenčnímu místu podmínky pro výkon kontroly a při kontrole spolupracovat.

V případě porušení této povinností se použije ustanovení § 46 zákona o přestupcích. Dle ust. § 46 zákona o přestupcích je přestupkem porušení povinností, jestliže jsou stanoveny zvláštními právními předpisy včetně nařízení obcí, okresních úřadů a krajů. Za tyto přestupky lze uložit pokutu do 30 000 Kč.

V rámci řízení o zápisu do evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci bude přicházet v úvahu rovněž postih za přestupky proti pořádku ve státní správě vyskytující se na více úsecích státní správy podle ustanovení § 21 odst. 1 písm.b), c), g) zákona o přestupcích.

Podle těchto ustanovení se přestupku dopustí ten, kdo:

- **úmyslně uvede nesprávný nebo neúplný údaj správnímu orgánu anebo mu požadovaný údaj zatají, ač má povinnost takový údaj uvést,**
- **úmyslně uvede nesprávný nebo neúplný údaj správnímu orgánu anebo mu požadovaný údaj zatají za účelem získání neoprávněné výhody,**
- **úmyslně podá nepravdivou nebo neúplnou svědeckou výpověď ve správním řízení anebo úmyslně uvede nepravdivý údaj v čestném prohlášení u správního orgánu.**

Za uvedené přestupky lze uložit pokutu do výše 10 000 Kč.

Výše uvedenými přestupky bude zejména porušení povinností/povinností:

- týkajících se osoby poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci uvedených v zásadě č. 2 (tj. celodenní a řádná péče o dítě do 7 let věku, bezúhonnost, osobní a další předpoklady);
- týkajících se nedodržení podmínek poskytování vzájemné rodičovské výpomoci uvedených v zásadě č. 4 (tj. nedodržení limitu současně pečovaných dětí a jejich věku; bezúhonnosti osoby manžela, druha, partnera nebo jiných zletilých osob v případě, že je vzájemná rodičovská výpomoc poskytována v místnostech, které s nimi poskytovatel společně obývá; platně uzavřené pojistné smlouvy pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou poskytováním vzájemné rodičovské výpomoci a po dobu a v rozsahu, po kterou bude poskytována);
- týkajících se možnosti mít dlouhodobě k dispozici využitelné a vhodné místnosti pro poskytování péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci dle zásady č. 5;
- týkající se maximální výše úplaty za poskytování péče v rámci vzájemné rodičovské výpomoci, kterou může poskytovatel měsíčně přijmout a také maximální výše této úplaty za jedno svěřené dítě;
- týkající se nesplnění oznamovací povinnosti dle zásady č. 8.

Odůvodnění:

Porušení povinností podle návrhu tohoto opatření se bude postihovat dle zákona o přestupcích, zejména podle ustanovení upravujících přestupky proti pořádku ve státní správě a proti pořádku v územní samosprávě podle § 21 a § 46 zákona o přestupcích.

Za přestupek naopak nebude považováno nedodržení požadavku na písemnou formu uzavření smlouvy o poskytování vzájemné rodičovské výpomoci, neboť se nejedná o přestupek proti pořádku ve státní správě a přestupky proti pořádku v územní samosprávě.

Pokud jde o režim vyřizování stížností, předpokládá se obecná úprava dle správního řádu.

Ekonomický dopad:

S návrhem mohou být spojeny náklady pro obce vyplývající z jejich postavení evidenčního místa, zejména náklady na pracovníky, kteří budou zajišťovat vedení

řízení o zápisu do evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci a následnou kontrolu poskytovatelů. Vzhledem k poměrně jednoduchým požadavkům na evidenci poskytovatele a na jejich ověření evidenčním místem a stejně tak i vzhledem k tomu, že podle definovaných podmínek pro poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci bude poskytování této služby přicházet v úvahu pouze u omezeného počtu zájemců, lze však reálně předpokládat, že plnění úkolů evidenčního místa nebude pro obce znamenat nároky na zvýšení stávajícího počtu zaměstnanců. Pokud by některá obec vzhledem k nedostatečné personální kapacitě svého obecního úřadu nebo z jiných důvodů nebyla schopna řádně zabezpečit plnění úkolů evidenčního místa, může uzavřít s jinou obcí veřejnoprávní smlouvu o společném výkonu činností v oblasti vzájemné rodičovské výpomoci podle § 159 a násl. správního řádu, který umožňuje uzavírání veřejnoprávních smluv i ve vztahu k plnění úkolů vyplývajících ze samostatné působnosti obcí a krajů.

Náklady na plnění úkolů v samostatné působnosti jsou obce povinny pokrýt ze svých příjmů, včetně příjmů, které obcím plynou z podílu na výnosu daní podle zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní.

Návrh opatření by naopak mohl zvýšit příjmy státního rozpočtu prostřednictvím většího zapojení rodičů, především matek s dětmi na trh práce coby daňových poplatníků a plátců sociálního a zdravotního pojištění.

Případné další dopady opatření na veřejné rozpočty budou upřesněny v rámci zpracování paragrafového znění. Předpokládá se, že budou řešeny v rámci střednědobých výdajových rámců příslušných rozpočtových kapitol.

Promítnutí do právního řádu:

Navrhované opatření si vyžádá přijetí nového zákona upravujícího podmínky poskytování vzájemné rodičovské výpomoci a provedení novelizace zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Dále si navrhované opatření vyžádá novelizaci zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

II. Podpora služeb péče o děti v oblasti živnostenského podnikání

Za účelem rozšíření nabídky služeb péče o děti poskytovaných na individuálním základě, které jsou nezbytným předpokladem k sladění pracovního a rodinného života, se navrhuje úprava kvalifikačních požadavků pro osobu podnikatele, resp. jeho odpovědného zástupce, a fyzických osob, které vykonávají činnosti dle vázané živnosti „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“²³, a hygienických podmínek stanovených vyhláškou č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška o hygienických požadavcích“), pro výše uvedenou vázanou živnost a volnou živnost, obor činnosti č. 72 „Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“²⁴ v případě, že jsou tyto živnosti provozovány v provozovně, kterou je domácnost podnikatele nebo jiný vhodný prostor, a současně je v jednom časovém okamžiku pečováno nejvýše o 4 děti.

Zásada č. 1 – Obecná zásada a vztah k vyhlášce o hygienických požadavcích

Pokud podnikatel provozuje vázanou živnost „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“ a/nebo volnou živnost, obor činnosti č. 72 „Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“ v provozovně, kterou je domácnost podnikatele nebo jiný vhodný prostor, a současně v jednom časovém okamžiku pečuje v provozovně nejvýše o 4 děti, včetně vlastních dětí podnikatele, odpovědného zástupce nebo osob, které vykonávají činnost dle výše uvedených živností, nevztahují se na tuto provozovnu hygienické požadavky na prostorové podmínky, vybavení, provoz, osvětlení, vytápění, mikroklimatické podmínky, zásobování vodou dle vyhlášky o hygienických požadavcích, které se dle ust. § 1 na provozovny pro výchovu a vzdělávání obecně vztahují, a to s výjimkou ust. § 2 a ust. § 21 až 23 citované vyhlášky, která se použijí přiměřeně.

²³ Dle přílohy č. 2 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

²⁴ Dle přílohy č. 4 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Odůvodnění:

Návrh vychází z obdobných modelů péče o děti, které fungují v zahraničí, kdy v případě, že je pečováno o omezený počet dětí, jsou prostorové a hygienické požadavky na provozovnu stanoveny přiměřeně tomuto limitovanému počtu dětí, a to zejména za situace, kdy je péče o děti poskytována v provozovně, která je vlastní domácností „pečovatele“ (podnikatele).

Návrh reflektuje ustanovení § 17 odst. 1 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o živnostenském podnikání“) které stanoví, že: „Provozovnou se pro účely zákona rozumí prostor, v němž je živnost provozována...“

V této souvislosti je rozlišováno mezi situací, kdy je o dítě pečováno v jeho vlastní domácnosti, což může být zabezpečováno rovněž v rámci výkonu vázané živnosti „Péče o dítěte do tří let věku v denním režimu“ nebo volné živnosti, oboru činnosti č. 79 „Poskytování služeb pro rodinu a domácnost“ (tj. „baby-sitting“) a v domácnosti „pečovatele“ (podnikatele) (viz tento návrh). V případě, že je o dítě pečováno v jeho vlastní domácnosti, jde o tzv. živnost bez provozovny a ustanovení vyhlášky o hygienických požadavcích se na ni nevztahují.

Jiným vhodným prostorem může být např. i byt odborně způsobilé osoby, prostřednictvím níž vykonává podnikatel činnosti v rámci vázané živnosti. V tomto případě bude platit ust. § 17 odst. 3 zákona o živnostenském podnikání, které vyžaduje, aby zde živnost byla provozována se souhlasem vlastníka. Z charakteru činnosti nicméně vyplývá, že živnost bude nejčastěji provozována přímo podnikatelem.

Pokud jde o aplikaci ust. § 21 až 23 vyhlášky o hygienických požadavcích, upravují tato ustanovení provozní podmínky, tj. pobyt dětí venku, úklid provozovny a výměnu lůžkovin. Přiměřená aplikace výše uvedených ustanovení bude namíste zejména v případě, kdy bude provozovna v domácnosti podnikatele, který bude současně pečovat o vlastní dítě.

Pokud jde o pobyt dětí venku, bude záležet rovněž na věku hlídaných dětí.

Zásada č. 2 – Započítání vlastních dětí do limitu počtu dětí svěřených

V případě, že má podnikatel, jeho odpovědný zástupce nebo fyzická osoba vykonávající činnost dle výše uvedených živností vlastní²⁵ dítě (děti) do 7 let věku, o které pečuje v jednom časovém okamžiku jako o ostatní děti, započítává se vlastní dítě (děti) do výše uvedeného limitu ohledně počtu dětí.

Odůvodnění:

Při stanovení limitu počtu dětí, o které je pečováno v jednom časovém okamžiku, byla brána v úvahu reálná schopnost pečovatele (podnikatele) kvalitně a plnohodnotně se jim věnovat. Z hlediska potřeb dítěte přitom nelze rozlišovat mezi vlastním a svěřeným dítětem. Počet 4 dětí se jeví i v porovnání se zahraničními právními úpravami jako optimální k udržení kvality péče.

Limit 7 let věku pro vlastní dítě byl stanoven s ohledem na potřebu zajištění péče vzhledem k věku dítěte, kdy se předpokládá, že dítě starší 7 let věku nevyžaduje stálou pozornost rodiče a je do určité míry samostatné.

Zásada č. 3 – Hygienické a provozní požadavky na provozovnu

V případě, že podnikatel provozuje živnost za podmínek uvedených v zásadě č. 1, vztahují se na provozovnu následující požadavky:

Zdravotní nezávadnost provozovny. Provozovna musí být suchá, vzdušná, prosluněná, dostatečně prostorná a k danému účelu vhodně vybavená. Situování provozovny musí umožňovat pobyt a hry dětí venku. Provozovna, resp. prostory, kde se děti zdržují, musí být opatřeny základními bezpečnostními vybaveními a musí být uzpůsobeny tak, aby bylo možné co nejvíce předcházet úrazům a poraněním nebo újmám na zdraví. Provozovna musí být vybavena prostředky pro poskytnutí první pomoci. Musí být vyhrazen prostor pro umístění kočárků. Provozovna by měla být max. v druhém nadzemním podlaží v případě, že v budově není výtah.

Součástí provozovny musí být místnost pro denní pobyt dětí o ploše 3,5 m² na dítě, ložnice pro děti o ploše minimálně 2,5 m² na dítě (v případě, že

²⁵ Definice pojmu „vlastní“ dítě se shoduje s definicí tohoto pojmu u návrhu „vzájemné rodičovské výpomoci“. Vlastním dítětem se podle tohoto návrhu rozumí dítě poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci, jeho osvojenec či dítě svěřené do trvalé péče poskytovatele nahrazující péči rodičů a dále rovněž dítě manžela nebo druha poskytovatele za předpokladu, že s ním poskytovatel žije ve společné domácnosti

v místnosti pro denní pobyt připadá na jedno dítě plocha větší než 4 m², může být tato využívána i pro spaní dětí), předsíň, která bude sloužit jako šatna dětí, umývárna, WC, prostor k uložení čistého a nečistého prádla, úklidových a čistících prostředků, hraček a pracovního materiálu pro děti a vhodný prostor pro umístění kočárků.

Provozovna by měla mít k dispozici zahradu nebo hřiště pro pobyt a hru dětí, případně by měla být situována tak, aby umožňovala pobyt a hry dětí v přírodě.

Odůvodnění:

Předpokládá se, že provozovna bude zřizována v prostorech, které budou v souladu s vyhláškou č. 137/1998 Sb., o obecných technických požadavcích na výstavbu, ve znění pozdějších předpisů, pobytovou nebo obytnou místností ve smyslu jejího ust. § 3 písm. i) a j).

Požadavky na místnosti byly stanoveny tak, aby respektovaly potřeby dítěte, charakter činnosti a zároveň oblast úpravy, kterou je živnostenské podnikání, kdy je na smluvních stranách, aby navzájem dojednaly (odsouhlasily) podmínky, za nichž je služba poskytována.

V případě, že bude provozovna zřízena v domácnosti podnikatele, jsou podmínky nastaveny tak, aby byly relativně snadno splnitelné.

Zásada č. 4 – Požadavky na vybavení provozovny

V případě, že je v provozovně pečováno v jednom časovém okamžiku o nejvýše 4 děti (viz zásada č. 1), navrhuje se, aby v ní bylo následující základní vybavení: lehátka, židličky, stolky (1 – 2) dle počtu a věku dětí, skříňka na hračky, šatní stěna nebo věšák, lavička s botníkem, skříňka pro uložení textilu a plen, věšák na ručníky, lékárnička, odpadkový koš přiměřeně dle počtu dětí, nočníky dle počtu dětí, hračky a výchovné pomůcky pro děti.

Navrhuje se, aby v provozovně bylo následující nádobí pro děti: talířky, skleničky, hrnečky, misky, tácky, lžičky, příbory dle počtu a věku dětí.

Navrhuje se, aby v provozovně byl následující textil pro děti: dětské ložní povlaky, dětská prostěradla, dětské přikrývky, dětské polštářky, ručníky, bryndáčky, žínky, utěrky dle počtu a věku dětí.

Navrhuje se, aby v provozovně bylo další následující vybavení: kuchyňská linka, lednička, mixer, sáček nebo nádoba na špinavé prádlo, skříň na ložní prádlo.

Odůvodnění:

Návrh stanoví minimální nutné vybavení provozovny pro realizaci činnosti dle předmětných živností. Návrh základního vybavení respektuje potřeby svěřených dětí, dává určitý návod na zařízení prostor a zároveň nestanoví takové požadavky, které by mohly být překážkou rozšíření tohoto druhu podnikání.

Zásada č. 5 – Zajištění stravování

V případě, že je v provozovně pečováno v jednom časovém okamžiku o nejvýše 4 děti (viz zásada č. 1), zpravidla se v ní nevaří. Podnikatel však může zajistit stravu z vlastních zdrojů nebo nákupem od jiné fyzické nebo právnické osoby nebo od rodičů, pokud dítě vyžaduje individuální dietní stravování.

Pro přípravu stravy platí obdobně normy pro stravování dětí daného věku. Způsob úpravy stravy musí odpovídat věku dětí.

Podnikatel je povinen uchovávat vzorky podávané stravy do příštího dne.

Odůvodnění:

V souladu s obsahovým vymezením živností dle nařízení vlády č. 278/2008 Sb., kterým se stanoví obsahové náplně jednotlivých živností, nestanoví návrh podmínku poskytování stravy v provozovně. Je na ujednání mezi podnikatelem a klienty, zda a jaké požadavky na dodání stravy budou vyžadovat. Vzhledem k počtu současně hlídaných dětí a předpokládané době jejich umístění v provozovně lze očekávat zajištění stravování klienty (rodiči). V takovém případě půjde o podávání individuální stravy připravované v domácnosti dítěte, která není stravovací službou ve smyslu zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví (dále jen „zákon o ochraně veřejného zdraví“) a o změně některých souvisejících předpisů, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, která by podléhala státnímu zdravotnímu doзору. Rodiče tedy plně odpovídají za zdravotní nezávadnost přineseného jídla. V případě, že dítě vyžaduje individuální dietní stravování bude stravu zajišťovat rodič tohoto dítěte a podnikatel bude muset tento

způsob stravování akceptovat. Z hlediska podnikatele je nutné vytvořit podmínky pro uchovávání a podávání jídla.

Podnikatel rovněž může zajistit stravu od jiného subjektu, který musí v takovém případě respektovat ustanovení zákona o ochraně veřejného zdraví týkající se stravovacích služeb.

Stravu může případně zajišťovat přímo podnikatel, jeho odpovědný zástupce, nebo osoby, které vykonávají činnost v rámci živnosti, a to zejména v případě, kdy je živnost vykonávána v provozovně, která je domácností výše uvedených osob.

Podmínka uchovávat vzorky podávané stravy do příštího dne je stanovena z důvodu možnosti kontroly zdravotní nezávadnosti podávané stravy a z povahy věci se nevztahuje na jídlo připravované individuálně rodiči.

Zásada č. 6 – Výskyt infekčních onemocnění

Při výskytu infekčních onemocnění v provozovně, v které je pečováno v jednom časovém okamžiku o nejvýše o 4 děti (viz zásada č. 1), se provádí obdobná opatření jako při výskytu těchto onemocnění v jiných zařízeních pro děti předškolního věku.

Odůvodnění:

Jde především o aplikaci ust. § 7 odst. 3 zákona o ochraně veřejného zdraví, které stanoví povinnost zajistit oddělení dítěte nebo mladistvého, kteří vykazují známky akutního onemocnění, od ostatních dětí a mladistvých a zajistit pro ně dohled zletilé fyzické osoby.

Zásada č. 7 – Odborná způsobilost podnikatele

Požadovaná odborná způsobilost podnikatele, resp. jeho odpovědného zástupce a osob, které vykonávají činnost v rámci vázané živnosti „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“ se nově doplní o „osvědčení o rekvalifikaci nebo jiný doklad o odborné kvalifikaci (zvláštní odborné způsobilosti) pro příslušnou činnost vydaný zařízením akreditovaným podle zvláštních právních předpisů, nebo zařízením akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, nebo ministerstvem, do jehož působnosti patří odvětví, v němž je živnost provozována.

Odůvodnění:

Ustanovení o odborné způsobilosti se týká případů, kdy podnikatel bude v provozně zajišťovat individuální výchovnou péči o svěřené dítě (dětí) do tří let věku v denním nebo celotýdenním režimu zaměřenou na rozvoj rozumových a řečových schopností, pohybových, pracovních, hudebních, výtvarných schopností a kulturně hygienických návyků přiměřených věku dítěte, tedy vázanou živnost „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“.

Podnikatel, resp. jeho odpovědný zástupce, který zajišťuje činnost dle vázané živnosti musí mít v současné době dle přílohy č. 2 zákona o živnostenském podnikání odbornou způsobilost k výkonu povolání všeobecné zdravotní sestry nebo zdravotnického asistenta nebo ošetřovatele nebo porodní asistentky nebo záchranáře podle zvláštního právního předpisu²⁶, odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka nebo pracovníka v sociálních službách podle zvláštního právního předpisu²⁷. Dále dle přílohy č. 5 je podnikatel povinen a) zajistit provozování činnosti fyzickými osobami splňující odbornou způsobilost mimo osob uvedených výše rovněž osobami splňujícími také odbornou způsobilost všeobecného sanitáře²⁸, nebo pod písm. b) osobami, které předloží doklad o vykonání tříleté praxe v oboru v nezávislém postavení (§ 2 a § 23 z.č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů) nebo v pracovněprávním vztahu, nebo c) předloží doklad o uznání odborné kvalifikace podle zvláštního právního předpisu²⁹.

Požadavky na odbornou způsobilost o další nelékařská povolání (vedle odborné způsobilosti k výkonu povolání všeobecné zdravotní sestry) a o odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka nebo pracovníka v sociálních službách byla do zákona vložena novelou živnostenského zákona č. 130/2008 Sb. s účinností k 1. 7. 2008 Sb.

Navzdory otevření možnosti provozovat výše uvedenou živnost i pro osoby, které mají jinou způsobilost než k výkonu povolání všeobecné zdravotní sestry a tedy jistému většímu zpřístupnění této živnosti, je nově navrhováno, aby tuto živnost mohly provozovat i osoby, které budou splňovat speciální požadavky k výkonu

²⁶ Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních).

²⁷ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

²⁸ Jen pro osobu, která zajišťuje činnosti dle vázané živnosti.

²⁹ Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace).

živnosti dle jejího obsahové náplně. Tyto odborné požadavky budou stvrzovat buď osvědčením k rekvalifikaci dle vyhlášky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v dohodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí č. 524/2004 Sb., o akreditaci zařízení k provádění rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zájemců o zaměstnání, ve znění pozdějších předpisů, nebo dokladem o úspěšném absolvování akreditovaného vzdělávacího programu zaměřeného na péči o děti do tří let věku.

Předpokládá se, že rozšíření možnosti provozovat výše uvedenou živnost i osobami, které doloží osvědčení o rekvalifikaci nebo doklad o odborné kvalifikaci může částečně napomoci řešit situaci fyzických osob (žen) starších 50 let věku, které jsou ve vyšší míře ohroženy nezaměstnaností. V praxi jde o ženy, které mají často vlastní rodičovskou zkušenost a získáním (doplněním si) kvalifikace by měly možnost podnikat v této oblasti. Nastavení hygienických požadavků na provozovnu přitom nebude bránit provozování živnosti.

Zásada č. 8 – Zvláštní způsobilost osob sdílejících s pečujícími osobami domácnost, je-li v ní živnost provozována

Výše uvedené osoby musí být:

- a) zdravotně způsobilé;**
- b) bezúhonné;**

Za bezúhonné se pro účely tohoto návrhu považuje ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen pro trestný čin, který směřoval proti životu, zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte, nebo pro jiný úmyslný trestný čin.

Odůvodnění:

Ustanovení o zvláštní způsobilosti osob sdílejících s pečujícími osobami společnou domácnost, je-li v ní živnost provozována, je navrhováno s ohledem na specifickou činnost, kterou péče děti je a místo jejího výkonu. Stanoví se požadavek na zdravotní způsobilosti a bezúhonnost těchto osob.

Zdravotní způsobilost osob sdílejících s pečujícími osobami společnou domácnost, je-li v ní živnost provozována, prokazují pečující osoby vyjádřením lékaře o skutečnosti, že se u členů domácnosti nevyskytuje přenosné onemocnění.

Ekonomický dopad:

Navrhované opatření usnadňuje sladění pracovního a rodinného života prostřednictvím využívání individuálních služeb péče o děti rodinného typu. Zejména budou tato opatření mít pozitivní efekt pro výdělečně činné rodiče, kteří po dobu své výdělečné činnosti potřebují zajistit péči o děti. Tato opatření budou mít pozitivní vliv i na všechny poskytovatele této služby, kteří si zvýší svůj příjem, budou provozovat legálně upravenou službu a v neposlední řadě rozvíjet své schopnosti v péči o menší kolektiv dětí.

Návrh opatření by mohl zvýšit příjmy státního rozpočtu prostřednictvím většího zapojení rodičů, především matek s dětmi na trh práce coby daňových poplatníků a plátců sociálního a zdravotního pojištění a dále prostřednictvím rozvoje podnikání a tedy i daňovou povinností v této oblasti.

Konkrétní dopady opatření na veřejné rozpočty budou upřesněny v rámci zpracování paragrafového znění. Předpokládá se, že budou řešeny v rámci střednědobých výdajových rámců příslušných rozpočtových kapitol.

Promítnutí do právního řádu:

Navrhované opatření si vyžádá provedení novelizace zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, a provedení novelizace vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých (prováděcí vyhláška k § 7 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, vydaná v dohodě s MPSV a MŠMT).

III. Poskytování služeb péče o děti na nekomerčním základě – „Miniškolka“

Za účelem rozšíření nabídky služeb péče o děti poskytovaných na individuálním základě, které jsou nezbytným předpokladem k sladění pracovního a rodinného života, se navrhuje úprava minimálního právního rámce pro poskytování péče o děti zaměstnaných rodičů. Účelem návrhu služby je napomoci řešit situaci zaměstnaných rodičů nebo rodičů, kteří se z nejrůznějších důvodů chtějí vrátit do zaměstnání po ukončení péče o dítě v rámci mateřské a rodičovské dovolené a preferují péči o dítě poskytovanou na individuálním základě nebo jejichž žádosti o přijetí dítěte do jeslí, mateřské školy nebo obdobného zařízení nebylo z kapacitních důvodů vyhověno nebo v místě jejich trvalého bydliště, nebo pracoviště takové zařízení chybí.

Návrh služby v zásadě koresponduje s návrhem v oblasti živnostenského podnikání s tím, že v tomto případě se nejedná o službu poskytovanou na komerční bázi provozovanou za účelem dosažení zisku, ale nejčastěji poskytovanou zaměstnavatelem rodiče na pracovišti rodiče nebo jiném vhodném a dostupném místě anebo poskytovanou neziskovými subjekty, obcemi a kraji, kteří jsou dle ust. § 35 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obcích“), a ust. § 1 odst. 4 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o krajích“), v rámci samostatné působnosti povinni pečovat o potřeby svých občanů a rovněž organizačními složkami státu

Stanovení minimálního právního rámce je zároveň nutným předpokladem pro možnost daňově zvýhodnit zaměstnavatele, kteří zabezpečují pro své zaměstnance péči o děti a zároveň pro nastavení základního standardu, za kterého je péče o děti poskytována.

Zásada č. 1 – Charakter služby

Miniškolka je službou péče o děti, která není provozována za účelem dosažení zisku.

Zřizuje se nejvýše pro 4 děti ve věku od 6 měsíců do 7 let.

V jednom časovém okamžiku může být v miniškolce pečováno nejvýše o 4 děti.

Do tohoto počtu dětí se započítává i vlastní³⁰ dítě/děti pečovatele/ky ve věku do 7 let věku.

V rámci jednoho místa lze zřídit více miniškolek za předpokladu, že bude dodržen charakter miniškolky v plném rozsahu.

V miniškolce se poskytuje individuální výchovná péče o svěřené dítě zaměřená na rozvoj rozumových a řečových schopností, pohybových, pracovních, hudebních, výtvarných schopností a kulturně hygienických návyků přiměřených věku dítěte. Dále se zajišťuje bezpečnost a zdraví dítěte, jeho pobyt na čerstvém vzduchu, spánku v odpovídajícím hygienickém prostředí a osobní hygiena dítěte, včetně poskytování první pomoci.

Tato péče o dítě je doplňkem péče rodinné, není její náhradou a musí odpovídat věkovým a individuálním zvláštnostem dítěte. Svým uspořádáním se tato péče co nejvíce přibližuje životu dítěte v rodině.

Odůvodnění:

Limit počtu dětí, včetně započtení počtu vlastních dětí pečovatele/ky, byl zvolen s ohledem na zachování charakteru individuální péče rodinného typu a s ohledem na udržení kvality péče vzhledem k počtu dětí, o které je pečováno pečovatelem/kou v jednom časovém okamžiku. Z hlediska potřeb dítěte přitom nelze rozlišovat mezi vlastním a svěřeným dítětem, tj. dítětem, které není vlastní. Počet 4 dětí se jeví i v porovnání se zahraničními právními úpravami jako optimální k udržení kvality péče. Limit 7 let věku pro vlastní dítě byl stanoven s ohledem na potřebu zajištění péče vzhledem k věku dítěte, kdy se předpokládá, že dítě starší 7 let věku nevyžaduje stálou pozornost rodiče a je do určité míry samostatné.

Cílem služby je vytvořit rodičům podmínky pro snadnější sladění pracovního a rodinného života prostřednictvím rozšíření nabídky péče o děti předškolního věku. Vzhledem k relativně široké nabídce a dobré tradici předškolního vzdělávání v ČR a naopak nedostatku kvalitní služby péče o děti do 3 let věku v České republice je očekáváno, že služba bude využívána zejména pro děti od 1 do 3 nebo 4 let věku. Pokud jde o péči o nejmladší děti, tj. věkovou skupinu do 1 roku, předpokládá se, že

³⁰ Definice pojmu „vlastní“ dítě se shoduje s definicí tohoto pojmu u návrhu „vzájemné rodičovské výpomoci“.

bude většinou rodičů i nadále preferována péče ve vlastní domácnosti dítěte, a to jak přímo rodičem nebo v rámci využití vázané živnosti „Péče o děti do tří let v denním režimu“ nebo volné živnosti oboru činnosti „Péče o rodinu a domácnost“.

V zájmu kvality poskytované služby, nemá být jejím předmětem pouhé „hlídání“ dětí, ale péče zaměřená na celkový rozvoj dítěte s ohledem na jeho individuální specifika a věk.

Zásada č. 2 – Zřizovatelé

Miniškolku zřizují:

- a) fyzické nebo právnické osoby, které jsou zaměstnavateli, a to pro děti svých zaměstnanců;
- b) občanská sdružení, jejichž cíl dle stanov koresponduje s charakterem služby dle tohoto návrhu;
- c) církevní právnické osoby, jejichž předmět obecně prospěšné činnosti dle stanov koresponduje s charakterem služby dle tohoto návrhu;
- d) obecně prospěšné společnosti, u nichž druh poskytovaných obecně prospěšných služeb dle zakládací listiny koresponduje s charakterem služby dle tohoto návrhu;
- e) kraje v rámci činností zajišťovaných v samostatné působnosti;
- f) obce v rámci činností zajišťovaných v samostatné působnosti;
- g) organizační složky státu dle § 3 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

Výše uvedené právnické, a fyzické osoby a organizační složky státu (dále jen „zřizovatelé“) zřizují miniškolky v domácnosti pečovatele/ky nebo v upravených místnostech vhodných objektů (dále jen „prostory, kde se děti zdržují“).

Odůvodnění:

Okruh možných zřizovatelů byl navržen s cílem umožnit co největší rozšíření nabídky služeb péče o děti a nastavit jasné podmínky, za nichž je tato péče poskytována. Předpokládá se, že tento návrh uvítají zejména zaměstnavatelé, pro něž bývá obtížné zajistit podmínky vyžadované vyhláškou č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu

a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška o hygienických požadavcích“), a zároveň potřebují zajistit péči o relativně malý počet dětí. Zřizování zařízení je pro ně v takovém případě neúčelné a zbytečně nákladné.

Prostřednictvím nastavení jasných podmínek pro poskytování péče o děti návrh umožňuje řešit situaci v obcích, pro něž je příliš nákladné zřídit mateřské školy nebo jesle, a umožňuje zapojit do poskytování péče o děti neziskový sektor, zejména organizace, které se již nyní zabývají činnostmi na podporu rodiny.

Pokud jde o podmínky stanovené pro „prostory, kde se děti zdržují“, viz odůvodnění obdobně jako u návrhu „Podpory služeb péče o děti v oblasti živnostenského podnikání“, Zásady č. 1 a 3.

Zásada č. 3 – Vztah k vyhlášce o hygienických požadavcích

Na miniškolky se nevztahují hygienické požadavky na prostorové podmínky, vybavení, provoz, osvětlení, vytápění, mikroklimatické podmínky, zásobování vodou dle vyhlášky o hygienických požadavcích, které se dle ust. § 1 na provozovny pro výchovu a vzdělávání obecně vztahují, a to s výjimkou ust. § 2 a ust. § 21 – 23 citované vyhlášky, která se použijí přiměřeně.

Odůvodnění:

Návrh vychází z obdobných modelů péče o děti, které fungují v zahraničí, kdy v případě, že je pečováno o omezený počet dětí, jsou prostorové a hygienické požadavky na provozovnu stanoveny přiměřeně tomuto limitovanému počtu dětí, a to zejména za situace, kdy je péče o děti poskytována v domácnosti pečovatele/ky.

Pokud jde o aplikaci ust. § 21 až 23 vyhlášky o hygienických požadavcích, upravují tato ustanovení provozní podmínky, tj. pobyt dětí venku, úklid provozovny a výměnu lůžkovin. Přiměřená aplikace výše uvedených ustanovení bude opodstatněná zejména v případě, kdy se bude miniškolka nacházet v domácnosti pečovatele/ky, který/á bude současně pečovat o vlastní dítěte.

Pokud jde o pobyt dětí venku, bude záležet rovněž na věku hlídaných dětí.

Zásada č. 4 – Hygienické a provozní požadavky na provozovnu

Při výběru prostorů, kde se děti zdržují, je třeba dbát na to, aby byly suché, vzdušné, prosluněné, dostatečně prostorné a k danému účelu vhodně vybavené. Situování těchto prostorů musí umožňovat pobyt a hry dětí venku.

Dále musí být tyto prostory opatřeny základními bezpečnostními vybaveními a musí být uzpůsobeny tak, aby se dalo co nejvíce předcházet úrazům a poraněním nebo újmám na zdraví. Musí být vyhrazen prostor pro umístění kočárků. Prostory by měly být max. v druhém nadzemním podlaží v případě, že v budově není výtah. Musí být zdravotně nezávadné. Případné domácí zvířectvo je v zásadě přechováváno odděleně.

Součástí prostorů, kde se děti zdržují, musí být místnost pro denní pobyt dětí o ploše 3,5 m² na dítě, ložnice pro děti o ploše minimálně 2,5 m² na dítě (v případě, že v místnosti pro denní pobyt připadá na jedno dítě plocha větší než 4 m², může být tato využívána i pro spaní dětí), předsíň, která bude sloužit jako šatna dětí, umývárna, WC, prostor k uložení čistého a nečistého prádla, úklidových a čistících prostředků, hraček a pracovního materiálu pro děti a vhodný prostor pro umístění kočárků.

Prostory, kde se děti zdrazují, musí být vybaveny prostředky pro poskytnutí první pomoci.

Prostory, kde se děti zdržují, by měly mít k dispozici zahradu nebo hřiště pro pobyt a hru dětí, případně by měly být situovány tak, aby umožňovaly pobyt a hry dětí v přírodě.

Miniškolky jsou evidovány hygienickými stanicemi, které ověřují požadavky kladené na tyto služby.

Odůvodnění:

Viz obdobně jako u návrhu „Podpory služeb péče o děti v oblasti živnostenského podnikání“, Zásady č. 3.

Zásada č. 5 – Požadavky na vybavení miniškolky

Navrhuje se, aby v prostorech, kde se děti zdržují, bylo následující základní vybavení pro děti: lehátka, židličky, stolky (1 – 2) dle počtu a věku dětí, skříňka na hračky, šatní stěna nebo věšák, lavička s botníkem, skříňka pro uložení textilu a plen, věšák na ručníky, lékárnička, odpadkový koš přiměřeně dle počtu dětí, nočníky dle počtu dětí, hračky a výchovné pomůcky pro děti.

Navrhuje se, aby v těchto prostorech bylo následující nádobí pro děti: talířky, skleničky, hrnečky, misky, tácky, lžičky, příbory dle počtu a věku dětí.

Dále se navrhuje, aby zde byl následující textil pro děti: dětské ložní povlaky, dětská prostěradla, dětské přikrývky, dětské polštářky, ručníky, bryndáčky, žínky, utěrky dle počtu a věku dětí.

Navrhuje se také, aby zde bylo další následující vybavení: kuchyňská linka, lednička, mixer, sáček nebo nádoba na špinavé prádlo, skříň na ložní prádlo.

Odůvodnění:

Viz obdobně jako u návrhu „Podpory služeb péče o děti v oblasti živnostenského podnikání“, Zásady č. 4.

Zásada č. 6 – Zajištění stravování

V prostorech, kde se děti zdržují, se zpravidla nevaří. Zřizovatel však může stravu zajistit z vlastních zdrojů nebo nákupem od jiné fyzické nebo právnické osoby nebo od rodičů, pokud dítě vyžaduje individuální dietní stravování. V případě, že je péče poskytována v domácnosti pečovatele/ky, může stravu pro děti připravovat a vařit pečovatel/ka.

Pro přípravu stravy platí obdobně normy pro stravování dětí daného věku. Způsob úpravy stravy musí odpovídat věku dětí.

V případě, že stravu pro děti připravuje a vaří pečovatel/ka nebo ji zaměstnavatel zajišťuje z vlastních zdrojů nebo nákupem od jiné fyzické nebo právnické osoby, je zřizovatel povinen uchovávat vzorky podávané stravy do příštího dne.

Odůvodnění:

Viz obdobně jako u návrhu „Podpory služeb péče o děti v oblasti živnostenského podnikání“, Zásady č. 5.

Zásada č. 7 – Výskyt infekčních onemocnění

Při výskytu infekčních onemocnění na provozovně se provádí obdobná opatření jako při výskytu těchto onemocnění v jiných zařízeních pro děti předškolního věku.

Odůvodnění:

Viz obdobně jako u návrhu „Podpory služeb péče o děti v oblasti živnostenského podnikání“, Zásady č. 6.

Zásada č. 8 – Odborná způsobilost pečovatele/ky

Péči o děti v rámci miniškolky poskytuje pečovatel/ka, s nímž/níž má zřizovatel uzavřen pracovní poměr.

Pečovatelem/kou se může stát osoba, která je:

- c) zletilá;**
- d) zdravotně způsobilá;**
- e) bezúhonná;**
- f) má odbornou způsobilost k výkonu povolání všeobecné zdravotní sestry nebo zdravotnického asistenta nebo ošetřovatele nebo porodní asistentky nebo záchranáře nebo všeobecného sanitáře podle zvláštního právního předpisu³¹, odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka nebo pracovníka v sociálních službách podle zvláštního právního předpisu³² nebo předloží doklad o vykonání tříleté praxe v oboru v nezávislém postavení (§ 2 a § 23 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku) nebo v pracovněprávním vztahu, nebo doklad o uznání odborné kvalifikace podle zvláštního právního předpisu³³ nebo osvědčení o rekvalifikaci nebo jiný doklad o odborné kvalifikaci (zvláštní odborné způsobilosti) pro příslušnou činnost vydaný zařízením akreditovaným podle zvláštních právních předpisů, nebo zařízením akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, nebo ministerstvem, do jehož působnosti patří odvětví, v němž je činnost provozována;**

³¹ Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních).

³² Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

³³ Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace).

g) má odbornou způsobilost k výkonu povolání učitele/ky mateřské školy.³⁴

Za bezúhonného se pro účely tohoto návrhu považuje ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen pro trestný čin, který směřoval proti životu, zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte, nebo pro jiný úmyslný trestný čin, jehož spáchání může mít vliv na způsobilost pečovatele/ky k poskytování služby péče o děti.

Osoba splňující odbornou způsobilost podle písm. g) může pečovat jen o děti starší 3 let.

Odůvodnění:

Ustanovení o odborné způsobilosti je navrhováno zejména pro situace, kdy bude zřizovatel v provozovně zajišťovat individuální výchovnou péči o svěřené dítě (děti) do tří let věku.

Požadavek na odbornou kvalifikaci je navrhován shodně jako v oblasti živnostenského podnikání v případě provozování vázané živnosti „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“. (Dále viz obdobně odůvodnění u návrhu „Podpory služeb péče o děti v oblasti živnostenského podnikání“, Zásady č. 7.) Odborná kvalifikace k výkonu povolání učitel/ka v mateřské škole je uznávána jen pro případy, kdy je v rámci miniškolky pečováno výhradně o děti starší 3 let. V případě, že jsou v miniškolce i děti mladší 3 let, musí tato osoba splňovat rovněž požadavek odborné kvalifikace uvedený pod písm. f).

Zdravotní způsobilost prokazuje pečovatel/ka dokladem o své zdravotní způsobilosti. V případě, že je služba poskytována v domácnosti, prokazuje pečovatel/ka svou zdravotní způsobilost spolu s vyjádřením lékaře o skutečnosti, že se u členů domácnosti nevyskytuje přenosné onemocnění

Zásada č. 9 – Zvláštní způsobilost osob sdílejících s pečovatelem/pečovatelkou domácnost, je-li v ní miniškolka provozována

Výše uvedené osoby musí být:

- h) zdravotně způsobilé;**
- i) bezúhonné;**

³⁴ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

Za bezúhonného se pro účely tohoto návrhu považuje ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen pro trestný čin, který směřoval proti životu, zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte, nebo pro jiný úmyslný trestný čin.

Odůvodnění:

Ustanovení o zvláštní způsobilosti osob sdílejících s pečovateli/pečovatelkami společnou domácnost, je-li v ní miniškolka provozována, je navrhováno s ohledem na specifickou činnost, kterou péče dětí je a místo jejího výkonu.

Zdravotní způsobilost osob sdílejících s pečovateli/pečovatelkami společnou domácnost, je-li v ní miniškolka provozována, prokazují pečovatelé/pečovatelky vyjádřením lékaře o skutečnosti, že se u členů domácnosti nevyskytuje přenosné onemocnění.

Zásada č. 10 – Povinnosti pečovatele/ky

Pečovatel/ka v miniškolce děti přijímá a propouští, zajišťuje jejich osobní hygienu, provádí běžnou výchovnou práci s dětmi, sleduje jejich chování a všestranně o ně pečuje. Dbá o dostatečný pobyt dětí venku i o dostatečně dlouhý spánek přiměřený věku dětí. Zajišťuje podávání, případně přípravu stravy dětem. Udržuje čistotu prostředí, hraček i výchovných pomůcek. Pečuje o bezpečnost dětí a odpovídá za ni.

Pečovatel/ka je povinen/povinna dbát informací, které mu/jí poskytl rodiče o zdravotním stavu dětí a o všech okolnostech, které se týkají dětí. Vyskytne-li se podezření na onemocnění dítěte, nebo potřeba jeho vyšetření, nebo ošetření, je povinen/na povolat rodiče a/nebo lékaře.

Odůvodnění:

Návrh stanoví základní povinnosti pečovatele/ky tak, aby byla zaručena kvalita poskytované péče v souladu s obsahem péče vymezeným v zásadě č. 1.

Pečovatel/ka odpovídá za škodu vzniklou při výkonu činnosti dle ust. § 250 a násl. zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů. Zřizovatel odpovídá za škodu vzniklou v souvislosti s poskytováním služby podle ust. § 415 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

Zásada č. 11 – Náklady na zřízení a provoz

Zřizovatel hradí náklady na zřízení a provoz miniškolky ze svých prostředků.

Jde zejména o náklady:

- spojené s úpravou prostor, kde se děti zdržují, jejich vybavením a provozem miniškolky;
- náklady na základní věcné vybavení miniškolky v domácnosti pečovatele/ky zejména dětským nábytkem;
- osobní náklady na mzdu pečovatele/ky;
- náklady na stravování dětí, event. dovoz stravy;
- náklady na praní prádla;
- náklady na úklid a vymalování prostor, kde se děti zdržují;
- další provozní náklady (zejména úhrada energií);
- náklady za nájem (pronájem) prostor, kde se děti zdržují.

Rodiče přispívají na úhradu nákladů na provoz miniškolky dle dohody se zřizovatelem.

Odůvodnění:

Předpokládá se, že výše uvedené náklady budou daňově uznatelnými náklady dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů

Z hlediska postoje zaměstnavatelů k zřizování miniškolky jde o zásadní podmínku, která může přispět k poskytování služby v soukromém sektoru.

Zásada č. 12 – Sdružení zřizovatelů

Zřizovatel se může za účelem zřízení a provozování miniškolky sdružit s jiným zřizovatelem.

Odůvodnění:

Návrh vytváří podmínky pro řešení situace těch zřizovatelů, pro něž bude účelné z hlediska malého počtu dětí a tedy i hlediska sdílení nákladů zřídit miniškolku ve spolupráci a za účasti jiného zřizovatele.

Ekonomický dopad:

Navrhované opatření usnadňuje sladění pracovního a rodinného života prostřednictvím využívání individuálních služeb péče o děti rodinného typu. Zejména budou tato opatření mít pozitivní efekt pro výdělečně činné rodiče, kteří po dobu své výdělečné činnosti potřebují zajistit péči o děti. Tato opatření budou mít pozitivní vliv i na všechny poskytovatele této služby, kteří si zvýší svůj příjem, budou provozovat legálně upravenou službu a v neposlední řadě rozvíjet své schopnosti v péči o menší kolektiv.

Očekávají se náklady v souvislosti s daňovými úlevami pro zaměstnavatele zřizujícími tento typ péče o děti svých zaměstnanců. Tyto náklady by nicméně měly být kompenzovány zapojením rodičů, především matek s dětmi, na trhu práce coby daňových poplatníků a plátců sociálního a zdravotního pojištění.

Konkrétní dopady opatření na veřejné rozpočty budou upřesněny v rámci zpracování paragrafového znění. Předpokládá se, že budou řešeny v rámci střednědobých výdajových rámců příslušných rozpočtových kapitol.

Promítnutí do právního řádu:

Navrhovaná úprava si vyžádá přijetí nového zákona upravujícího podmínky zřízení a provozování miniškolek a provedení novelizace zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů

IV. Zavedení daňových výhod pro zaměstnavatele poskytující nebo zajišťující svým zaměstnancům péči o děti

V návaznosti na odůvodnění v části A tohoto materiálu a návrhu na zavedení nové služby péče o děti poskytované na nekomerčním základě - „Miniškolky“ se navrhuje novelizovat zákon o daních z příjmu tak, aby mezi náklady, které lze uznat mezi výdaje, které byly použity na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů a pro zjištění základu daně se odečtou ve výši prokázané poplatníkem a ve výši stanovené tímto zákonem, byly zařazeny také výdaje na sociální podmínky zaměstnanců, tj. výdaje na provoz vlastních zdravotnických zařízení – jeslí, provozoven pro výchovu a vzdělávání dle nařízení vlády o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, dále miniškolek dle návrhu uvedeného v tomto materiálu a dále příspěvky zaměstnavatele na zajištění péče o dítě zaměstnance poskytované prostřednictvím jiného subjektu než zaměstnavatele.

Odůvodnění:

Toto opatření umožní rozšířit spektrum služeb péče o děti poskytovaných soukromým sektorem a tím zvýší počet plátců daní a pojistného, protože umožní zapojení většího počtu rodičů malých dětí do trhu práce a stimuluje tak pozitivní ekonomický efekt opatření uvedených v tomto materiálu.

Ekonomický dopad:

Navrhované opatření usnadňuje sladění pracovního a rodinného života prostřednictvím využívání individuálních služeb péče o děti rodinného typu. Zejména budou tato opatření mít pozitivní efekt pro výdělečně činné rodiče, kteří po dobu své výdělečné činnosti potřebují zajistit péči o děti a pro které lze využít služeb péče o děti poskytovaných nebo zprostředkovaných jejich zaměstnavateli.

Očekávají se náklady v souvislosti s daňovými úlevami pro zaměstnavatele zřizujícími uvedené typy péče o děti svých zaměstnanců. Tyto náklady by nicméně měly být kompenzovány zapojením rodičů, především matek s dětmi, na trhu práce coby daňových poplatníků a plátců sociálního a zdravotního pojištění.

Konkrétní dopady opatření na veřejné rozpočty budou upřesněny v rámci zpracování paragrafového znění. Předpokládá se, že budou řešeny v rámci střednědobých výdajových rámců příslušných rozpočtových kapitol.

Promítnutí do právního řádu:

Navrhovaná úprava si vyžádá novelizaci zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů.

V. Poskytování slevy na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Zásada č. 1 – Obecná zásada

Zavádí se sleva na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti pro zaměstnavatele, kteří zaměstnávají osoby patřící do okruhu osob obtížně zaměstnatelných, pokud budou zaměstnání na kratší pracovní úvazek.

Odůvodnění:

ČR má velmi nízký počet částečných pracovních úvazků. Jedná se o cca 3,5 % všech pracovních úvazků.

Pro srovnání :	Rakousko	27,9 %
	Francie	12,9 %
	Dánsko	19,6 %
	Holandsko	34,5 %
	Polsko	11,5 %
	<u>Velká Británie</u>	<u>23,3 %</u>
	EU 25	19,0 %

Zvláště markantní je tento údaj u kategorie žen ve věku 20 – 49 let s dětmi mladšími 12 let. Údaje uvádějí procento zaměstnaných žen v této kategorii celkem, a v tom procento částečných úvazků.

	CELKEM ÚVAZKŮ	ČÁSTEČNÉ
EU 25	60,4 %	22,7 %
Belgie	67,5 %	27,2 %
ČR	54,1 %	3,9 %
Německo	60,0 %	35,1 %
Holandsko	69,6 %	54,7 %
Rakousko	72,1 %	32,3 %

Z těchto údajů je zjevné, že v této kategorii máme velmi nízkou míru ekonomické aktivity, a to i ve srovnání se zeměmi podobného civilizačního okruhu, jako je Německo či Rakousko. Hlavním důvodem je dramaticky nižší počet částečných pracovních úvazků. Skloubení péče o dítě se zaměstnáním na plný pracovní úvazek je pro zaměstnance velmi obtížně, proto podpora kratších úvazků u této skupiny osob má opodstatnění.

Zaměstnavatele je nezbytné motivovat pro větší vytváření částečných úvazků. S jejich realizací mohou mít zvýšené náklady. Zavedení slev na pojistném může přispět k uplatnění na trhu práce osob, které pečují o děti do 10 let věku; bez tohoto opatření nemusí být pro zaměstnavatele dostatečně atraktivní zaměstnávat osoby pečující o dítě.

Vedle rodičů menších dětí tvoří prakticky pětinu nezaměstnaných osoby se zdravotním postižením. Pro ně se plnohodnotná pracovní místa získávají jen velmi těžko. Ve vazbě na zavedení třístupňové invalidity v rámci 1. etapy důchodové reformy je více než vhodné pro zdravotně postižené stimulovat vytváření částečných pracovních úvazků.

Částečné pracovní úvazky jsou také velmi vhodné pro starší pracovníky v předdůchodovém věku nebo v důchodovém věku. Umožňují pozvolný odchod z pracovního trhu a motivují k delšímu pobytu na trhu práce, například souběhem penze a pracovního poměru nebo poloviční penze a zaměstnání, jak to předpokládá 1. etapa důchodové reformy.

Rozšíření částečných úvazků je nezbytné i ve vztahu k osobám, které osobně pečují o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II až IV podle zákona o sociálních službách. Částečné pracovní úvazky pro studenty denního studia především vysokých škol umožní zmenšit sociální bariéru v přístupu k vysokoškolskému vzdělání.

Zásada č. 2 – Nárok na slevu

Nárok na slevu na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (dále jen „sleva“) má zaměstnavatel.

Odůvodnění:

Sleva na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti se zavádí pro zaměstnavatele. Jde o snížení pojistného, které je povinen odvést zaměstnavatel (za sebe) příslušné OSSZ. Účelem zavedení slevy na pojistném je motivovat zaměstnavatele k zaměstnávání osob uvedených v zásadě č. 3, proto není sleva poskytována zaměstnanci.

Zásada č. 3 – Na koho lze uplatnit slevu

Zaměstnavatel může slevu uplatnit, jestliže uzavřel pracovní poměr se zaměstnancem,

- a) který pečuje o dítě do 10 let věku,**
- b) který je osobou se zdravotním postižením,**
- c) který je starší 55 let,**
- d) který osobně pečuje o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II až IV, a je z tohoto důvodu veden v evidenci obecního úřadu s rozšířenou působností,**
- e) který je řádným studentem denního studia střední, vysoké či vyšší odborné školy,**

pokud délka pracovní doby zaměstnance uvedeného v písmenech a) až e) činí nejvýše 80 % stanovené týdenní pracovní doby.

Zásada č. 4 – Výše slevy

Výše slevy činí částku až 1 500 Kč za kalendářní měsíc, v němž byly po celý měsíc splněny podmínky pro její poskytnutí. Zaměstnavatel může uplatnit slevu až do výše pojistného, které je povinen zaplatit za příslušný kalendářní měsíc ze započitatelných příjmů zaměstnance, nejvýše však do částky 1 500 Kč za každého zaměstnance, který splňuje podmínky pro poskytnutí slevy uvedené v zásadě č. 3 a na něhož slevu uplatňuje. Na každého zaměstnance, který splňuje více podmínek uvedených v zásadě č. 3, může zaměstnavatel uplatnit slevu jen jednou za kalendářní měsíc.

Odůvodnění:

Zaměstnavatel může uplatnit na zaměstnance slevu nejvýše do částky 1 500 Kč za každý kalendářní měsíc, v němž po celý měsíc byly splněny podmínky pro její poskytnutí (např. po celý měsíc trvala péče o dítě do 10 let věku). Zaměstnavatel bude povinen platit z příjmu zaměstnance pojistné od roku 2010 ve výši 24,1 %.

Zásada č. 5 – souběh více zaměstnání

Sleva se neposkytuje, jestliže zaměstnanec koná práce u téhož zaměstnavatele v dalším pracovním poměru nebo na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a rozsah stanovené týdenní pracovní doby v úhrnu činí více než 80 % stanovené týdenní pracovní doby.

Odůvodnění:

Snahou je zabránit možnému spekulativnímu jednání ze strany zaměstnavatele, u něhož by fakticky zaměstnanec pracoval po stanovenou týdenní pracovní dobu, ale měl by sjednáno několik kratších pracovních poměrů, na základě kterých by zaměstnavatel slevu nárokoval, popř. část prací by vykonával v pracovním poměru a část na základě dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Jestliže si zaměstnanec sjedná pracovní poměr do 80 % stanovené týdenní pracovní doby u dvou nebo více zaměstnavatelů, pak budou slevu na pojistném nárokovat všichni tito zaměstnavatelé, neboť o tom, že zaměstnanec koná práci ještě u jiného zaměstnavatele, nebudou vzájemně informováni.

Zásada č. 6 – důvody na straně zaměstnance pro neposkytování slevy

Sleva se neposkytuje za kalendářní měsíc, v němž zaměstnanec nevykonával zaměstnání, nebo překročil rozsah pracovní doby odpovídající v průměru 80 % stanovené týdenní pracovní době, nebo pobíral jako uchazeč o zaměstnání podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci.

Odůvodnění:

Výslovně se vyjmenovávají situace, kdy se sleva neposkytne. Sleva proto nebude poskytována za kalendářní měsíc, v němž zaměstnanec nevykonával práci. Účelem slevy je umožnit vykonávat práci ve zkráceném pracovním úvazku.

Výkon práce ve zkráceném pracovním úvazku do 80 % stanovené týdenní pracovní doby je základní podmínkou nároku na slevu na pojistném, proto při nedodržení této podmínky v některém kalendářním měsíci nebude za takový měsíc nárok na slevu na pojistném.

Výslovně se vylučují situace, kdy je zaměstnanec veden jako uchazeč o zaměstnání a zároveň vykonává činnost, která tomuto vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání nebrání. Zaměstnanec je již zvýhodněn tím, že může souběžně pobírat se mzdou i podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci.

Zásada č. 7 – důvody na straně zaměstnavatele pro neposkytování slevy

Sleva se dále neposkytuje po dobu, po kterou zaměstnavatel po celý kalendářní měsíc čerpá na zaměstnance příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením, příspěvek na vyhrazení společensky účelného pracovní místa, nebo příspěvek na vytvoření pracovního místa pro veřejně prospěšné práce.

Odůvodnění:

Snahou je zabránit možné duplicitě čerpání uvedených příspěvků a slevy na pojistném. Pokud bude úřadem práce zaměstnavateli v rámci poskytnutého příspěvku uhrazeno i pojistné na sociální zabezpečení, které zaměstnavatel za sebe odvedl z vyměřovacího základu zaměstnance, pak není důvod dále ještě na tohoto zaměstnance poskytovat slevu na tomto pojistném.

Podle § 78 zákona o zaměstnanosti při splnění stanovených podmínek se poskytuje zaměstnavateli příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením (tj. i osob zdravotně znevýhodněných). Příspěvek náleží zaměstnavateli měsíčně ve výši skutečně vynaložených mzdových nákladů na zaměstnance, který je osobou se zdravotním postižením, včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a na veřejné zdravotní pojištění, které zaměstnavatel za sebe odvedl z vyměřovacího základu tohoto zaměstnance, nejvýše však 6 500 Kč, u osob s těžším zdravotním pojištěním až 9 000 Kč.

Podle § 113 zákona o zaměstnanosti společensky účelná pracovní místa zaměstnavatel zřizuje nebo vyhrazuje na základě dohody s úřadem práce a obsazuje je uchazeči o zaměstnání, kterým nelze zajistit pracovní uplatnění jiným způsobem. Na společensky účelná pracovní místa může úřad práce poskytnout příspěvek.

Příspěvek na vyhrazení jednoho společensky účelného pracovního místa může být poskytován až do výše vyplacených mzdových nákladů na zaměstnance přijatého na vyhrazené pracovní místo, včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, které zaměstnavatel za sebe odvedl z vyměřovacího základu tohoto zaměstnance.

Podle § 112 zákona o zaměstnanosti je zaměstnavatelům rovněž poskytován příspěvek až do výše skutečně vyplácených mzdových nákladů na zaměstnance umístěného na veřejně prospěšné práce, včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, které zaměstnavatel za sebe odvedl z vyměřovacího základu tohoto zaměstnance.

Zásada č. 8 – lhůta pro uplatnění slevy

Slevu nelze uplatnit zpětně (po odvodu pojistného za příslušný kalendářní měsíc), lze ji uplatnit nejpozději od měsíce následujícího po měsíci, v němž zaměstnanec nastoupil do zaměstnání.

Odůvodnění:

Pokud byl zaměstnanec přijat do pracovního poměru, aniž byl zaměstnavatel informován o možnosti poskytování slevy na tohoto zaměstnance, neplnilo by dodatečné poskytování slevy účel, pro který se sleva zavádí.

Zásada č. 9 – povinnosti zaměstnavatele

Zaměstnavatel bude povinen vést evidenci zaměstnanců s nárokem na slevu na pojistném a dokladů prokazujících nárok na slevu.

Odůvodnění

Zaměstnavatel musí při kontrole doložit, že odvedl pojistné na sociální zabezpečení ve správné výši.

Zásada č. 10 – omezení účinnosti zákona

Účinnost zákona se omezuje na 3 roky.

Odůvodnění:

Dopady navrženého systému na zaměstnanost obtížně zaměstnavatelných osob a na výběr pojistného je třeba po stanovené době jejího fungování vyhodnotit. Na základě výsledků vyhodnocení bude buď poskytování slevy ukončeno, nebo naopak bude navrženo prodloužení účinnosti této úpravy.

Ekonomické dopady:

Výdaje na slevu na pojistném budou závislé na tom, kolik bude vytvořeno nových pracovních míst na zkrácený úvazek a kolik bude činit úhrn jejich započitatelných příjmů. Bude-li průměrný započitatelný příjem nových zaměstnanců vyšší než 4 500 Kč měsíčně, budou příjmy z pojistného vyšší než úhrn slev na pojistném na tyto zaměstnance. Absolutní zvýšení počtu zaměstnanců by i přes aplikaci slevy mělo pozitivní dopad do bilance státního rozpočtu i z důvodu snížení výdajů na sociální dávky.

Výdaje na slevu na pojistném budou závislé i na tom, kolik zaměstnanců, kteří patří do okruhu osob, na něž bude možno slevu na pojistném uplatnit, již pracuje v pracovním poměru na zkrácený úvazek nebo jim bude pracovní úvazek dodatečně zkrácen. Za tyto zaměstnance by se zvýšily pouze výdaje státního rozpočtu, respektive snížily příjmy o slevu na pojistném.

Předpokládá se, že výdaje na slevu na pojistném budou činit cca 0,2 mld. Kč ročně.

Promítnutí do právního řádu:

Navrhovaná úprava si vyžádá provedení novelizace zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

VI. Otcovské

Zásada č. 1 – Obecná zásada

Zavádí se otcovské jako nová dávka nemocenského pojištění.

Účelem otcovského je podpořit vazbu mezi otcem dítěte a dítětem v první fázi života dítěte nebo mezi osobou, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů a převzatým dítětem v první fázi po převzetí dítěte.

Odůvodnění:

Účelem nově navrhované dávky nemocenského pojištění je finančně podpořit otce, který se rozhodne dočasně přerušit výkon své výdělečné činnosti s tím, že bude buď výlučně, nebo, což bude nepochybně obvyklejší, spolu s matkou dítěte pečovat o novorozené dítě. Tím se podpoří ochota otců čerpat, alespoň po přechodnou dobu, rodičovskou dovolenou v prvním období života dítěte, tj. v období, kdy je péče o novorozené dítě z hlediska rodiny zpravidla nejobtížnější (především v případě péče o prvé dítě) a kdy se současně tvoří základní vztahy dítěte k příslušníkům jeho rodiny. Umožnit posílení vztahu otec – dítě ve formativním stádiu života dítěte se jeví žádoucím nejen z hlediska dítěte, ale i z hlediska otce, kterému se tak usnadní identifikace s otcovskou rolí. Současně je nutno zdůraznit, že „vedlejším“, avšak rozhodně nezanedbatelným efektem, bude i posílení vztahu mezi otcem a matkou dítěte, či posílení vztahů uvnitř rodiny jako celku. Zavedení dávky by se proto mělo projevit jako opatření cílené nejen k uspokojení aktuálních potřeb mladých rodin, tj. v krátkodobé perspektivě (finanční zabezpečení otce), ale i v dlouhodobé perspektivě v posílení vnitrorodinných vazeb a tím i v budoucí zvýšené odolnosti takových rodin.

Obdobně se odůvodňuje i návrh na poskytování této dávky též z důvodu péče o dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů. I v tomto případě je třeba umožnit, aby si náhradní rodiče vybudovali žádoucí vazbu k dítěti (a ono k nim), a to v období bezprostředně po svěření takového dítěte, kdy je vzájemné soužití pro obě strany nejobtížnější.

Z hlediska charakteru dávky se navrhuje, aby se jednalo o dávku nemocenského pojištění, tj. o dávku, jejímž účelem je kompenzovat příjem ucházející pojištěnci v důsledku nutnosti přerušit z důvodu stanovené sociální události výdělečnou činnost. Otcovské se nenavrhuje jako dávka ze systému státní sociální podpory proto, že díky osobnímu rozsahu systému nemocenského pojištění jsou jeho účastníky prakticky všechny osoby vykonávající výdělečnou činnost. Osoby, které nejsou systému nemocenského pojištění účastny, buď soustavnou výdělečnou činnost nevykonávají, nebo se jedná o osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ), které se dobrovolně nepřihlásily k nemocenskému pojištění, ač tak měly možnost učinit. V zásadě to tedy znamená, že tyto osoby se mohou péči o dítě věnovat bez negativních finančních následků ztráty příjmu (výdělku), a péče (spolupéče) o dítě je v jejich případě určována spíše mírou ochoty tak učinit. Naproti tomu v případě zaměstnance znamená nástup na rodičovskou dovolenou (není-li doprovázen přiznáním rodičovského příspěvku), absolutní ztrátu většinou jediného zdroje obživy. Zavedením otcovského jako dávky nemocenského pojištění se proto zdůrazňuje její charakter, neboť nemá být „odměnou“ za navázání vztahu otce s dítětem, ale alespoň částečnou náhradou příjmu, který pojištěnci z tohoto důvodu uchází; v tomto směru se charakterem blíží ošetřovnému poskytovanému z důvodu péče o zdravé dítě do 10 let věku.

Zásada č. 2 – Vztah k dítěti

Otcovské náleží otci dítěte a osobě, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů.

Odůvodnění:

Účelem otcovského je především posílit vazbu mezi dítětem a jeho biologickým rodičem. Znamená to tedy, že nárok na dávku bude mít otec dítěte i tehdy, pokud je manželem matky dítěte někdo jiný (za otce dítěte bude pro účely této dávky považován ten, kdo je v rodném listě dítěte zapsán jako otec). Dalším osobám, než je otec dítěte, otcovské nenáleží. Není tedy možné, aby nárok na dávku uplatnil např. manžel či druh matky dítěte, který není otcem dítěte (a to ani v případě, že by otec

dítěte nebyl znám nebo zemřel), babička či teta dítěte, žijící s jeho matkou v domácnosti, apod.

Obdobně je žádoucí podpořit rovněž vytvoření vazby mezi dítětem a osobami, které převzaly společně jako manželé dítě do náhradní rodinné péče. Pokud bude dítě svěřeno do péče nahrazující péči rodičů pouze jedné osobě (např. v případě manželů pouze manželce), nebude připadat poskytnutí otcovského v úvahu, neboť osoba, již bylo dítě svěřeno, bude mít nárok na peněžitou pomoc v mateřství. Otcovské se tedy uplatní pouze v situaci, kdy dítě bude rozhodnutím příslušného orgánu svěřeno do péče nahrazující péči rodičů oběma manželům. V takovém případě je věcí dohody mezi nimi, komu z nich vznikne nárok na peněžitou pomoc v mateřství; druhý z partnerů pak bude moci uplatnit nárok na otcovské. Uplatní-li tedy v takovém případě nárok na peněžitou pomoc v mateřství muž, bude otcovské náležet jeho manželce.

Zásada č. 3 – Okruh oprávněných

Otcovské náleží ze systému nemocenského pojištění všem pojištěncům: zaměstnancům a OSVČ, příslušníkům jen tehdy, nebudou-li mít tzv. krátkou dovolenou.

Nárok na otcovské nemají zaměstnanci účastní nemocenského pojištění z důvodu výkonu zaměstnání malého rozsahu.

Odůvodnění:

Otcovské se navrhuje jako dávka všeobecná, tzn. určená prakticky pro všechny pojištěnce bez ohledu na charakter jimi vykonávané výdělečné činnosti, proto se navrhuje, aby nárok na ně měl – při splnění stanovených podmínek, pokud možno co nejširší okruh pojištěnců. Pokud jde o příslušníky, považované v novém systému nemocenského pojištění za autonomní skupinu zaměstnanců, bude věcí konkrétní úpravy v jejich předpisech, zda a v jakém rozsahu budou mít v této situaci „služební nároky“, pokud by tomu tak však nebylo, měli by nárok na otcovské jako dávku nemocenského pojištění stejně jako ostatní zaměstnanci.

Všeobecným rozsahem okruhu oprávněných se otcovské liší např. od ošetřovného, u něhož je nárok pro řadu osob účastných nemocenského pojištění, vyloučen (osoby samostatně výdělečně činné a zaměstnanci uvedení v § 39 odst. 5 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění). U otcovského se s ohledem na účel dávky navrhuje takováto omezení nezavádět; nárok na dávku bude vyloučen pouze u zaměstnanců vykonávajících zaměstnání malého rozsahu, neboť v jejich případě je účast na nemocenském pojištění v jednotlivých kalendářních měsících nahodilá.

Zásada č. 4 – Účast na nemocenském pojištění

Nárok na otcovské vzniká, jestliže podmínky pro vznik nároku na něj byly splněny v době účasti na nemocenském pojištění nebo v době přerušení pojištění.

Nárok na otcovské z titulu ochranné lhůty nevzniká.

Odůvodnění:

Vzhledem k tomu, že otcovské se navrhuje zavést jako dávka nemocenského pojištění, musí být splněny základní obecné podmínky stanovené obecně pro vznik nároku na dávky nemocenského pojištění. Základní z nich je skutečnost, že k nástupu na otcovské došlo v době účasti na nemocenském pojištění, či v době přerušení této účasti. Osobě, která by nebyla vůbec účastna nemocenského pojištění, nemůže nárok na otcovské vzniknout (k tomu také viz odůvodnění zásady č. 1).

Možnost vzniku nároku na otcovské z titulu ochranné lhůty se neumožňuje. V novém zákoně o nemocenském pojištění byla možnost vzniku nároku v ochranné lhůtě zavedena pouze pro dvě dávky – pro nemocenské a pro peněžitou pomoc v mateřství, tj. pro dávky v zásadě dlouhodobého charakteru. Pro ošetřovné jako pro dávku krátkodobou ochranná lhůta v novém zákoně o nemocenském pojištění zavedena nebyla (tato úprava byla od 1. 1. 2008 promítnuta i do současné právní úpravy zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů). Proto se neumožňuje vznik nároku na otcovské z titulu ochranné lhůty, neboť v takovém

případě dávky nemocenského pojištění obecně již neslouží k náhradě ucházejícího příjmu, ale pouze k finančnímu zabezpečení pojištěnce.

Zásada č. 5 – Čekací doba

Podmínkou nároku na otcovské z pojištěné činnosti, která je samostatnou výdělečnou činností, je účast na nemocenském pojištění jako osoby samostatně výdělečně činné alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházející dni nástupu na otcovské. To neplatí, pokud OSVČ podala přihlášku k účasti na nemocenském pojištění do osmi kalendářních dnů ode dne zahájení (znovuzahájení) SVČ.

Obdobná úprava platí přiměřeně i pro zahraničního zaměstnance.

Odůvodnění:

Otcovské se navrhuje jako dávka krátkodobá (k tomu blíže viz zásada č. 9), proto není třeba vyžadovat obecnou podmínku čekací doby platnou pro všechny pojištěnce v případě peněžité pomoci v mateřství (270 dnů účasti na nemocenském pojištění v posledních dvou letech před porodem). Navrhuje se proto zavedení čekací doby pouze u těch pojištěnců, jejichž účast na nemocenském pojištění je dobrovolná, a kteří tedy mohou skutečnost, zda jsou či nejsou účastni nemocenského pojištění, sami libovolně ovlivnit. Délka čekací doby se navrhuje stejná, jako u nemocenského (§ 24 zákona o nemocenském pojištění).

Zásada č. 6 – Péče o dítě

Podmínkou nároku na otcovské je, že pojištěnec o dítě osobně pečuje.

Podmínka soužití v domácnosti se pro otcovské nevyžaduje.

Odůvodnění:

Má-li nově zaváděná dávka prioritně sloužit k posílení vztahu mezi dítětem a otcem, je třeba, aby otec o dítě skutečně fakticky pečoval. Rozsah péče poskytované otcem nebude v zákoně přesně vymezen, neboť se bude vždy odvíjet

od okolností konkrétního případu; jiný bude v případě, kdy otec bude o dítě pečovat výhradně sám (matka dítěte bude mít „poporodní volno“), a jiný v případě, kdy bude péči o dítě zajišťovat společně s matkou dítěte (popř. i s dalšími členy rodiny). Obecnou zásadou však bude, aby se otec na péči o dítě osobně spolupodílel.

Naproti tomu nebude – obdobně jako je tomu pro ošetřovné při ošetřování či péči o dítě do 10 let věku rodičem – vyžadována podmínka soužití otce v domácnosti s matkou dítěte či s dítětem, neboť to by bylo v rozporu s účelem dávky uvedeným v zásadě č. 1 (z určitého úhlu pohledu lze naopak zdůraznit, že usnadnit vytvoření pozitivní vazby mezi otcem a dítětem je důležitější právě v případech, kdy otec v domácnosti s dítětem nežije).

Pro úplnost se poznamenává, že pokud bude otec o dítě osobně pečovat (spolupečovat), bude tato podmínka pro poskytnutí otcovské splněna bez ohledu na to, bude-li se tak dít v domácnosti matky dítěte, v domácnosti otce dítěte (nemají-li společnou domácnost), či někde jinde (na chatě, u příbuzných, apod.).

V případě, kdy bude dávka poskytována některému z manželů, kteří na základě rozhodnutí příslušného orgánu převzali dítě do péče nahrazující péči rodičů, se předpokládá nutnost dodržení výše uvedených zásad obdobně. Podmínka soužití s dítětem v domácnosti bude zřejmě vždy splněna; naproti tomu otázky rozsahu poskytované péče či místa výkonu takové péče budou řešeny stejně jako výše v případě poskytování dávky otci dítěte.

Zásada č. 7 – Týž případ

V témže případě náleží otcovské jen jednou.

Odůvodnění:

Nárok na otcovské může pojištěnci vzniknout v tomtéž případě pouze jednou, dávku tedy nelze čerpat opakovaně. Za týž případ se bude považovat situace, kdy otec z důvodu porodu za stanovených okolností přestane vykonávat výdělečnou činnost. Přitom platí zásada „jeden porod – jedna dávka“, což znamená, že otci dítěte bude náležet otcovské pouze jednou i v případě vícečetného porodu.

Obdobná zásada bude platit i pro vznik nároku na otcovské z titulu převzetí dítěte manžely. Vzhledem k tomu, že v tomto případě není možné, aby se manželé

v nároku na peněžitou pomoc v mateřství vystřídali (§ 32 odst. 1 písm. e) zákona o nemocenském pojištění umožňuje dobrovolné vystřídání pouze v případě, kdy žena dítě porodila), bude věcí jejich dohody, kdo z nich bude čerpat peněžitou pomoc v mateřství, druhý z nich by pak mohl uplatnit nárok na otcovské. V takovém případě by se postupovalo podle obdobné zásady „jedno svěřeni – jedna dávka“, takže otcovské by náleželo pouze jednou i v případě, kdy by jedním rozhodnutím došlo ke svěřeni více dětí (např. dvojčata či sourozenci).

Zásada č. 8 – Nástup na otcovské

Pojištěnec musí nastoupit na otcovské nejpozději do uplynutí šesti týdnů věku dítěte nebo do 6 týdnů ode dne svěřeni dítěte do péče nahrazující péči rodičů. Otcovské náleží jen, bylo-li dítě převzato do takové péče do dosažení věku 7 let.

Podpůrčí doba pro otcovské nemůže začít dříve, než dnem příchodu dítěte z porodnice nebo dnem převzetí dítěte do péče nahrazující péči rodičů.

Odůvodnění:

Účelem nově zaváděné dávky je především přispět k vytvoření pozitivní vazby mezi dítětem a otcem dítěte. Vzhledem k tomu, že po ukončení šestinedělí se může otec dítěte či manžel matky dítěte s matkou dítěte vystřídat při pobírání peněžité pomoci v mateřství (§ 32 odst. 1 písm. e) a navazující ustanovení zákona o nemocenském pojištění), mohou po ukončení šestinedělí osoby mající blízký vztah k novorozenému dítěti řešit svou situaci tak, jak jim to pro konkrétní případ vyhovuje. Jednou z funkcí otcovského proto je též pomoci „překrýt“ období šestinedělí, kdy se v nároku na peněžitou pomoc v mateřství nelze vystřídat.

Má-li být účel dávky splněn, není možné, aby otec dítěte začal pobírat dávku dříve, než bude dítě propuštěno z ústavní péče, a to i kdyby jinak hodlal využít takového času ve prospěch dítěte „nepřímo“ (např. tím, že by v bytě provedl stavební úpravy).

Rubem této zásady však je, že zůstane-li dítě v ústavní péči delší dobu, zkracuje se období, v němž může pojištěnec na otcovské nastoupit; pokud by dítě bylo

v ústavní péči po dobu celého šestinedělí, nebude moci pojištěnec nárok na otcovské uplatnit. Výjimkou z této zásady by však byla situace, kdy by dítě bylo v ústavní péči a pobyt s ním tam byl umožněn i otci dítěte. V takovémto případě by bylo nutno vyjít z toho, že i když se jedná o pobyt v ústavní péči, otec o dítě spolupřečuje, a nebyl by důvod nárok na dávku odmítat. Naproti tomu v případě, kdy by dítě bylo v ústavní péči a otec je jen navštěvoval, nemohl by nárok na otcovské vzniknout.

Z důvodů výše uvedených se obdobně navrhuje postupovat i při převzetí dítěte do trvalé péče, kdy za den porodu je třeba v tomto případě považovat den převzetí dítěte do trvalé péče. Rodičovská dovolená náleží jen při převzetí dítěte do 7 let věku, proto poskytování otcovského je také omezeno tímto věkem dítěte.

Zásada č. 9 – Délka podpůrčí doby

Otcovské se poskytuje po dobu jednoho týdne ode dne nástupu na něj.

Pokud dítě zemře, podpůrčí doba pro otcovské končí dnem následujícím po dni úmrtí dítěte.

Podpůrčí doba pro otcovské se nepřerušuje.

Odůvodnění:

Základní délka podpůrčí doby pro otcovské se navrhuje jeden týden; což je doba, kterou lze z hlediska dosažení daného účelu považovat za minimální. Vzhledem k tomu, že se jedná o nově zaváděnou dávku, která v současném sociálním systému (a ani v sociálním systému v nejbližší minulosti) nemá v ČR srovnatelnou obdobu, a to ani v ostatních systémech sociální ochrany, navrhuje se tato délka jako do určité míry „zkušební“ s tím, že po vyhodnocení zkušeností s otcovským bude vhodná délka podpůrčí doby znovu posouzena, v současnosti je však stanovení jakékoli délky věcí spíše aplikace teoretických východisek než praktických podkladů.

Pokud jde o zásadu uvedenou ve větě druhé, vyplývá předčasné skončení podpůrčí doby pro otcovské z účelu dávky. Otcovské je určeno k posílení vazby mezi otcem a dítětem, nikoli mezi otcem dítěte a matkou dítěte (byť by i matka dítěte v uvedeném případě přítomnost a pomoc otce dítěte zpravidla uvítala). Totéž platí i u osob, které převzaly dítě do trvalé péče.

Vzhledem k délce podpůrné doby se i v těch případech, kdy z objektivních důvodů přestane mít otec či osoba, která převzala dítě do péče, v průběhu týdne možnost o dítě „plnohodnotně“ pečovat, navrhuje nechat otcovské, na které již vznikl nárok, prostě bez dalšího „doběhnout“. Půjde např. o situaci, kdy v průběhu pobírání otcovského dojde k hospitalizaci otce nebo dítěte z důvodu závažné změny zdravotního stavu dítěte nebo otce dítěte, apod.

Zásada č. 10 – Výkon činnosti

Pojištěnec nemá nárok na poskytnutí otcovského za dobu, po kterou

- **vykonává v pojištěné činnosti, ze které otcovské náleží, práci nebo osobně vykonává samostatnou výdělečnou činnost,**
- **mu náleží podle zvláštních právních předpisů ze zaměstnání, z něhož otcovské náleží, nadále započitatelný příjem.**

Odůvodnění:

Vzhledem k tomu, že účelem otcovského stejně jako ostatních dávek nemocenského pojištění je nahradit příjem, který pojištěnci z důvodu péče o dítě uchází, není důvodné, aby byla dávka poskytována v situaci, kdy u pojištěnce prokazatelně k žádné újmě nedochází. Přebírá se proto úprava, která je zavedena i pro ostatní dávky nemocenského pojištění.

Zásada č. 11 – Výše dávky

Otcovské se stanoví stejným způsobem, jako peněžitá pomoc v mateřství poskytovaná muži.

Výše otcovského za kalendářní den činí 70 % denního vyměřovacího základu a zaokrouhuje se na celé koruny nahoru.

Odůvodnění:

Výši otcovského se navrhuje stanovit shodně jako výši peněžité pomoci v mateřství poskytované muži, a to včetně sazby 70 %. Vychází se ze zásady, že denní výše dávky, tj. úroveň zabezpečení, kterou pojištěnci poskytují obě dávky, by měla být shodná.

Zásada č. 12 – Souběh pojištění

V případě souběhu pojištění se podmínky pro vznik nároku na otcovské posuzují v každém pojištění samostatně. Je-li nárok na otcovské současně z více pojištění, náleží otcovské ze všech pojištění jen jednou.

Jestliže zaměstnanec v době trvání zaměstnání zakládajícího účast na nemocenském pojištění nastoupil do dalšího zaměstnání, které sjednal na dobu pracovního (služebního) volna v prvním zaměstnání a ve kterém koná práci místo práce v prvním zaměstnání, a k nástupu na otcovské došlo za trvání tohoto dalšího zaměstnání, náleží otcovské jen z tohoto dalšího zaměstnání.

Odůvodnění:

Pro otcovské se přejímají základní zásady platící i pro ostatní dávky nemocenského pojištění. Pokud tedy bude pojištěnec současně účasten více pojištění, budou se nároky na otcovské posuzovat v každém z těchto pojištění samostatně, avšak v případě splnění podmínek nároku na otcovské ze souběžných pojištění bude náležet jen jedna dávka. Důvodem je, že otcovské se bude v takovém případě stanovovat z jednoho denního vyměřovacího základu, za který se bude považovat úhrn denních vyměřovacích základů z jednotlivých pojištění, který bude omezen pomocí redukčních hranic stejně, jako je tomu u ostatních dávek nemocenského pojištění.

Pokud bude poskytnuto v zaměstnání volno k výkonu práce v jiném zaměstnání, bude otcovské náležet jen z tohoto jiného zaměstnání; není důvodné, aby dávka náležela ještě z toho zaměstnání, v němž pojištěnec nemá konat práci a v němž mu

tudíž žádný příjem neuchází; i v tomto směru se navrhuje řešení stejné, jako u ostatních dávek nemocenského pojištění.

Zásada č. 13 – Souběh nároků na více dávek

Vznikne-li z jednoho pojištění současně nárok na výplatu více dávek, má

- **nárok na výplatu peněžité pomoci v mateřství přednost před nárokem na výplatu otcovského,**
- **nárok na výplatu otcovského přednost před nárokem na výplatu nemocenského a ošetřovného.**

Vznikne-li v případě souběhu více pojištění nárok na výplatu různých dávek, s výjimkou vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství, a je-li jednou z těchto dávek otcovské, nesmí být úhrn dávek za kalendářní den vyšší, než by činila výše otcovského vypočteného z denního vyměřovacího základu ve výši třetí redukční hranice; je-li úhrn dávek vyšší, snižuje se nejdříve ošetřovné, poté nemocenské a poté otcovské tak, aby úhrn dávek tuto výši otcovského nepřesáhl. Peněžítá pomoc v mateřství se nesnižuje.

Odůvodnění:

Podle zákona o nemocenském pojištění platí, že základní zásadou pro výplatu dávek je, že z jednoho pojištění nemůže současně vzniknout nárok na výplatu více dávek. Navrhuje se proto řešení případů, kdy vznikne souběh nároku na několik dávek z téhož pojištění a stanoví se, která z těchto dávek je vyplácena přednostně. Vzhledem k tomu, že zákon o nemocenském pojištění řeší problém souběhu více různých dávek z téhož pojištění tak, že obecně preferuje nárok na výplatu dávky vyšší před nárokem na výplatu dávky nižší (tj. peněžité pomoci v mateřství před dávkami v nemoci a nemocenského před ošetřovným), zavádí se sice přednost peněžité pomoci v mateřství před otcovským (tato možnost je však spíše teoretická), samo otcovské však bude mít přednost před nárokem na výplatu dávek v nemoci, protože při způsobu stanovení denního vyměřovacího základu shodného jako u peněžité pomoci v mateřství, kdy se do první redukční hranice započítává denní vyměřovací základ plně (a nikoli 90 % jako u nemocenského či ošetřovného), je jeho

procentní sazba vyšší, než procentní sazba pro výpočet nemocenského do 61. dne trvání pracovní neschopnosti či ošetřovného.

Současně je třeba řešit i situaci, kdy pojištěnci vznikl nárok na různé dávky z několika pojištění; i v tomto případě se navrhuje přejmout úpravu, která je v zákoně o nemocenském pojištění již zavedena s tím, že bude-li jednou z takto „souběžných“ dávek otcovské, bude se úhrn souběžných dávek dopočítávat do výše otcovského jako dávky z hlediska procentní sazby nejvyšší.

Zásada č. 14 – Uplatňování nároku na otcovské

Nárok na výplatu otcovského se uplatňuje na předepsaném tiskopise. Pro výplatu otcovského je dále třeba osvědčit skutečnost, že žadatel je otcem dítěte (tuto skutečnost prokazuje rodným listem dítěte), nebo že převzal dítě do trvalé péče (tuto skutečnost prokazuje rozhodnutím příslušného orgánu).

Odůvodnění:

Obdobně, jako u ostatních dávek nemocenského pojištění, bude v případě otcovského třeba uplatnit nárok na výplatu otcovského předepsaným způsobem, tj. na stanoveném tiskopise. Vzhledem k tomu, že v případě otcovského nebude vznik sociální situace (tj. situace, z jejíhož důvodu se dávky nemocenského pojištění poskytují) konstatovat příslušný nezávislý subjekt (ošetřující lékař, zdravotnické zařízení, škola, apod.), budou tyto tiskopisy k dispozici zdarma u zaměstnavatelů a na příslušných orgánech nemocenského pojištění.

Pro vznik nároku na dávku nemocenského pojištění je vždy třeba rovněž prokázat kromě samotné sociální události též případné ostatní potřebné skutečnosti. V případě otcovského se navrhuje pouze povinnost prokázat při uplatňování nároku na výplatu dávky pouze skutečnost, že existuje základní vztah, z jehož důvodu se dávka poskytuje, tj. vztah mezi otcem či osobou, která dítě převzala, a dítětem.

Zásada č. 15 – Další otázky

V dalších otázkách platí pro otcovské obecně ustanovení o ostatních dávkách nemocenského pojištění.

Odůvodnění:

Vzhledem k tomu, že otcovské je nově navrhovanou dávkou nemocenského pojištění, budou se na ně vztahovat i ostatní zásady platné pro dávky nemocenského pojištění; i v případě otcovského tedy bude platit, že nárok na dávku uplatní zaměstnanec u svého zaměstnavatele, že dávku bude vyplácet příslušný orgán nemocenského pojištění, ustanovení o odpovědnosti za přeplatek na dávce, ustanovení o zániku nároku na dávku uplynutím času, apod.

Ekonomické dopady:

Očekává se, že navrhované opatření využije 70 – 90 % otců. U zaměstnanců s průměrnou mzdou nebo nižší bude otcovské stejně vysoké jako čistá mzda za stejné období, za jaké se otcovské poskytuje. U zaměstnanců s vyšší než průměrnou mzdou se denní vyměřovací základ pro výpočet otcovské redukuje, proto poskytování této dávky z hlediska náhrady ztráty příjmu z výdělečné činnosti nebude tak výhodné.

Očekávaný roční dopad:

- 300 – 400 mil. Kč na otcovské,
- 140 – 160 mil. Kč snížení výběru pojistného na sociální zabezpečení,
- 60 – 80 mil. Kč snížení výběru pojistného na zdravotní pojištění.

Toto opatření bude mít i dopad na výběr daní z příjmů fyzických osob. Pokud by ze všech příjmů, které nebudou poskytnuty z důvodu čerpání otcovské, byla povinnost platit daň, snížil by se výběr daní cca o 80 – 100 mil. Kč.

Promítnutí do právního řádu:

Navrhovaná úprava si vyžádá provedení novelizace zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Pokud jde o ostatní právní předpisy, vyžádá se novelizaci těch, v nichž jsou dávky nemocenského pojištění uvedeny formou výčtu, který bude nutno o otcovské doplnit.

VII. Změny ve způsobu financování pěstounské péče vykonávané v zařízeních pro výkon pěstounské péče

V oblasti podpory náhradní rodinné péče je nutné řešit dlouhodobě nevyhovující způsob financování výkonu pěstounské péče v zařízeních pro výkon pěstounské péče. Finanční prostředky plynoucí na zabezpečení náhradní péče o děti, které z trvalých nebo dočasných důvodů nemohou vyrůstat ve vlastní rodině, je žádoucí prioritně směřovat do rozvoje rodinné náhradní péče, která by měla mít přednost před jinými formami náhradní péče o děti (ústavní péče, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc). Pěstounská péče vykonávaná v zařízeních pro výkon pěstounské péče představuje specifický typ náhradní rodinné péče, který se v České republice těší dlouholeté tradici již od dob tzv. pěstounských kolonií v období I. republiky přes založení první SOS dětské vesničky v roce 1970 až po současnost (k 31. 12. 2007 bylo v ČR provozováno celkem 55 zařízení pro výkon pěstounské péče). Platná zákonná úprava klade vysoké nároky jednak na profesionalitu pěstounů v zařízeních, jednak na odborné a materiální zajištění výkonu pěstounské péče ze strany zřizovatelů zařízení. Financování provozu zařízení a nákladů spojených s výkonem pěstounské péče však zákon z větší části ponechává na zřizovatelích zařízení, aniž by jim přiznával nárok na jakýkoliv příspěvek od státu určený na pokrytí těchto nákladů. Vzniká tak nepoměr mezi požadavky zákona a reálnými možnostmi zřizovatelů, což mnohdy destabilizuje situaci zařízení pro výkon pěstounské péče a nepříznivě působí na jistotu pěstounů i dětí svěřených do pěstounské péče. Z tohoto důvodu se navrhuje, aby stát převzal ve větší míře než dosud odpovědnost za zabezpečení výkonu pěstounské péče v zařízeních pro výkon pěstounské péče a vytvořil tak potřebné předpoklady pro stabilizaci a rozvoj těchto zařízení. K dosažení tohoto cíle je navrhováno přiznat pěstounům vykonávajícím pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče nárok na odměnu pěstouna jako dávku pěstounské péče za podmínek upravených zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní sociální podpoře“).

Zásada – Odměna pěstouna v zařízení pro výkon pěstounské péče

Pěstounům vykonávajícím pěstounskou péči v zařízeních pro výkon pěstounské péče se přiznává nárok na odměnu pěstouna jako dávku pěstounské péče za podmínek upravených v § 40 až § 40b a v § 43 zákona o státní sociální podpoře. Tím se ruší ustanovení § 40b odst. 1 zákona o státní sociální podpoře, podle kterého pěstounovi nenáleží odměna pěstouna podle § 40 a § 40a zákona o státní sociální podpoře, vykonává-li pěstoun pěstounskou péči v zařízeních pro výkon pěstounské péče a je mu proto poskytována odměna za výkon pěstounské péče podle zvláštních právních předpisů (zákon o sociálně-právní ochraně dětí). Zároveň se ruší povinnost zřizovatele zařízení pro výkon pěstounské péče podle § 45 odst. 2 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí poskytovat pěstounovi odměnu za výkon pěstounské péče v zařízení a za práce spojené s péčí o svěřené děti v zařízení za podmínek upravených v § 46 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

V případě rozšíření okruhu oprávněných osob ve vztahu k odměně pěstouna z dávek státní sociální podpory o pěstouny, kteří vykonávají pěstounskou péči v zařízeních pro výkon pěstounské péče, budou současně provedeny změny v zákonné úpravě odměny pěstouna ve zvláštních případech podle § 40a zákona o státní sociální podpoře. Změna v systému poskytování odměny pěstounům v zařízeních pro výkon pěstounské péče si vyžádá rovněž přehodnocení způsobu placení pojistného na sociální zabezpečení za pěstouny, které je dosud odváděno zřizovatelem zařízení pro výkon pěstounské péče v souvislosti s výplatou odměny pěstouna podle § 46 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Odůvodnění:

Podle platného právního stavu je v souladu s § 45 odst. 2 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí zřizovatel zařízení pro výkon pěstounské péče povinen poskytovat pěstounovi odměnu za výkon pěstounské péče v zařízení a za práce spojené s péčí o svěřené děti v zařízení. Výše odměny pěstouna je v § 46 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí upravena tak, že při péči o jedno až tři děti svěřené do pěstounské péče náleží pěstounovi odměna ve výši 5,50násobku životního minima jednotlivce podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním

a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. Za každé další svěřené dítě se odměna zvyšuje o 0,50násobek částky životního minima jednotlivce a při péči o zdravotně postižené dítě nebo o dítě, které vyžaduje mimořádnou individuální péči, se odměna zvyšuje o 0,26násobek uvedené částky na každé dítě. Odměna pěstouna vyplácená zřizovatelem zařízení pro výkon pěstounské péče se pro účely zvláštních právních předpisů (zejména pro účely zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů) posuzuje jako plat a je z ní odváděna daň z příjmů, veřejné zdravotní pojištění, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Vykonávají-li pěstounskou péči v zařízení společně manželé, náleží každému z nich odměna ve výši jedné poloviny, pokud se nedohodnou o podílu jinak. Odměna za výkon pěstounské péče v zařízení se vyplácí měsíčně pozadu v termínech stanovených zřizovatelem zařízení.

Stávající výše odměny pěstouna v zařízení pro výkon pěstounské péče vyplácené zřizovatelem zařízení podle § 46 zákona č. 359/1999 Sb. (příklady)

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna Kč/měsíčně
1 až 3 děti	17 193
4 děti	18 756
5 dětí	20 319
1 zdravotně postižené dítě	18 006
2 děti, z toho 1 zdravotně postižené	18 006
4 děti, z toho 1 zdravotně postižené	19 569

V platném znění zákona o státní sociální podpoře je vyloučen souběh mezi odměnou pěstouna, kterou pěstounovi vyplácí zřizovatel zařízení pro výkon pěstounské péče podle § 46 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, a odměnou pěstouna poskytovanou ze systému dávek státní sociální podpory. V § 40b odst. 1 zákona o státní sociální podpoře je výslovně stanoveno, že vykonává-li pěstoun pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče a je mu proto poskytována odměna za výkon pěstounské péče podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí,

nenáleží pěstounovi odměna pěstouna podle § 40 zákona o státní sociální podpoře ani odměna pěstouna ve zvláštních případech podle § 40a zákona o státní sociální podpoře.

Na základě návrhu obsaženého v zásadě č. 1 by pěstounovi v zařízení pro výkon pěstounské péče vznikl nárok na odměnu pěstouna podle § 40 a § 40a zákona o státní sociální podpoře. Odměnu by tak pěstounovi v zařízení pro výkon pěstounské péče již nehradil a nevyplácel zřizovatel zařízení, ale příslušný úřad státní sociální podpory (úřad práce) ze systému dávek státní sociální podpory. Nebude přitom zaváděn žádný nový typ dávky státní sociální podpory avšak dojde pouze k rozšíření stávajícího okruhu oprávněných osob ve vztahu k odměně pěstouna jako dávce pěstounské péče o pěstouny vykonávající pěstounskou péči v zařízeních pro výkon pěstounské péče. Tímto způsobem bude zřetelně vyjádřen zájem státu na podpoře a rozvoji náhradní rodinné péče.

Odměna pěstouna jako dávka pěstounské péče je v platném znění § 40 zákona o státní sociální podpoře upravena tak, že nárok na odměnu za výkon pěstounské péče má pěstoun, kterému bylo svěřeno dítě do pěstounské péče, a to až do zletilosti dítěte a poté po dobu, po kterou má dítě svěřené do pěstounské péče nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Nárok na odměnu za výkon pěstounské péče má i pěstoun, jestliže dítě, které mu bylo svěřeno do pěstounské péče, nemá nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte jen proto, že požívá důchod z důchodového pojištění, jehož výše je stejná nebo vyšší než uvedený příspěvek. Výše odměny pěstouna činí za kalendářní měsíc za každé dítě svěřené do pěstounské péče součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 1,00.

Ustanovení § 40a zákona o státní sociální podpoře upravuje odměnu pěstouna ve zvláštních případech. Pečuje-li pěstoun alespoň o 3 děti svěřené mu do pěstounské péče nebo alespoň o jedno dítě svěřené mu do pěstounské péče, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost) podle zvláštního právního předpisu (§ 8 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů), náleží pěstounovi odměna za kalendářní měsíc ve výši součinu částky životního minima jednotlivce a koeficientu 5,50. Uvedená odměna pěstouna se zvyšuje o součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 0,50 za péči o každé další dítě svěřené mu do pěstounské péče, a jde-li o osobu závislou

na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II až IV podle zákona o sociálních službách, zvyšuje se odměna pěstouna o součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 0,75 za péči o každé další takové dítě svěřené mu do pěstounské péče.

Na základě § 40a odst. 2 zákona o státní sociální podpoře náleží pěstounovi odměna pěstouna ve zvláštních případech jen tehdy, jestliže pěstoun nebyl po celý kalendářní měsíc výdělečně činný, tj. jestliže se výkonu pěstounské péče věnoval „na plný úvazek“ a neměl příjem ze závislé činnosti nebo samostatné výdělečné činnosti.

Výše odměny pěstouna podle § 40 zákona o státní sociální podpoře (příklady):

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna Kč/měsíčně
1 dítě	3 126
2 děti	6 252
3 děti	9 378
4 děti	12 504

Výše odměny pěstouna ve zvláštních případech podle § 40a zákona o státní sociální podpoře (příklady):

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna Kč/měsíčně
3 děti	17 193
4 děti	18 756
5 dětí	20 319
1 zdravotně postižené dítě (dítě závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II až IV)	17 193
2 děti, z toho 1 zdravotně postižené	18 756
2 zdravotně postižené děti	19 538
4 děti, z toho 1 zdravotně postižené	21 882

Z porovnání platné úpravy zákona o sociálně-právní ochraně dětí (viz část A) s platnou úpravou zákona o státní sociální podpoře vyplývá, že stávající výše odměny pěstouna v zařízení pro výkon pěstounské péče podle § 46 zákona o sociálně-právní ochraně dětí je stanovena na srovnatelné úrovni s výší odměny pěstouna ve zvláštních případech podle § 40a zákona o státní sociální podpoře.

Při společné pěstounské péči manželů náleží odměna pěstouna jako dávka pěstounské péče jen jednomu z manželů, a to na základě jejich společné dohody (pokud se manželé nedohodnou, určí oprávněného příjemce dávky příslušný úřad státní sociální podpory). Nárok na odměnu pěstouna podle § 40 a § 40a zákona o státní sociální podpoře má rovněž poručník dítěte, jestliže o dítě osobně pečuje, a rovněž zájemce o pěstounskou péči, kterému bylo dítě před rozhodnutím soudu svěřeno do tzv. předpěstounské péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí podle § 45b odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o rodině“).

Odměna pěstouna ve zvláštních případech se pro účely zvláštních právních předpisů (zákon o důchodovém pojištění, zákon o nemocenském pojištění, zákon o daních z příjmů) posuzuje jako plat. V důsledku toho je příslušný úřad státní sociální podpory, který pěstounovi vyplácí odměnu pěstouna ve zvláštních případech, povinen odvádět za pěstouna pojistné na sociální zabezpečení obdobně jako zaměstnavatel, který platí pojistné za své zaměstnance. V tomto směru má odměna pěstouna ve zvláštních případech podobný charakter jako odměna pěstouna, která je dosud pěstounům v zařízeních pro výkon pěstounské péče vyplácena zřizovatelem zařízení podle § 46 zákona o sociálně-právní ochraně dětí a u které zřizovatel zařízení provádí rovněž odvody pojistného na sociální zabezpečení za pěstouna (viz popis platného právního stavu v části A).

Výše popsaná konstrukce odměny pěstouna ve zvláštních případech podle § 40a zákona o státní sociální podpoře s sebou přináší značné komplikace, neboť příslušný úřad státní sociální podpory hradí jako „zaměstnavatel“ odvody pojistného z prostředků úřadu a následně jsou mu takto vyplacené částky refundovány z prostředků státního rozpočtu. V souvislosti se založením nároku na odměnu pěstouna ve zvláštních případech i pro pěstouny v zařízeních pro výkon pěstounské péče proto bude nezbytné dosavadní úpravu odměny pěstouna ve zvláštních

případech přehodnotit a odstranit problémy, které jsou podle platné právní úpravy s jejím poskytováním spojeny. Rozšíření nároku na odměnu pěstouna z dávek státní sociální podpory na pěstouny v zařízeních pro výkon pěstounské péče bude současně znamenat i změnu ve způsobu placení pojistného na sociální zabezpečení za tuto skupinu pěstounů, u kterých dosud zajišťuje placení pojistného zřizovatel zařízení pro výkon pěstounské péče. Bude třeba najít takový mechanismus, který pěstounům zajistí účast na důchodovém a nemocenském pojištění a současně nebude v praxi působit nepřiměřené problémy v souvislosti s placením pojistného.

Pokud jde o ostatní dávky pěstounské péče podle zákona o státní sociální podpoře, zůstává nárok na tyto dávky zachován v plném rozsahu i při výkonu pěstounské péče v zařízení pro výkon pěstounské péče. Dětem, u kterých je pěstounská péče realizována v zařízení, náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte podle § 37 a násl. zákona o státní sociální podpoře, který je až do zletilosti dítěte vyplácen k rukám pěstouna. Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte činí za kalendářní měsíc součin částky životního minima dítěte a koeficientu 1,40 a jde-li o nezaopatřené dítě, použije se koeficient 2,30. V případě zdravotně postižených dětí se koeficient pro výpočet příspěvku na úhradu potřeb dítěte dále zvyšuje v závislosti na stupni zdravotního postižení dítěte v pěstounské péči. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte nenáleží po dobu, po kterou dítě není v péči pěstouna, ale nachází se v plném přímém zaopatření ústavu či jiného zařízení pro péči o děti nebo mládež nebo je v péči jiné osoby na základě rozhodnutí příslušného orgánu o svěřeni dítěte do péče nahrazující péči rodičů.

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte v pěstounské péči podle § 37 a násl. zákona o státní sociální podpoře (měsíčně v Kč)

Nezaopatřené dítě ve věku	Zdravé dítě koeficient 2,30	Dlouhodobě nemocné dítě koeficient 2,35	Dlouhodobě zdravotně postižené dítě koeficient 2,90	Dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě koeficient 3,10
do 6 let	3 680	3 760	4 640	4 960
6 – 15 let	4 508	4 606	5 684	6 076
15 – 26 let	5 175	5 288	6 525	6 975

Pěstounovi v zařízení náleží z dalších dávek pěstounské péče jednorázový příspěvek při převzetí dítěte podle § 41 zákona o státní sociální podpoře, jehož výše je odstupňovaná podle věku dítěte.

Výše příspěvku při převzetí dítěte podle § 41 zákona o státní sociální podpoře

Věk dítěte	Výše příspěvku v Kč
do 6 let	8 000
6 – 15 let	9 000
15 – 18 let	10 000

Dále může pěstounovi vzniknout nárok též na jednorázový příspěvek na zakoupení nebo celkovou opravu motorového vozidla podle § 42 zákona o státní sociální podpoře, jestliže má v pěstounské péči nejméně čtyři děti. Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70 % pořizovací ceny osobního motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč, přičemž součet těchto příspěvků poskytnutých pěstounovi v období posledních deseti kalendářních let přede dnem podání žádosti nesmí přesáhnout 200 000 Kč.

Výkonem pěstounské péče v zařízení pro výkon pěstounské péče není rovněž nijak dotčen nárok dítěte a pěstouna na jiné dávky státní sociální podpory vedle dávek pěstounské péče, zejména nárok na přídavek na dítě a na rodičovský příspěvek. (viz popis platného právního stavu v části A).

Závěr: Rozšířením nároku na odměnu pěstouna ze systému dávek státní sociální podpory bude z hlediska dávek sjednoceno postavení pěstounů v zařízeních pro výkon pěstounské péče a pěstounů vykonávajících pěstounskou péči mimo zařízení (individuální pěstounská péče). Současně bude významně ulehčena situace zřizovatelům zařízení pro výkon pěstounské péče, kteří podle platné úpravy nesou břemeno nákladů na výplatu odměny pěstouny v zákonem stanovené výši.

Ekonomický dopad:

S přihlédnutím k počtu pěstounských rodin v zařízeních pro výkon pěstounské péče (zhruba 80 až 90) a k počtu dětí v pěstounské péči umístěných v těchto zařízeních (zhruba 260 až 300 dětí) lze očekávat, že poskytování odměny pěstounům v zařízení z dávek státní sociální podpory si vyžádá zvýšení výdajů státního rozpočtu o 20 až 25 mil. Kč za rok.

Promítnutí do právního řádu:

Navrhovaná změna ve způsobu poskytování odměny pěstouna v zařízení pro výkon pěstounské péče si vyžádá provedení novelizace zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a provedení novelizace zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.